

KOROŠKI

svižinar

GLASILO RAVENSKIH ŽELEZARJEV

Leto VI.

Ravne na Koroškem, 20. februarja 1956

Štev. 1-3

*Življenje ni vedno lepo,
če je samo bogato, naj-
lepše je takrat, ko je
moralno!*

Izdelovalnica pnevmatskega orodja

Ni mogoče, da bi bile na naši prvi strani kar naprej samo rože. Je že prav, da se ogledamo in da ne pozabimo, da tudi rože cveto, a tem bolj bodo cvetele in lepšale naš delovni dan, čim boljši bodo naši proizvodi. Naša pnevmatska kladiva so že taka.

Mera in učinek napredka:

Gospodarnost tehnološkega procesa

Direktor Gregor Klančnik poroča že desetič zaporedoma na obletnem zboru železarjev ravnstkih fužin — Na zaključku pa prisrčna počastitev dela in zvestobe kraju

»Tradicija je že postala, da se zadnji dan v letu sestanemo in ozremo nazaj na pretečeno poslovno letno obdobje. Zaključni računi, ki dajo končno in pravo sliko delovanja podjetja, so običajno v razpravi šele po preteku I. kvartala, zato smatram, da je pregled delovanja čez leto bolj živ in zato zanimivejši, če je prikazan takoj ob zaključku leta. Tudi letos smo se sestali v ta namen, da pregledamo naše delo, uspehe in slabosti z željo, da bi novo poslovno leto bilo uspešnejše.

JUGOSLAVIJA GLASNIK MEDNARODNEGA SODELOVANJA

Pretečeno leto 1955 pomeni za nas nadaljevanje demokratizacije v vseh področjih notranjega upravljanja ter zlasti uveljavljanje države kot glasnika mednarodnega sodelovanja in zagovornika neodvisnosti vseh narodov sveta.

Proces zблиževanja in enakopravnosti med narodi se je v tem letnem obdobju uspešno razvijal. Svet je postal jasnejši, mir pa bolj trden kot lani in v prejšnjih letih. Po daljšem obdobju je to leto prvič potekalo brez vojn in večjih mednarodnih spopadov. Uveljavljanje načela enakopravnosti malih in velikih narodov se mora sicer boriti še s konkretnimi nasprotniki, vendar je že postalo slehernemu jasno, da bo čas kot največji revolucionar mogoče že jutri prinesel pravice, ki se jih danes še krčevito kratí. Bandung, Beograd, Ženeva, New York so mesta in pojmi, ki so v pretečenem letu pri uveljavljanju miru in enakopravnosti igrala posebno važno vlogo.

Na konferenci azijsko-afriških dežel aprila v Bandungu je bila zapečatená usoda kolonializmu. Krhajo se zadnje kolonialne postojanke v Aziji in zapad že spoznava dejstvo prebujanja zaostalih afriških narodov, s postopnim izgubljanjem nadoblasti in gospodarjenja tudi nad črnim kontinentom.

Kar pomeni Bandung za kolonializem, lahko trdimo, da pomeni z obiskom sovjetskih voditeljev Beograd za kominformizem. Priznanje krivice, ki je bila prizadeta jugoslovanski narodom in potrditev pravilnosti naše notranje in zunanje politike do reševanja mednarodnih problemov. Četudi se v Rusiji ne kažejo še zadostni znaki notranje demokratizacije in zmanjševanje centralističnega pritiska na vzhodnoevropske države, se že uveljavlja jasnejša sovjetska zunanja politika, kar se je posebno odrazilo s priznanjem avstrijske neodvisnosti, ki ugodno vpliva na mir in sodelovanje.

Ženevska konferenca, ki je sicer v glavnem pustila le še »ženevski duh«, je tudi važen dogodek pretečenega leta, saj ga lahko smatramo za konec hladne vojne. Pokazala je, da je možno mirno reševanje sporov in trenj ter da je izvedljivo sodelo-

vanje med narodi ne oziraje se na različne notranje sisteme. Nezaupanje in sumničenja vzroka oboroževanja sta nujno vlekla v vojno in le ravnotežju v atomski oborožitvi je sledila pametnejša presoja — ublažitev. Končana je sicer hladna vojna, nadaljuje se pa podtalni boj zlasti na ekonomskem področju; tako Amerikanci kot Rusi so prisiljeni iskati nova tržišna področja. Za doseg svoje ekonomske ekspanzije so prisiljeni iskati simpatije po vsem svetu, pa tudi med malimi narodi. Organizacija združenih narodov, ki je zlasti na koncu leta z razširjenjem na 76 članov pridobila na svojem ugledu, je postala svetovni parlament za reševanje vseh mednarodnih sporov in problemov. Vele-sile so zato primorane za uveljavljanje svojih smotrov v tem parlamentu iskati svoje glasove, in že samo to dejstvo pomeni utrjevanje enakopravnosti držav in narodov.

Jugoslavija je skupaj z Indijo igrala pri utrjevanju miru in zблиževanju med narodi tudi v tem obdobju posebno važno vlogo. Aktivna koeksistenca med državami z različnimi sistemi že postaja svojina in način mednarodnega gospodarskega sodelovanja, zato ne oziraje se na še nerešena težka mednarodna vprašanja (Nemčija, Koreja) z zaupanjem gledamo v bodočnost.

PRIZNANJE IN MOČ NA USPEHII NOTRANJE UREDITVE

Naša zunanja politika je odsev notranje ureditve, zato uspeh v zunanjepolitičnem področju lahko pripišemo postopni demokratizaciji v vseh gospodarskih, oblastnih in upravnih področjih. Tudi v tem področju smo napredovali.

Septembra smo v interesu približevanja oblasti državljanom dobili po daljših pripravah novo oblastno razdelitev — komune, z mnogo večjimi pooblastili kot dotedanje občine. Obseg naše občine se je razširil v ves spodnji del Mežiške doline in sestavlja kompleksno ekonomsko področje, zato smo prepričani, da se bo ob sodelovanju prebivalstva pospešila rast in napredovanje našega kraja.

NOVA FAZA NAŠEGA GOSPODARSTVA

Pretečeno leto lahko smatramo kot zaključek prve faze desetletne izgradnje našega gospodarstva. Četudi je osnovni smoter našega političnega prizadevanja postopno izboljševanje življenjskih pogojev delovnemu človeku, nam pri zaostalem podedovanem in med vojno zrušenem gospodarstvu ni bilo v prvem obdobju možno občutno pristopiti k izboljšavi. Prvo smo morali zgraditi osnovo našega gospodarstva — metalurgijo, strojništvo ter v zvezi

s tem energetske baze. Vse to pa so investicije, ki vežejo ogromna finančna sredstva in zahtevajo dolgoletno izgradnjo. Okrog 30 odstotkov narodnega dohodka smo vsa ta leta vlagali v izgradnjo naše industrije in od tega 80 odstotkov v težko in le 20 odstotkov v lahko industrijo. Ker smo morali v tem obdobju poleg tega za očuvanje naše neodvisnosti žrtvovati še skoraj preko 20 odstotkov narodnega dohodka za obrambo države, je jasen zadrževalen vpliv hitrejšemu napredku življenjskega standarda. Velika investicijska dela ter vključitev novih industrij v naše gospodarstvo so povzročala nenormalen priliv delovne sile iz vasi v industrijska in mestna področja. Ker je pri tem hitreje rastla proizvodnja proizvajalnih sredstev kot potrošnih dobrin, pa je nastala neskladnost med kupnimi in blagovnimi fondi. Pomanjkanju blaga na tržišču je sledilo povečanje cen.

Na pobudo maršala Tita se je v interesu postopne izboljšave življenjskih pogojev pristopilo v novo fazo našega gospodarstva — fazo pospeševanja proizvodnje potrošniških dobrin — industrijskih in poljedelskih artiklov. Že prve mesece široke akcije, pokrenjene od Socialistične zveze delovnih ljudi, s simpatijo podprte od večine prebivalstva, so se pokazale v stabilizaciji cen, znižanju denarnega obtoka in zlasti v področju proizvodnje vidni uspehi.

TAKOJ SMO SE ODZVALI

Naša organa delavskega samoupravljanja — delavski svet in upravni odbor sta se zavedala, da ne bi bilo prav, da bi se samo načeloma strinjali z novimi gospodarskimi smernicami, zato sta se tudi z vso resnostjo in doslednostjo vključila v akcijo postopne izboljšave življenjskega standarda. Poleg rednih analiz — mesečnih in kvartalnih, so bile že v drugi polovici oktobra sklicane posebne konference in posvetovanja, na katerih so se prvenstveno analizirale naše slabosti. Parola na teh sestankih je bila, da ni važno kaj smo izvršili, temveč da je važna samokritika in ugotovitev, kaj nismo in koliko bi v bodoče lahko več izvršili. Po kritičnem III. četrtletju za našo proizvodnjo, v katerem je bil iz raznih objektivnih, pa tudi subjektivnih motenj skupni plan proizvodnje dosežen le s 72,3 odst. in poleg tega zabeleženo nazadovanje tudi v vseh drugih proizvodnih pokazateljih, zlasti izmečku in produktivnosti dela, se je po vpeljavi ostrejšega kurza pokazala vidna izboljšava v zadnjih dveh mesecih leta.

VKLJUB TEŽKOČAM — NAPREDEK

Kljub temu, da nas je doletela katastrofa, ko je požar 15. avgusta uničil čistilnico jeklene litine in smo s tem izgubili

okrog 500 t gotove proizvodnje jeklene litine, smo tudi v preteklem letu zabeležili napredovanje v proizvodnem, komercialnem in finančnem pogledu. V primerjavi s prejšnjimi leti je bilo proizvedenega gotovega blaga:

1952	. indeks	100
1953	. indeks	170
1954	. indeks	188
1955	. indeks	193

fakturiranega pa je bilo:

1952	za 3.102 milijonov din	indeks 100
1953	za 4.394 milijonov din	indeks 141
1954	za 5.888 milijonov din	indeks 190
1955	za 7.036 milijonov din	indeks 226

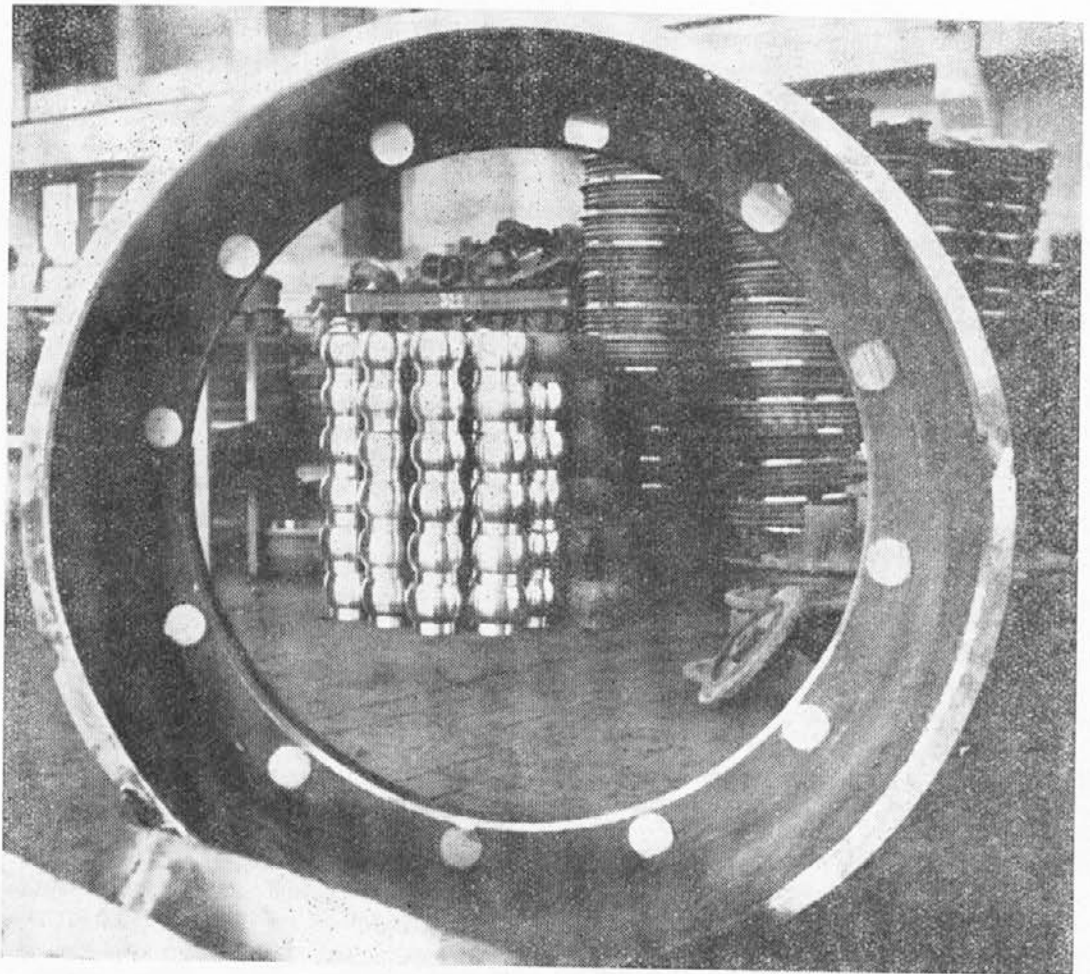
Prodaja je do avgusta potekala normalno, po požaru je sledil padec, v zadnjem mesecu pa smo zopet zabeležili zadovoljiv vzpon. Iz te proizvodnje smo realizirali dobiček:

1952. leta	1.017 milijonov din	indeks 100
1953. leta	1.561 milijonov din	indeks 154
1954. leta	2.128 milijonov din	indeks 210
1955. leta	2.900 milijonov din	indeks 285

Iz teh števil je razvidno, da je vzpon fakturiranih izdelkov v primerjavi s proizvodnjo večji in da je vzpon doseženega dobička iznad prodanega in fakturiranega blaga. To si razlagamo s prehodom na kvalitetnejše in vrednejše artikole in s postopnim prehodom ter povečavo do mehansko obdelanih finalnih proizvodov. Analiza proizvodnih stroškov nam kaže, da isti v zvezi s povečanjem proizvodnje relativno padajo in iz tega tudi rezultira večji vzpon doseženega dobička. Kljub temu, da smo v pretečenem letu s proizvodnjo skoro samih plemenitih jekel prvič res popolnoma utemeljili naš naslov tovarne plemenitih jekel in za to proizvodnjo uporabili dražje surovine, nam lastna cena kaže padec od 181.837 din na tono leta 1952, na 165.275 din na tono, dosežen v letošnjem letu, iz česar tudi rezultira relativno večji porast dobička.

Tudi primerjava s predvidenimi planskimi postavkami kaže, da smo zadovoljivo uspeli. Plan proizvodnje je bil sprejet s predpostavko, da bo podjetje v letu izvršilo za ta plan predvidena investicijska dela — v jeklarni električno peč 10 t, podaljšek čistilnice v livarni, ojačitev proge v valjarni ter peči v kovačnici in vzmetarni. V slednji je bila predvidena še nabava novih strojev. Medtem ko je začela obratovati 10 t električna peč z zakasnitvijo, ostala dela in nabavke v glavnem za povečanje proizvodnje niso bile izvedene, razen tega smo imeli nesrečo s požarom, defekte na 2 električnih pečeh ter redukcijo, pomanjkanje premoga, tako, da osnovni pogon — topilnica ni izvršila količinskega plana, kar je bistveno vplivalo na ostalo predelavo.

Poleg vsega smo imeli letos izredne težave v nabavah surovin in pomožnega materiala, kar je vplivalo tudi na kvalitetni in kvantitetni program. Pod tem vidikom smo takole izpolnili plan proizvodnje:

Železna perspektiva avtomobilskih delov.

Obrat	% Količina	% Vrednost
1. Topilnica	92,9	91,4
od tega SM jeklo	96,9	96,9
El. jeklo	87,2	87,2
2. Livarna	104,1	104,1
3. Valjarna	104,5	114,6
4. Težka kovačnica	110,7	108,5
5. Lahka kovačnica	82,1	77,7
6. Vzmetarna	100,9	100,9
7. Mehanična	118,2	116,8
8. Katran	161,7	161,7
Celo podjetje	99,4	103,5

Razen lahke kovačnice, kjer ni bilo naročil na krogle, ter topilnice, ki je imela precej objektivnih zadržkov — pomanjkanje premoga, nepredvideni remontirani električnih peči, redukcija — so ostali obrati, kakor kaže, izvršili svojo letno obveznost v skupni proizvodnji.

To se še bolj kaže pri količinskem izvrševanju plana blagovne proizvodnje, kjer je odstotek izpolnitve ingotov za prodajo iz zgoraj navedenih vzrokov le 73,5%, kar seveda negativno vpliva na izpolnitev blagovne proizvodnje celega podjetja, saj je tudi udeleženih ingotov na planu prodaje kar 43%. Pa pogledjmo

PRIZNANJE

Ce bi bilo zamujanje vlakov in zadrževanje dovoza časopisov na Ravne in za ta del proge organizirana sabotaža, ne bi mogla biti boljša, kot je sedanja motnja v tem prometu in v tej dostavi.

Da, tudi Ravenčani razumejo, da more priti včasih kaj vmes, a da hodi ta reč »vmes« sedaj že nad pol leta, tudi Ravenčani težko razumejo.

realizacijo plana blagovne proizvodnje za prodajo po količini in vrednosti:

Obrat	Količina %	Vrednost %
1. Topilnica - ingotov	73,5	74
2. Livarna - odlitkov	118,0	114
3. Valjarna - valjani profili	81,5	101
4. Težka kovačnica - šipk in odkovkov	95,0	106
5. Lahka kovačnica - krogel, cilpepsov, raznih osi	103	104
6. Vzmeti	103	99
7. Mehansko obdelanih proizvodov	109	130,5
Podjetje skupaj	86	105,2

Iz tabele je razvidno, da smo plan presegli po vrednosti vključno s tem, da posamezni obrati niso dosegli količinskega plana.

Vzroke za to nam pokaže porast legiranega in plemenitega ogljičnega jekla v posameznih pogonih.

Sm topilnica 37% legiranih ingotov, če pa odštejemo ingote za prodajo (nelegirane), potem se ta odstotek dvigne na 57%, električna topilnica ca. 47% legiranih in plemenitih C jekel, livarna ca. 24% (lani ca. 29%), padec zaradi pomanjkanja Ni, valjarna ca. 63,5%! (lani 48%), težka kovačnica ca. 76% (lani 51,2%), vzmetarna ca. 100% (lani 100%).

Torej občuten porast v valjarni in kovačnici. V livarni pa količinsko ni bistven

padec, temveč le v procentu — zaradi večje proizvodnje. Medtem pa bo dala kovačnica letos 1150 t več legiranih proizvodov, valjarna ca. 1100 t, vzmetarna ca. 150 t. Proporc med legiranim in nelegiranim iz osnovnih obratov se prenaša tudi v mehanično, ki je tako tudi povečala obdelavo na plemenitejših proizvodih.

Kljub postopnemu napredovanju k proizvodnji plemenitih jekel pa nam pregled po obratih kaže napredovanje tudi količinske proizvodnje.

Proizvod	1952	1953	1954	1955
	Faktor			
Surovo jeklo	1	1,66	1,96	2,06
Jeklena litina	1	1,30	1,86	2,09
Valjano blago	1	1,30	1,44	1,48
Težka kovačnica gotovo blago	1	1,85	2,46	2,61
Mehan. delavnica z vzmetmi	1	1,86	2,36	2,60
Celo podjetje Blago za prodajo	1	1,70	1,88	1,93
Celo podjetje Blago za prodajo brez ingotov in katrana	1	1,05	1,24	1,27

Občuten porast beležijo livarna, kovačnica in mehanična delavnica, kjer je izpllen le okoli 50 %, zato pa celotna proizvodnja, gledana samo z vidika količine, le polagoma narašča. Livarna je dosegla 5000 ton letne proizvodnje in se s tem uvrstila med največje evropske jeklolivarne.

Tudi obrat valjarna je kljub nespremenjenim pogojem in postopni izdelavi visokega procenta legiranega jekla napredovala.

NOVI ODBOR SINDIKATA

Železarne Ravne

Ivan Močnik, predsednik, prometni oddelek

Leopold Čič, tajnik, vzmetarna, meh. del.

Viktor Kastelic, blagajnik, prod. odd., uprava

Člani odbora:

Milka Izak, jedrarna, livarna
Franc Levar, čistilnica
Miran Krivograd, OTK čistilnice
Jože Kert, obratov. energet. odd.
Rudolf Gorenšek, livarna
Jože Čargonja, OTK meh. del.
Ivan Čerče, meh. del.
Ivan Strmčnik, OTK meh. del.
Miha Ošlak, kladivarna
Edvard Klep, kladivarna
Franc Krivograd, III., valjarna
Franc Golob, soc. odd., uprava

Nadzorni odbor:

Anton Rutar, predsednik
Stanko Hromc, član
Drago Anderlič, član

PRODUKTIVNOST DELA ŠE NE ZADOVOLJI

Produktivnost dela so posamezni pogoni uspeli povečati napram lanskemu letu, vendar brez indirektnega izmečka, kar bistveno vpliva na uspeh. Podjetje kot celota pa zaradi angažiranja večjega aparata za pripravo (čiščenje kvalitetnega materiala, priprava orodja), za kontrolo (večja preiskava v laboratoriju, večja kontrola OTK), za vzdrževanje in transport (zaradi pogorele čistilnice je bila ca. 15 ljudi več na transportu, produkcija jeklotitine pa je najmanj za 500 t, to je dober mesec, manjša kot bi sicer lahko bila), pa je malenkost pod produktivnostjo lanskega leta. Slika produktivnosti po obratih in oddelkih je naslednja:

Obrat ozir. oddelek	1953		1954		1955		Povečanje prod. napram 1.54 + — %
	leto 1953	kg/h-moža	leto 1954	kg/h-moža	leto 1955	kg/h-moža	
SM I.	82,3	83	86,2	+ 4			
SM II	96	104,2	106,5	+ 2			
El. II. (5 t.)	68,2	71,8	83,8	+ 16			
Visokofrekvenčne peči	78,9	96,4	110,2	+ 14			
El. I. (10 t.)	—	—	108,2	—			
Livarna	4,7	5,8	6,1	+ 5			
Valjarna (blago obrata)	29,2	27,7	31,8	+ 14			
T. kovačnica (blago obrata)	14,7	18,9	19,7	+ 4			
Krogle	50,5	44	45,2	2			
Vzmeti	14	14,3	14,2	— 0,5			
PODJETJE (skup. proizvod.)	19,8	21,3	21,2	— 0,5			
PODJETJE (blagovna)	7,1	7,3	7,2	— 1,2			
PODJETJE (blagovna brez ing. in katrana)	4,24	4,5	4,35	— 3			

Najvidnejši napredek kažejo visoko frekvenčne peči, kar se je doseglo z višjo vzdržnostjo oblog. Delo v valjarni se je popravilo z boljšim izkoriščanjem kapacitete.

Kot že omenjeno, produktivnost merjena v kg/h in moža, ni ravno objektivni pokazatelj za celoto, ker ne zajema povečane izdelave legiranega materiala in kompliciranejših finalnih proizvodov, vendar nam je dobrodošel pokazatelj za primerjavo posameznih pogonov v raznih obdobjih. Tak pokazatelj je običajen v črni metalurgiji (pravzaprav se meri v t. na moža in leto-ne h).

Za mehanično delavnico ta pokazatelj ni običajen, zlasti ne pri tako raznovrstnem sortimentu, kljub temu pa lahko konstatiramo, da se je proizvodnja dvignila od lanskih 2830 t, letos na ca. 3240 t — kar pomeni od lanskih 9 t/leto in moža, letos na ca. 9,5 t/moža in leto, povečanje produktivnosti za 5,5 %.

Očividno je, da se je dvignila produktivnost zlasti v pogonih, kjer so dela normirana, medtem pa kaže celota negativen uspeh. Nepravilna zaposlitev v času redukcij, večjih remontov in slaba delovna disciplina pri nenormiranih delih so nam

pokvarili uspeh v celoti, ki bi ga lahko dosegli kljub požaru. Tem negativnim pojavom moramo posvetiti v bodoče več pozornosti, pa uspeh ne bo izostal.

IZMEČEK — RAK RANA

Manj razveseljivo pa je dejstvo, da je porast izmečka praktično v vseh pogonih. To je sicer zaradi poostrenega programa, večje kontrole in raznih objektivnih težav (neodgovarjajoče surovine in pomožni material), razumljivo, vendar gre povečanje zlasti v topilnici in livarni v dobršni meri na račun subjektivnih vzrokov (površnosti in malomarnosti).

Posamezni pogoni so imeli naslednji izmeček:

Obrat odn. ddelek	φ	φ	φ	Opomba
	1953 o/o	1954 o/o	1955 o/o	
SM I.	1,7	1,6	1,6	
SM II.	1,6	1,7	3	
El. II.	2,9	3,3	1,67	Direktni izmeček na vložek
El. I	—	—	3	
SICE + ASEA	1,3	0,77	0,35	
1. Topilnica	3,9	3,02	4,2	Direktni in indirektni izmeček
2. Livarna	7,4	8,07	8,75	
3. Kovačnica (cela)	1,1	1,2	1,7	
4. Valjarna	0,75	0,57	0,54	
5. Vzmetarna	—	0,17	0,20	
6. Mehanična	—	0,80	0,84	
PODJETJE na gotovo blago	8,15	8,02	10,6	
PODJETJE na skupno proizvodnjo	2,85	3,4		

Jeklarna se je poslabšala za 40 % napram lani in to pretežno zaradi slabega dela v oktobru in novembru. Tudi livarna beleži poslabšanje za 9 % napram lani. Ta dva pogona imata 90 % skupnega izmečka, zato se pri njih občutno pozna vsako povečanje ali znižanje. Pri drugih pogonih je procent sicer tudi občutno narastel, vendar so to nizki procenti v absolutnem merilu ter je zato količina sorazmerno majhna. Največja rak rana letošnje proizvodnje je povečanje izmečka, kar bo treba v prihodnje sistematsko odpravljati. Pri tem bodo morali pomagati vsi od navadnega delavca do obratovodje.

DOPOLNITI MORAMO NORME

Čeprav podjetje v podrobnosti po količini ni doseglo proizvodnega plana, so norme presežene v povprečju za približno 9,5 %. S tem smo se približali, kljub korekturi nerealnih norm, preseganju v letu 1954 (10,1 %). Ta presežek in pa na drugi strani nedoseganje plana proizvodnje in padec produktivnosti v merilu celotnega kolektiva, nam kaže, da norme še vedno niso povsod realne in se zato lahko dosegajo ter presegajo, zaradi tega tudi ni povsod pozitivne ambicije, da se delo ob določeni uri začne in konča. Praktično vsi obrati presegajo normo, najvišje pa SM II. (108,1 %), visoko frekvenčne peči (112 %), kaluparna (112 %), čistilnica (111,5 %), mehanična (110 %) in vzmeti (114,5 %). V delovno normo je vključenih 66 %, lani 68 %,

torej odstotek celo padel (vključitev nove delovne sile, ki pa ne dela povsod v normi). Ta procent bo treba nujno povečati.

RAZŠIRILI SMO PROIZVODNI PROGRAM

Razširili smo tudi sortiment naših proizvodov. V topilnici novih analiz v tem letu nismo osvajali, temveč bolj utrjevali izsledke prejšnjih let. Nov agregat, 10 t jekla — do najvišje legiranih (brzoreznih). V osvajanju so ostali še važni postopki (pihanje s O₂, compound ingoti in drugi). električna peč, se je v kratkem času vpegljala v normalno proizvodnjo vseh vrst

V livarni je v osvajanju očasno je osvojeno preko 20 pozicij različnih odlitkov, med drugimi novi zavorni bobni za TAM, ki so v osvajanju preko 1 leta. — To osvajanje se je moralo večkrat ponoviti, ker so se pri serijski proizvodnji pokazale napake. V teku je način litja bobna, ki kaže, da se bo lahko v nekaj mesecih prešlo na nov tip.

Valjarna ima v osvajanju šestoglato, votlno svedrno jeklo ter 2 nova profila za tehtnice in valjanje brzoreznega jekla BRC vrste. Zaradi ozkega grla na progi v tem obratu osvajanje razmeroma počasi poteka.

V kovačnici so bili osvojeni trije tipi prstanov za kroglične ležaje, med njimi je odkovek, ki je kritičen za naše kolesne stavke.

Dalje smo uvedli kovanje pip 1" in 3/4" na kovaških strojih, kar je bilo preje utopno kovano ter tudi avtomobilске polosi s pribornico do Φ 150 mm. Uspešno je sprovedeno kovanje brzoreznega jekla BRC s kobaltom. Pod prešo pa smo uspeli izdelati pogonske ročice za lokomotive z dvema čepi.

Kot izreden uspeh na polju razširitve našega programa finalnih artiklov plemenitih jekel pa lahko smatramo osvojitve 21,8 kg vrtalnega kladiva RK 21. V mehanični delavnici je osvojenih in izdelanih 8 poskusnih komadov, ki so po dosedanjih poročilih dali izvrstne rezultate in konkurirajo vsem inozemskim. Osvojene so bile vrste priključkov — armatur RPA ter ležajni prstani za IKL, ki bodo služili za kroglične ležaje za naš kolesni stavek. Kladivo RK-18 je bilo delno rekonstruirano z novim izvlakačem.

V poskusni seriji imamo več vrst kladiv za sekanje in kladiv za zakovičenje. V seriji 100 komadov pa je bil izdelan ročni brusilni stroj RBS-200 in končno je bilo serijsko izdelano več delov za pneumatsko orodje (dleta, konice, izpiralne glave itd.).

V kemičnem in metalurškem laboratoriju so bili uvedeni postopki za izboljšanje kontrole tehnološkega procesa. Oba laboratorija se preurejeta, da bosta lahko v prihodnjem letu funkcionalno kosalogam, ki jih pred nje postavlja vedno bolj zahtevna proizvodnja.

ZMANJŠANJE OSTRINE NEZGODNOSTNEGA ELEMENTA

Uspešno smo nadaljevali tudi borbo za znižanje obratnih nesreč. Široka propaganda, ukrepi in pa razpis nagrade v vi-

šini 2000 din vsakemu delavcu, ki v letu ne bo imel nobene obratne nesreče, so tudi letos prinesli občutno znižanje števila obratnih nesreč. Že v prejšnjih letih doseženo znižanje je bilo v letošnjem letu še stopnjevano. Imeli smo

1952. leta 639 obratnih nesreč ali 36,6 % letno na stalež,

1953. leta 534 obratnih nesreč ali 29 % letno na stalež,

1954. leta 470 obratnih nesreč ali 23 % letno na stalež,

1955. leta 410 obratnih nesreč ali 18,2 % letno na stalež,

kar pomeni, da smo od lanskega leta na letos napredovali za 20 %. Efekt razpisane nagrade je bil posebno viden v zadnjih dveh mesecih, v katerih je število nesreč padlo na polovico. Ne moremo se pa tako pohvaliti z izgubljenimi delovnimi dnevi. Izgubili smo

leta 1952 10.741 delovnih dni,

leta 1953 9.476 delovnih dni,

leta 1954 6.305 delovnih dni,

leta 1955 pa 7.300 delovnih dni.

Iz tega je razvidno, da je bila narava nesreč v letošnjem letu težja kot lani, saj je število izgubljenih dni na sodelavca zaradi obratnih nesreč porastla od 3,2 na 3,5%. Četudi je na nasploh dosežen lep napredek, je naša naloga, da iščemo nove prijeme za očuvanje delovne zmožnosti in zdravja naših sodelavcev. Poudariti je treba, da smo zaradi napredovanja na tem področju drugod še vedno najslabši med železarnami v Sloveniji, zato je v bodoče stimulirati znižanje nezgod z nadaljnimi ukrepi in novim razpisom nagrad.

DELOVNA DISCIPLINA

Delovna disciplina, ocenjena po številu prisotnih na delovnem mestu, je v primeri z lanskim letom pokazala malenkosten napredek. Prisotnih je bilo:

leta 1952 87,24 %,

leta 1953 87,69 %,

leta 1954 88,06 % in

1955 88,09 %.

Analiza kaže letos 0,5 % manjši izostanek izrednih opravičenih izostankov kot lani, na drugi strani pa porast sumarnih bolezenskih izostankov od 5,9 na 6,3 %. Porast bolezenskih izostankov je v glavnem nastal zaradi epidemije meseca marca, ko smo imeli 9,2 % izostankov zaradi bolezni. To so še zelo visoke številke, saj smo morali samo za bolezenske izostanke do 7 dni iz naših sredstev plačati 4.580.000 din. Skupno pa je bilo zaradi bolezni izgubljenih 33.460 delovnih dni, kar odgovarja ekvivalentu okrog 110 ljudi. Da bi odpravili negotovanje in reklamacije pri likvidaciji hranarin, smo s 1. novembrom osnovali tovarniški socialni oddelek.

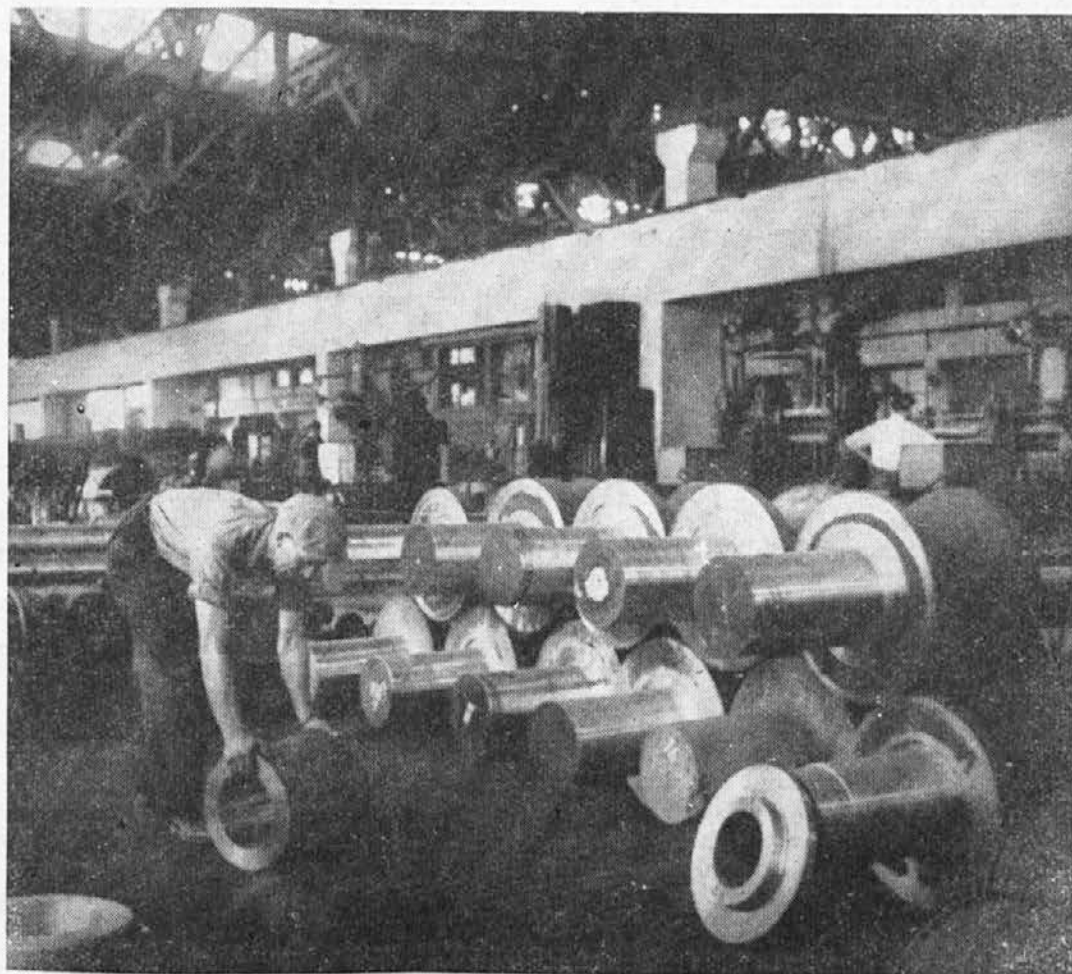
Po izvršenih predpripravah je stopil 1. aprila v veljavo nov tarifni pravilnik, postavljen na principu stimulacije za produktivnost, kvaliteto, kvalifikacijo in večjo odgovornost pri delu. Iz spodnjega pregleda je razvidno gibanje naših povprečnih plač, izplačanih po tarifnem pravilniku in iz doseženega dobička. Iste so bile mesečno na sodelavca

1952. leta 9.721 din,

1953. leta 10.426 din,

1954. leta 11.902 din in

1955. leta 12.580 din,

Tudi Sisku pomagamo. Pilger valji za tovarno cevi.

torej sicer počasen, pa vendar stalen dvig prejemkov. Udeležba sodelavcev na uspehih je torej dokazana. Prejemke more zvišati samo uspeh dela.

ZMANJSANA INVESTICIJSKA DEJAVNOST

Investicijska dejavnost v pretečenem letu ni bila več tako obsežna kakor v prejšnjih letih. Na razpolago nam je bil le še ostanek zveznega investicijskega kredita iz leta 1954 ter lastna sredstva: amortizacijski sklad in fond za samostojno razpolaganje. V tovarni so se dela odvijala na rekonstrukciji obstoječih obratov ter v glavnem na dokončevanju v prejšnjih letih začetih objektov. Skupno je bilo uporabljenih 497 milijonov din, in sicer na objektih kapitalne izgradnje 365,5 milijonov din in na objektih družbenega standarda 131,5 milijonov din.

Na tovarniških objektih je bilo potrošenih

za gradbena dela	230 milij. din
za domačo opremo	
in montažo	121,5 milij. din
za uvozno opremo	2,2 milij. din
in za ostalo	11,8 milij. din

Dela na kapitalni izgradnji so se izvršila po planu, ki ga je sprejel delavski svet meseca maja, z upoštevanjem korekture, ki je bila izvedena po uredbi o uporabi amortizacijskih skladov. Dograjena in 1. oktobra dana v obratovanje je bila nova 10-tonska obločna električna peč s komandno in trafo postajo, zgrajeni bunkerji za pesek livarne, urejena jedrarna, urejen prostor za pripravo vložka visokofrekvenčnih peči ter delno na novo pokrita jeklarna. Po požaru se je pospešeno nadaljevala gradnja nove čistilnice, ki je bila zadnji mesec že delno dana v uporabo. Po požaru je bil ustanovljen poseben štab, ki je imel nalogo pospeševanja nadoknade izgubljenih kapacitet in aktivizacije nove čistilnice. Popravljeni oziroma nadoknadeni so bili stroji in žerjavi, naročena in že izdelana pa tudi nova strešna konstrukcija, katere montaža se bo začela že v prvi polovici januarja. Za produkcijo težke kovačnice in valjarne je bila urejena nova lužilna naprava. Dograjeno je bilo cestišče v območju novo zgrajene čistilnice ter od skladišča do nove 10-tonske peči za dovoz šaržirnih košar, izpopolnjeno je bilo ozkotirno omrežje, zgrajena nova črpalna postaja z vodovodnim priključkom na obstoječe omrežje, zgrajen je bil nov plinski čistilec in s tem vsklajena kapaciteta s potrebami čistega plina. Urejena je bila dokumentacija in pričeta gradbena dela za napravo za proizvodnjo acetilena in kisika, dograjen je bil fizikalni in peskovni laboratorij, zgrajen stanovanjski del Gasilskega doma ter pričeta dela na sami stavbi Gasilskega doma z garažami in Industrijsko šolo. Poleg 10-tonske električne peči in kompletiranja uničene opreme v čistilnici smo nabavili peči za kaljenje ter razno laboratorijsko in pisarniško opremo. Končno nam je uspelo tudi v Nemčiji naročiti nove stroje za proizvodnjo listnatih in spiralnih vzmeti ter rezkalni stroj iz Prvomajske.

RAZGLAS!

Za odvrnitev nesreče in škode posameznikom, njihovim družinam, delovni skupnosti in domovini je tudi za leto 1956 razpisana nagrada za sodelavce, ki ne bodo utrpeli ali povzročili obratne nesreče. Tokrat je razpis sorazmerno razširjen tudi na med letom vstopivše in na staležce, ki pri prvem razpisu še niso bili vključeni.

Poseben razpis omogoča nagraditev tudi za mojstre in člane obratovodstva, ki bodo z aktivnim delom in ukrepanjem zmanjšali pogostost in ostrino nezgodnega elementa v svojih obratih in delavnicah. Po posebnem členu razpisa bodo mogli biti deležni določene nagraditve tudi nameščenci, ki bodo za utrditev varnega dela sodelovali z izvedljivimi predlogi.

Razpis bo objavljen s plakati.

Na objektih družbenega standarda je bilo potrošenih za gradbena dela 127,5 milijonov za opremo in ostalo pa 4 milijone din. Četudi nam po uredbi — Uradni list FLRJ števil. 35/55 — ni bilo možno uporabiti fond za samostojno razpolaganje, zbran v II. polletju, smo plan na objektih družbenega standarda v glavnem izvršili. Razen predvidene gradnje trgovskih lokalov so bila vsa dela izvršena. Dokončani so bili 4 četvorčki s skupno 16 stanovanji, zgrajeni do 3. faze, kakor predvideno, 42-stanovanjski blok in 5 vrstnih hiš s po 4 stanovanji. Dovršen je bil hotelski trakt ter zgrajeno glavno cestno omrežje do naselja in v naselju samem. Vsa dela so bila izvršena v mejah razpoložljivih finančnih sredstev in bo podjetje, zahvaljujoč se kreditu v višini 20 milijonov din, ki smo ga sklenili z Narodno banko zadnje dni pretečenega leta, uspelo likvidirati vse račune in situacije na izvršenih investicijskih delih v pretečenem letu.

KOMERCIALNA SLUŽBA

Nadnormalna konjunktura, ki se tudi v preteklem letu ni spremenila, nam je pri komercialnem poslovanju delala občutne težave zlasti pri nabavi. Zaradi deficita pri artiklih 114. panoge nismo še čutili nobenih težav pri prodaji naših artiklov, če izvzamemo izjeme kolesne dvojice, pnevmatskega orodja in krogel; težja pa je bila situacija pri nabavi potrebnih surovin in pomožnega materiala. Četudi smo pogodbe za le-te v glavnem sklenili že v zadnjem kvartalu preteklega leta, smo zaradi deficita na tržišču trpeli na pomanjkanju premoga, siliko opeke, ferolegur in predvsem na pomanjkanju niklja. Nezadostna količina deviz, ki nam je bila na razpolago, nas je ovirala pri zalaganju z uvoznimi surovinami — ferolegure (florit) — kritičnost pa je nastala tudi pri lesu za modele ter karburitu, ki ga Šibenik ni mogel zadosti dobaviti. Zaradi zakasnele zgraditve nove visoke peči v Zenici smo trpeli tudi na pomanjkanju surovega železa. Zadrževanje na proiz-

vodnji pa nam je tudi povzročilo, ker nam tovarna krogličnih ležajev ni mogla pravočasno dobaviti ležajev za kolesne dvojice. Skupno je bilo torej nabavljeno za 3008 milijonov dinarjev surovin in pomožnega materiala, kar je nasproti lanskemu letu porast za 6 odstotkov.

Da bi pospešili posle z inozemstvom, smo osnovali tudi lastni uvozni in izvozni oddelek. Le-ta je imel od svojega začetka meseca marca zaključenih 90 poslov v skupni vrednosti 185 milijonov dinarjev. Z ozirom na dvo odstotno provizijo, ki jo imajo uvozna podjetja, smo v tem času z lastnim uvoznim oddelkom prištedili na upravno-prodajni režiji okrog 1,500.000 dinarjev.

Zaradi deficita na tržišču so bili v glavnem vsi naši proizvodi iskani. Pomanjkanje deviz je povečalo pritisk na našo tovarno zlasti, ker smo preko Združenja uspeli prepričati vsako naročilo, ki se da realizirati v kateri koli jugoslovanski železarni. Kot smo že od začetka omenili, se je v tem letu relativno najbolj povečala proizvodnja in prodaja plemenitih jekel, saj je vrednost prodane robe od lanskega leta narastla od 5,9 na 7 milijard dinarjev. Z namenom spoznavanja jugoslovanskih in inozemskih odjemalcev smo se udeležili velesejmov oziroma razstav v Zagrebu, Damasku, Mariboru in Bledu ter izdali pet novih prospektov in nov komplet katalogov naših proizvodov. Na inozemskem trgu se še nismo uspeli afirmirati ter razen izvoza 89 ton krogel v Brazilijo nismo prodajali naših artiklov na inozemsko tržišče.

Kljub težavam pri nabavi surovin pa so se nam v glavnem po krivdi obratov še vedno kopičile zaloge gotovih materialov iznad normativa. Na koncu tretjega kvartala so zaloge narastle od odobrenih 781 milijonov na 1128 milijonov dinarjev. Ker so se poleg tega zlasti po uveljavljenju nove gospodarske linije v zadnjem četrtletju občutila zadrževanja tudi pri plačevanju naših odjemalcev, so nastale prave finančne težave, ki so nas v začetku decembra skoraj privedle do tega, da ne bi mogli izplačati plač. Samo energičnim

meram zlasti pri zmanjševanju zalog kakor pri izterjevanju naših odjemalcev se lahko zahvalimo, da smo do konca leta uspeli finančno situacijo zadovoljivo rešiti. Praksa je pokazala, da izterjevanje dolžnikov preko gospodarskih sodišč ni najboljše sredstvo. Med letom smo bili primorani nasproti lanskemu letu sicer za trikrat povečati število in obseg izterjevanja naših dolžnikov in pri tem imeli 119 imovinskih procesov, 93 jih je bilo za nas ugodno rešenih, od 21 nerešenih pa pričakujemo ugodne rešitve v 20 primerih. Pri tem je bila izterjana glavnica v višini 427 milijonov dinarjev ter obresti in ostali stroški v višini 11 milijonov dinarjev. Poleg tega smo imeli še 39 prisilnih izvršb z izterjano glavnico 270 milijonov dinarjev ter obresti in ostali stroški v višini 6,2 milijona dinarjev. Vsaka izgubljena tožba pa na odjemalca psihološko negativno vpliva, zato smo proti koncu leta pristopili k ustavitvi pošiljanja materiala vsem nerednim plačnikom in s tem uspeli zbrati zadostna obratna finančna sredstva za likvidacijo vseh naših dolgov in družbenih obveznosti.

RED V FINANČNEM POSLOVANJU

Znak urejenega finančnega poslovanja na koncu leta je ugodno razmerje naših obveznosti, ki znašajo 100 milijonov dinarjev proti našim terjatvam, ki znašajo 670 milijonov dinarjev. Iz tega je razvidno, da so se terjatve približale naši mesečno fakturirani proizvodnji, kar je zadovoljivo.

ZA DVIG STROKOVNE IZOBRAZBE

Kader se je dvignil od začetka leta, ne upoštevajoč industrijske šole, od 1891 na 2030 sodelavcev. Od zaposlenih je z dokumenti priznanih:

visoko kvalificiranih delavcev	44,
kvalificiranih	705,
polkvalificiranih	389 in
nekvalificiranih	660.

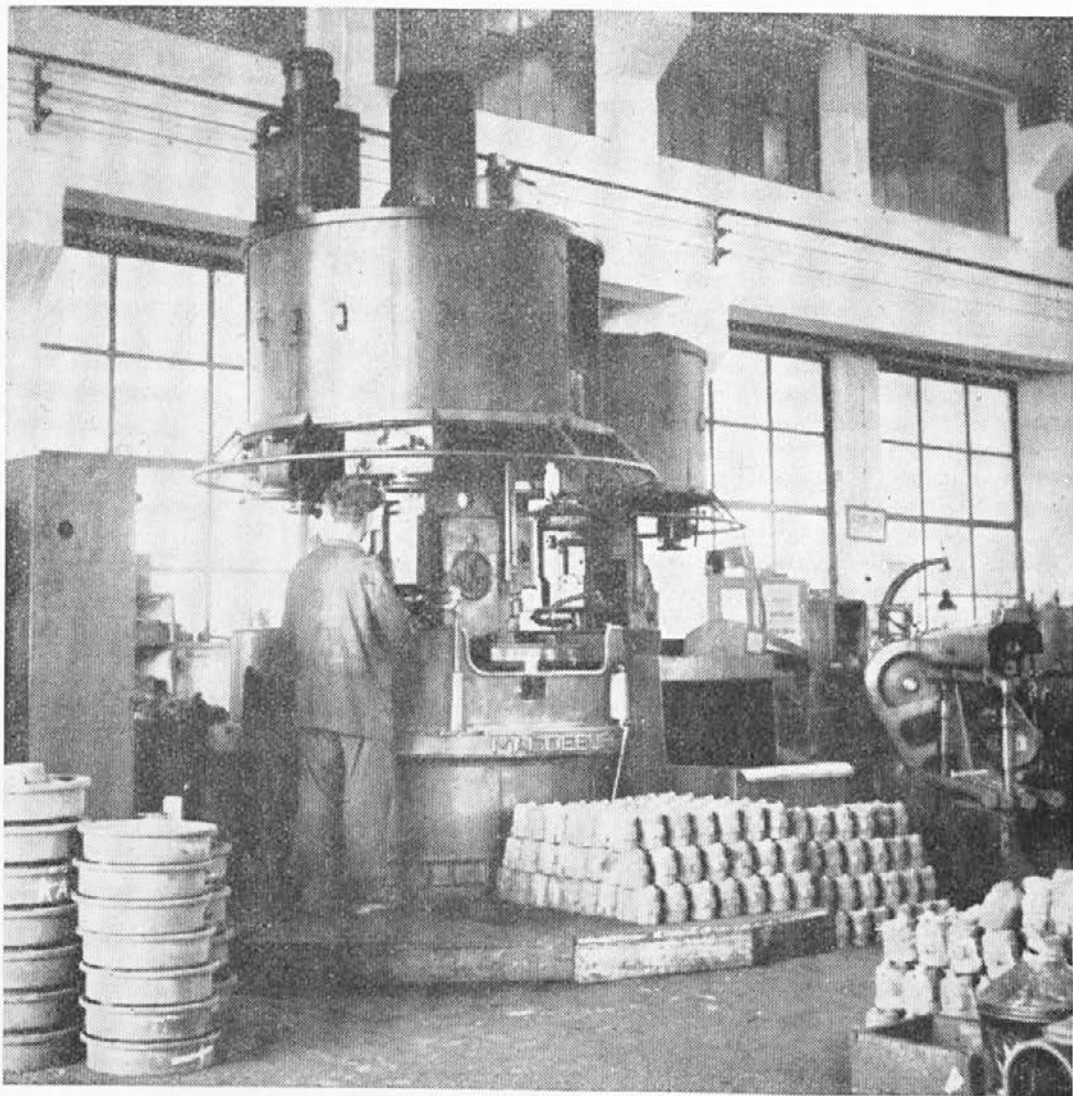
Po tarifnem pravilniku pa zavzema funkcijo

visoko kvalificiranih	221,
kvalificiranih	683,
polkvalificiranih	591 in
nekvalificiranih	289 sodelavcev.

Iz tega je razvidno, da kvalifikacijski sestav delavcev ni zadovoljiv in da je treba postopoma kvalifikacije vskladiti z zaposlitvijo. To bomo dosegli delno preko industrijske šole in delno preko raznih tečajev.

Industrijska šola je na zaključku lanskega šolskega leta dala 46 kvalificiranih sodelavcev. V novem šolskem letu 1955/56 pa smo vpis dvignili na 176 učencev. Z ozirom na specifičnost proizvodnje naše jeklarne smo prvič in kot edina železarna uvedli oddelek za topilce, žarilce in kalilce, da bi s tem dvignili teoretsko in praktično znanje našim topilcem ter dali sposobnost proizvodnje legiranih in visoko legiranih jekel.

Da bi dvignili število priznanih kvalifikacij, se z drugim letnikom nadaljuje

Izdelava kolesnih stavkov. Stroj, ki se mu rad odkriješ, kajti šest funkcij opravlja istočasno in avtomatsko. Tu človek res samo še na gumb pritisne, nastavlja surove in odvzema obdelane kose.

tečaj za visoko kvalificirane sodelavce. Veliko je zanimanje in resnosti na tem tečaju pri kovinarjih, kovačih, električarjih in valjavcih, zadovoljivo pa tudi pri livarjih in modelnih mizarjih, medtem ko topilci še vedno stojijo v glavnem ob strani. Za priznanje kvalifikacij in polkvalifikacij je bilo več tečajev. Izveden je bil tečaj za strojevodje in kurjače, v teku pa je petmesečni žerjavovodski tečaj; naši varilci pa se izpopolnjujejo v tečajih, ki jih organizira Varilna tehnika LRS. Administrativni in knjigovodski kader se izpopolnjuje preko dopisne šole.

Za izpopolnitev našega kadra imamo razpisanih 15 štipendijskih mest na univerzi, 10 na Srednji tehnični šoli, 2 na Ekonomski šoli, 2 v Kemični šoli v Rušah in 1 na Pedagoški šoli ter 10 na naši gimnaziji. S pomočjo tehnične pomoči in z direktnim kontaktom nadaljujemo tudi prakso pošiljanja naših kvalificiranih in visoko kvalificiranih sodelavcev na izpopolnjevanje v inozemske tovarne. Pri tem nismo imeli vedno najbolj srečno roko, ker smo pošiljali tudi ljudi na priučevanje, praksa pa je pokazala, da je uspešna le specializacija teoretsko in praktično podkovanih sodelavcev.

Za dvig strokovne in splošne izobrazbe pa igra veliko vlogo tudi naš »Koroški fužinar«, ki je letos izšel štirikrat na skupno 160 straneh. Po svojem obsegu in kvaliteti ni postal svojina samo naših ljudi, temveč razširil svoj ugled po vsej Slove-

niji in državi ter dobil priznanje najboljše tovrstne revije. Poleg prosvetnega, kulturnega in domačega gradiva je obsežen predvsem tudi strokovni del te revije. Uspeh tega dela je odvisen zlasti od nas, zato apeliram na vse, zlasti na visoko kvalificirane sodelavce, da z večjo vneto prispevajo tudi svoje gradivo in preko »Koroškega fužinarja« pomagajo izobraževati naš kader.

Tovarna ima za izpopolnjevanje kadra na razpolago tudi bogato strokovno knjižnico, ki obsega 1500 strokovnih knjig in publikacij. Strokovna literatura je uk in tako podlaga za kvalitetno in kvantitetno rast. Ni pa zadosti, da knjižnica samo obstaja; če hočemo biti napredna industrija in slediti novim izsledkom, je treba, da se je strokovni kader tudi poslužuje.

Poleg finančne samostojne ustanove industrijske šole smo imeli do sedaj v našem sklopu tudi restavracijo Doma železarjev. Da bi delovanje tega gostinskega podjetja sprostiti, je bila izvedena nova registracija, po kateri so ti lokali samostojni — odprtega tipa.

USPEH SODELOVANJA

Če še enkrat kratko pogledamo na celotno naše poslovanje v preteklem letu, lahko ugotovimo, da smo le-to zadovoljivo zaključili. Brez dvoma je, da se pri tem lahko zahvalimo vzajemnemu sodelovanju

ter medsebojnemu pomaganju vseh sektorjev in oddelkov. Ne moremo trditi sicer, da je naša organizacija popolna, lahko pa ugotavljamo postopno izboljšavo notranje organizacije tehnološkega procesa. Veliko vlogo pri utrjevanju naše organizacijske oblike in pri izpopolnjevanju finančnega in splošnega poslovanja, izboljšavi kadra in utrjevanju discipline igrajo naši organi delavske samouprave — delavski svet in upravni odbor. Z rednim signaliziranjem dogajanj iz proizvodnje ter prenašanj mnenj svojih sodelavcev, kakor s prenosom informacij in sklepov med svoje sodelavce, so člani delavskega sveta in zlasti upravnega odbora doprinesli znaten delež pri izpopolnjevanju mehanizma upravljanja z našo železarno. Tudi sindikalna organizacija je preko svojih obratnih in upravnih sestankov ter splošnim delovanjem med kolektivom prispevala svoj del pri rasti tovarne in njene proizvodnje. Sindikati so brez dvoma preko svojih predstavnikov znatno prispevali k visoki socialni ureditvi, vpeljeni v naši državi. Sodelavci, pokažimo svojo zavest in dvignimo odstotek od sedanjih 84 ter se približajmo stoo odstotnemu vpisu v našo sindikalno organizacijo!

PLAN PO SMERNICAH NOVE GOSPODARSKE POLITIKE

Pred nami je novo poslovno leto. Tudi letos nam še niso znani planski instrumenti, ki bodo veljali v prihodnjem letu. Sklep Ljudske skupščine FLRJ je bil, da začasno veljajo še instrumenti družbenega plana letošnjega leta. Ne oziraje se na to je upravni odbor v skladu s smernicami nove gospodarske politike že sprejel principe planiranja za bodoče leto. Zavedajoč se, da še obstajajo velike rezerve v naših kapacitetah kakor v naših proizvodnih stroških, je sprejel sklep, da je planirati maksimalno možno proizvodnjo, povečati produktivnost dela ter pri enakem dobičku z znižanjem proizvodnih stroškov znižati prodajne cene našim artiklom. Prvi osnutek družbenega plana predvideva 25.970 t gotovih fabrikatov ter 80.660 t skupne proizvodnje. Predvideva se tudi daljnja izpopolnitev našega kvalitetnega programa in dvig proizvodnje gotove robe od letos doseženih 7 milijard na 7400 milijonov dinarjev, to je za 6 odstotkov. Z ozirom na smernice upravnega odbora osnutek plana predvideva znižanje stroškov proizvodnje za 300 milijonov dinarjev in predvideva akumulacijo v odnosu na letošnjo dosego.

Zmanjšanje investicijske dejavnosti, ki bo po uvedbi nove gospodarske politike sledila, bo vplivala tudi na prodajo naših artiklov. Četudi smo letos pravočasno s sklepanjem pogodb zagotovili normalno proizvodnjo v prvem kvartalu, nam storniranje pogodb producentov investicijske opreme dela skrbi, zato bo prodajni oddelek v sledečem letu imel težjo nalogo. Da ne bi nastali zastoji pri jekleni litini zaradi pomanjkanja naročil, smo se že obrnili na vsa podjetja, ki bi verjetno lahko bila naši odjemalci. Posebna naloga prodajnega oddelka pa bo, da se bo preko raznih gospodarskih organov zavzemal za zmanjševanje uvoza artiklov, s katerimi

naše podjetje lahko zadosti jugoslovanski trg ter zlasti da prodre s finalnimi proizvodi: pnevmatskim orodjem, kolesnim stavkom, krogliami itd. na inozemski trg Srednjega in Daljnega vzhoda ter Južne Amerike.

Z resnostjo, kot smo jo uvedli v zadnjem kvartalu letošnjega leta, bo treba z dejanji dokazovati, da smo za smernice postopne izboljšave našega življenjskega standarda. Naša dolžnost je zato, da s skrajno štednjo vseh surovin in pomožnega materiala, uvedbo racionalnejših tehnoloških postopkov, z izboljšanjem organizacije dvignemo kvantiteto in kvaliteto naših proizvodov ter s tem dosežemo povečavo produktivnosti dela in zlasti znižanje stroškov proizvodnje. Ne smejo se ponavljati primeri nenačrtnega in neodgovornega naročanja vsega mogočega materiala, ampak dosledno skrbeti za zalaganje le za tehnološki proces nujnih minimalnih zalog, da bi s tem dosegli sprostitev denarnih sredstev za nemoteno proizvodnjo. Izpopolniti bo treba obratni obračun. Kalkulacije morajo postati regulator naših prodajnih cen. Z izpopolnitvijo obratnega obračuna je omogočiti določanje lastne cene posameznim artiklom ter po istih se prizadevati k znižanju prodajnih cen.

Z visokim razvojem industrijske proizvodnje je sledila tudi popolna delitev dela. Za funkcioniranje tehnološkega procesa pa je pri tem potrebna dobra koordinacija dela. Ne oziraje na sistem se vse bolj opušča togi absolutizem in v interesu boljšega dela uveljavlja kolektivni način upravljanja in vodenja proizvodnega procesa. Za to pa so potrebni redni sestanki. Da bi mi v sledečem letu izpopolnili našo

organizacijo z izboljšanjem koordinacije v proizvodnem procesu, je nujno, da s podporo sindikalne organizacije sklicujemo vsaj kvartalne konference celotnega vodilnega kadra ter vsaj kvartalno obratne sestanke, da bi preko le-teh slišali mnenja in predloge vseh sodelavcev na eni strani, na drugi strani pa jih informirali o uspehih in neuspehih poteka proizvodnje.

ZA SPLOŠNI NAPREDEK KRAJA

V našem interesu je tudi, da poleg prizadevanja za smotrnejše uveljavljanje proizvodnih metod v tovarni skrbimo tudi za splošen gospodarski, kulturni, prosvetni in športni napredek kraja. Dolžnost slehernega člana našega kolektiva je, da se zanima za delovanje in napredovanje organov ljudske oblasti, da preko zborov proizvajalcev, svetov in odborov predlaga in podpira prizadevanja občinskega odbora k izboljšanju življenjskih pogojev našega občinskega območja. Z večjim vključevanjem v splošno družbeno dejavnost je treba poživiti tudi delovanje množičnih organizacij. Anketa je pokazala, da je v Svobodo vključenih 15,2 %, v Fužinarja 10,4 %, v Planinsko društvo 13,13 %, v Partizana pa le 3,6 % naših sodelavcev. Z večjim pristopanjem v splošno družbeno dejavnost poživimo kulturno-prosvetno in športno rast prebivalcev našega kraja.

Dovolite, dragi sodelavci, da se vam na koncu iskreno zahvalim za požrtvovalno sodelovanje v pretečenem poslovnem letu in da vam z željo, da bi naša tovarna in naš kraj še naprej rastla in se razvijala, želim

srečno in veselo novo leto 1956!

Gregor Klančnik 10 let direktor Jeklarne na Ravnah

Čestitke delovnega kolektiva na delovnem mestu

Na zaključnem letnem zboru ravnških železarjev je predsednik delavskega sveta, tov. Mirko Erjavec, ki je začel zborovanje in očrtal delo organov upravljanja ter dal za tem besedo direktorju, katerega poročilo prinašamo na začetku lista, povzel še enkrat besedo.

Zahvalil se je za podrobno analizo in prikaz poslovanja podjetja v preteklem letu. Omenil je, da bomo prikaz objavili tudi v tovarniškem listu, da bo tako na razpolago za drobno proučevanje in spoznavanje problematike v dolžnosti in z namenom odprave pomanjkljivosti za še boljše delo v novem letu. Potem pa je nadaljeval:

»Sodelavci, sodelavke,
tovariš direktor!

Ob tej priložnosti pa želim posebej spomniti še na to, da nam je dal direktor Klančnik obletno poročilo danes že deseto leto zaporedoma. Obhaja torej desetletnico, ko je na dolžnosti prvega sodelavca in prve odgovornosti naših fužin.

Izkoriščamo ta jubilej, da se tovarišu Klančniku zahvalimo za njegovo vselej vzgledno, požrtvovalno, vestno, modro in tovariško delo in vodstvo.

Minula leta so postavila na to odgovorno mesto velike zahteve še posebej pri nas. Kajti, ko je prišel na Ravne, so bile majhne in v vseh tesnobah starega časa. Danes je naša hiša velika, je močna in ugledna proizvajalnica plemenitih jekel Jugoslavije. In ob rasti fužin so se spremenile razmere za obstoj delovnih ljudi od tovarne do mesta pa do zadnjega doma na obronkih naše dežele. Ob tej delavnosti se je razvila in napredovala vsestranska kultura našega ljudstva in kraja.

Direktorjevo mesto ob teh ustvaritvah nikakor ni bilo samo najboljšje služenje, temveč je v tem razmahu tudi veliko njegovih zasnovanj in uspeha osebnega dela, njegovega razgleda in sposobnosti, predvsem pa njegove ljubezni do koroških fužin. Vedno je požrtvovalno delal, najboljše našel in najbolje storil.

Za našega direktorja smemo in moramo odkrito reči, da ni bil samo direktor ograjene tovarne, temveč, da je vzljubil to tovarno, to ljudstvo in ta kraj ter da izvira njegovo delo, njegov uspeh in zato tudi njegova priljubljenost in ugled prav iz te nje-

DPD „Svoboda“ Ravne

ZA KULTURNO IN PROSVETNO RAST

Zapiski z občnega zbora

Delavsko prosvetno društvo »Svoboda«, Ravne na Koroškem, je izvršilo veliko poslanstvo utemeljitve in napredka kulture tega ljudstva in kraja. Priobčujemo poglobitve navedbe iz poročila predsednika Franca Meznerja, ki je aktiven član »Svobode« že iz leta 1919, ter poročilo predsednika nadzornega odbora dr. Franca Sušnika, iz katerih je vsaj v velikih obrisih razvidno bistveno delo.

PRESEDNIKOVO POROČILO

Ko smo ponovno zbrani na današnjem občnem zboru ravenske Svobode, da položimo račun našega enoletnega dela, hkrati praznujemo tudi 10. obletnico naše osvoboditve. Ponosni lahko ugotavljamo, da smo po težkih naporih dosegli v kratkih 10 letih tudi v našem kraju lepe uspehe na kulturno-prosvetnem področju.

gove vedno žive ljubezni do napredka koroške domovine.

Poznavajoč njegovo osebno skromnost in čistost športnika, njegov princip skupnosti in tovarištva, nismo hoteli in ne bomo prirejali posebne »direktorjeve« proslave, temveč smo izbrali ta delovni zbor v naših delavnicah, da mu izrečemo prisrčne čestitke, predvsem pa sicer skromno, a tembolj iskreno zahvalo.

Za spomin na ta dogodek in dan izročam tovarišu Klančniku simbol dela — upodobljenje agregata kovačije — ter simbol naše domačije — upodobljenje koroške dežele.

Tovariš direktor!

Delo in dom — to skupaj je naša čestitka in naša zahvala ob prvi desetletnici skupnega dela z željo, da bi uspešno in skupaj delali in praznovali tudi drugo in nadaljnje desetletnice.

Čestitamo, hvala in srečno naprej!»

Godba je zaigrala koroške viže, mala Alenčica pa je izročila direktorju Klančniku šopek rož, ki so na Koroškem vselej doma.

Čestitkam železarjev se je pridružil v zastopstvu ves kraj s predsednikom OLO tov. Adolfom Černecem na čelu. V imenu DPD »Svobode« in za kulturne ustanove je izrekel čestitke in zahvalo v topli, pa zanj svojstveni domači besedi dr. Franca Sušnika.

Direktor Klančnik se je hotel zahvaliti, pa ni šlo. Bil je iznenaden in niti ni prišel na vrsto. Tako je takrat, kadar Korošci iz topline in po domače zagodejo.

To je v 200 letih obstoja podjetja prvi mož na vodstvu fužin, ki je bil deležen tako nenarejenega priznanja skupnosti in kraja na delovnem mestu.

Tudi v bodoče se moramo v polni meri zavedati, da le prosvetljene ljudske množice lahko uresničijo težke gospodarske naloge, ki se postavljajo pred nas. Ljudska oblast je v času 10 let mnogo žrtvovala prav za kulturno-prosvetno vzgojo naših državljanov. Preko raznih ustanov in organizacij, ki so prodrle do zadnje gorske vasi, so naši ljudje v 10 letih veliko pridobili na socialistični kulturno-prosvetni rasti.

In člen v sistemu organizacij, ki jim je poverjeno to kulturno poslanstvo, je tudi naše društvo Svoboda na Ravnah.

Ravenska Svoboda ima 358 članov.

Zadnji občni zbor DPD Svobode, ki je bil 7. novembra 1954, je iz svoje sredine izbral upravni odbor trinajstih članov.

Upravni odbor DPD Svobode je imel od zadnjega občnega zbora do danes 15 rednih sej. Udeležba na sejah je bila zadovoljiva, le tov. Ivo Čerče in Franc Šisernik se sej nista udeleževala. Delo upravnega odbora je bilo v glavnem v sestavi kulturnih programov za državne praznike in spominske dneve ter v splošnem dvigu kulturno-prosvetne dejavnosti našega kraja. Tu je prvenstveno mišljeno delo posameznih sekcij in usmerjanje istih pri izvajanju posameznih kulturnih programov. Med drugim je upravni odbor dal tudi smernice za vključevanje novih članov v društvo in v društvene sekcije. Tako je na prvi seji razpravljal o pobiranju članarine in izdelavi programa za proslavo 29. november v letu 1954. Takrat je odbor izvolil tudi poseben odbor za nadzorstvo pri poslovanju kino-podjetja. V ta odbor so bili imenovani: Stanko Hromc, Lea Ferik in Ivan Čevnik. Na ostalih sejah smo razpravljali tudi o tem, da se odstopi odvišna kino aparaturna Kmetijski zadrugi Kotlje in tako omogoči predvajanje filmov tudi v podeželskem kraju v Kotljah. S strani Svobode je bila podana iniciativa za sklicanje predstavnikov vseh množičnih organizacij na območju mestne občine Ravne. Namen tega sestanka je bil izdelava enotnega programa proslav za vsedrjavne praznike in zgodovinske spominske dneve. Uspeh je bil dober, saj se je v okviru tega programa skoraj sleherna organizacija zavezala, da bo odgovarjala za tehnično in kulturno izvedbo posameznega praznika.

Veliko dela in truda je odbor ob sodelovanju dramske sekcije vložil tudi za ureditev odra. Nadalje je odbor med letom urejeval tudi lastninske odnose glede kino dvorane in od bivšega Okrajnega ljudskega odbora v Slovenjem Gradcu dobil odločbo, da se kino dvorana, ki je bila v lastništvu Kmetijske zadruge Tolsti vrh, prenese v upravljanje DPD Svobode. Med letom je bila pokrenjena tudi akcija za osnovanje novega moškega in mladinskega pevskega zbora. Žal pa moramo ugotoviti, da se ta sklep ni izvršil zaradi tega, ker nam ni uspelo dobiti

poklicnega pevovodje, čeprav je bil že najavljen. Od članov upravnega odbora sta se prof. Štefan Barbarič in tajnik Anton Vušnik udeležila konference predstavnikov Svobod v Celju, ki je bila sklicana na pobudo republiškega odbora. O sklepih te konference sta poročala na razširjeni seji upravnega odbora. V zvezi s tem je bil sprejet sklep, da se ustanovi posebna sekcija za ideološko izobrazbo članstva. Namen te sekcije naj bi bil v glavnem priprava študijskih krožkov v širšem smislu za vse člane Svobode, predvsem pa za mladino. Žal pa moramo ugotoviti, da do teh krožkov ni prišlo iz razloga, ker so bili v zimskem času v Železarni na Ravnah razni tečajji za strokovno kvalifikacijo, katere so v glavnem obiskovali tudi člani našega društva. Med letom je upravni odbor vodil tudi diskusijo za gradnjo novega kulturnega doma na Čečovju, katerega je nameravala graditi železarna. S sodelovanjem raznih prosvetnih delavcev je naše društvo dalo pripombe kot prispevek pri izdelavi projekta. Ob obletnici smrti Prežihovega Voranca je upravni odbor izposloval pri podjetju »Triglav-film«, da se je na Ravnah predvajala premiera slovenskega filma »Koplji pod brezo«. Na to premiero so bili povabljeni sodelavci Triglav-filma in ožji sorodniki Prežihovega Voranca. Po končani proslavi je odbor priredil za povabljenе goste skromno zakusko. Člana upravnega odbora Stanko Hromc in Avgust Pogorevčnik sta se udeležila letne konference ljudsko-prosvetnih društev okraja Slovenj Gradec. Ob tej priložnosti je ljudsko-prosvetno društvo okraja Slovenj Gradec izreklo pohvalo našemu društvu, tehničnemu vodji godbene sekcije Jožku Hermanu pa je bilo izročeno knjižno darilo. Knjižno darilo je prejel tudi vodja pevskega društva tov. Robert Jamšek, našo ljudsko univerzo pa so nagradili z zneskom 5000 din.

Prof. Štefan Barbarič in Franc Paradiž sta se kot zastopnika našega društva udeležila letne konference ljudsko-prosvetnih društev okraja Maribor. Upravni odbor je organiziral tudi predavanje o potovanju tov. Tita v Indijo. Predaval je novinar Furlan, ki je bil z Maršalom v Indiji. Predavanje je bilo prikazano s skioptičnimi slikami; udeležba je bila zelo velika. Ob spominski proslavi 20. obletnice razpusta DPD Svobod je upravni odbor organiziral, da so za ta zgodovinski dan nastopile vse sekcije s svojim sporedom.

S sodelovanjem društva Svobode z ostalimi množičnimi organizacijami je bil izveden tradicionalni X. koroški festival, ki so ga priredili v čast 10. obletnice osvoboditve. V sodelovanju vseh društev je bil izvoljen štab za pripravo tega festivala. Na predlog društva DPD Svobode in ostalih predstavnikov so prevzeli pokroviteljstvo tega festivala: Franc Leskošek-Luka, Ivan Regent-Matajev, Zoran

Polič, ing. Pavle Žavcer in Ivo Skerlovnik. V okviru splošne prireditve in ob podpori vseh organizacij so bile za 10. koroški festival izvedene sledeče prireditve: razstava NOB, razstava likovnih umetnikov, razstava Metalurške industrijske šole Ravne, razstava vajenske šole učencev v gospodarstvu in razstava del gimnazijske in osnovnošolske mladine. Dramska sekcija DPD Svobode pa je priredila dramo »Hlapci«. V okviru kulturnega tedna so bile razne športne prireditve in koncert združenih orkestrov Svobod Ravne, Dravograda in Slovenj Gradca. Kot glavna prireditev ob zaključku 10. koroškega festivala je bil velik fizikulturni nastop pripadnikov vseh društev Partizana iz bivšega okraja Slovenj Gradec. Za festival je bila izdana tudi posebna brošura.

Poleg tega je upravni odbor urejal tekoče zadeve društva med letom in usklajeval delo posameznih sekcij ter vodil skrb, da so se sprejeti sklepi tako na upravnem odboru kakor tudi v posameznih sekcijah v redu izvajali.

Ko je bil v mesecu oktobru tega leta kongres Zveze Svobod na Jesenicah, so se ga z naše strani udeležili ing. Mirko Borštner, Hedvika Jamšek in prof. Ignac Kamenik.

Delo sekcij:

Dramska sekcija:

Dramska sekcija ima 38 igralcev, 10 članov tehničnega osebja in 3 režiserje.

Po občenem zboru novembra 1954 je bil izvoljen nov odbor, ki je združil igralce posameznih režiserjev in izdelal načrt za adaptacijo in opremo odra ter pomožne kulisarne.

Nova sezona se je začela decembra 1954 s ponovitvijo »Sneguljčice« na Ravnah in

v Mežici. Januarja in februarja so bile bralne vaje z igralci za preizkušnjo Jurčičevega »Domna«. Istočasno pa je Lea Ferkova iskala igralce med študenti ravenske gimnazije za dramo »Metež«. Zaradi nezadovoljivega izbora igralcev, po mnenju vaditeljev, igri »Domen« in »Metež« nista bili uprizorjeni. Kljub temu pa je bil na našem odru februarja 1955 uprizorjen »Hlapec Jernej« s pomočjo gimnazijske mladine in režiserja prof. Kamenika, ki je ob zaključku šolskega leta z gimnazijci uprizoril tudi Gogoljevo »Ženitev«.

Dramska sekcija je v drugi polovici sezone povabila režiserja Emila Freliha ter z njegovo pomočjo uprizorila Cankarjevo dramo »Hlapci«. To delo je bilo do sedaj zaznano kot eno najtežjih in najboljših uprizoritev, ki so jih dali naši domači igralci na našem domačem odru. Za premiero je bil izdan prvi gledališki list na Ravnah. Prodanih je bilo ca. 400 izvodov, okoli 100 pa se jih je razdelilo raznim kulturnim ustanovam v Sloveniji. »Hlapci« so bili dvakrat ponovljeni.

Pri nas so gostovali gostje Celjskega mestnega gledališča v mesecu februarju s komedijo »John ljubi Mary« in v mesecu juniju z dramo »Sivec«. Slovensko narodno gledališče iz Trsta pa je v mesecu juliju uprizorilo komedijo »Pod nebom zakonske postelje«. Gostovala je tudi gledališka družina Mežica z opereto »Pri belem konjičku« in Svoboda Štore z dramo »Vida Grantova«. Predstave so bile vedno dobro obiskane. Največji uspeh in simpatijo med našo publiko so želi igralci Celjskega mestnega gledališča, zato upamo, da jih bomo v prihodnji sezoni še večkrat povabili. Tudi Mežica je imela lep uspeh.

Poseben problem so tehnična dela na odru. Lotili smo se tudi tega in upamo, da nam bo uspelo do prihodnje sezone oder primerno opremiti z novo razsvetljavo, z novo zaveso in drugimi modernimi kulisami, tako da bodo gostje imeli še večjo možnost gostovanja. Ker je naša publika vedno bolj zahtevna, zato se moramo truditi, da bomo imeli na odru res le dobre in kvalitetne prireditve.

Godbena sekcija:

Godbena sekcija šteje 32 aktivnih godbenikov, od katerih 12 članov aktivno sodeluje še pri salonskem orkestru. Vseh vaj je imela godba v tem času 85, orkester pa 29. Godba je sodelovala pri 16 pogrebih, pri proslavi Dneva republike, pri proslavi dneva JLA, pri zaključku starega leta v železarni, imela je koncert ob 10. obletnici obstoja sindikatov, nadalje je sodelovala pri povorki predpustnih mask, pri smučarskem prvenstvu v državnem merilu, pri proslavi 1. maja, pri proslavi 10. obletnice osvoboditve, pri Titovi štafeti, pri X. koroškem festivalu in pri snemanju za Radio Ljubljana. Nadalje je godbena sekcija napravila izlet v Kapfenberg, z Zvezo borcev pa v Savinjsko dolino. Nastopila je ob priložnosti tekem v odbojki z reprezentancama iz Holandije in Turčije, pri nogometni tekmi z moštvo iz Dunaja, priredila je koncert za upokojence v Domu železarjev, sodelovala pri slavnostni otvoritvi garaže Avtomoto društva, pri otvoritvi smučarske koče in pri ponovnem snemanju za Radio Ljubljana. Orkester pa je v tem obdobju poleg ostalega vadal še skupaj z drugimi orkestri za samostojni koncert, ki je bil ob X. koroškem festivalu.

Z udarniškim delom aktivnih članov godbe na pihala se je uredil park okrog glasbenega doma. Pri tem je bilo opravljenih 614 prostovoljnih ur, zlasti pridna sta bila kapelnik Jožko Herman in Peter Štehar. Poudariti je še razveseljivo dejstvo, da ravenska glasbena šola dobro vzgaja mladi naraščaj za godbeno sekcijo, toda na žalost le-ta nima za naraščajnike odgovarjajočih glasbil.

Tamburaška sekcija:

Tamburaška sekcija šteje 25 članov in razpolaga trenutno s 27 glasbili. Ta sekcija je imela lepo število vaj in je na glasbenem področju dosegla že zadovoljivo višino. Sodelovala je na 4 javnih nastopih in na proslavi Dneva republike skupaj z godbo na pihala. Člani tamburaške sekcije so požrtvovalni, še posebej pa njihov vodja Maks Viternik, ki si zelo prizadeva, da kvalitetno čimbolj usposobi svojo sekcijo. V bodoče pripravlja tamburaška sekcija več samostojnih nastopov z novimi sporedi.

Plesno-baletna sekcija:

Ta sekcija ima v svojem sestavu 14 odraslih članov in 8 otrok. Po zaslugi Hedvike Jamškove v zadnjem času pridno dela in je imela naslednje zelo uspele nastope: septembra v Dobrni, oktobra v Rušah in na Ravnah, novembra v Vuzenici, novembra v Mariboru in novembra spet v Mariboru v Domu jugoslovanske ljudske armade. Težave so s pianistom,

Kuharski tečaj v »Domu železarjev«. Vsi so pomagali: žene Društva prijateljev mladine, upravnik doma, največ pa seveda šef kuhinje, mojster K i m e n s v e n g e r, da je tečaj odlično uspel. »Dom železarjev« se je tako še nadalje utemeljil v službi ljudstvu in kraju. — Nekaj pa je bilo pri prirediteljih gotovo tudi usmiljenja do bodočih mož, ki bodo morali nekoč jesti, kar bodo ta dekleta skuhala. — Medtem je bil menda že drugi tečaj za okoliška dekleta in gospodinje, o katerem pa uredništvu domačega lista niso povedali ničesar.

zato bo bodoči odbor Svobode moral rešiti ta problem. Tov. Jamškovi pa naj bi omogočili udeležbo na tečaju v Ljubljani, da študira nekaj pristnih kol.

Pevska sekcija:

Pevski zbor ima 32 članov. Na žalost moramo ugotoviti, da pri pevskem zboru nismo dosegli tistega, kar smo želeli in kakor bi se spodobilo za kraj. Kljub temu pa se je zadeva le malo premaknila iz mrtve točke. V letu 1955 je bilo 24 vaj, nastopil pa je le dvakrat moški pevski zbor ob pogrebnih svečanostih. Čeprav so naši ljudje znani kot dobri pevci, imamo s to sekcijo največji problem. Na Ravnah so vsi pogoji za obstoj dobrega pevskega zbora, manjka pa le požrtvovalnost in discipline. Naloga bodočega odbora naj bo, da vloži vse sile za dvig pevske sekcije na tako višino, ki bo primeren slovesu koroškega kraja.

Ljudska univerza:

Ljudska univerza je imela v zimski sezoni devet raznovrstnih predavanj, ki so bila dobro obiskana.

Največji uspeh predavanj je njihova višina in kvaliteta. Lahko trdimo, da bi katerokoli predavanje lahko postavili pred najbolj zahtevno občinstvo tudi v velikih središčih.

Posebni tehnični predavanj nismo organizirali, ker skrbi za nje Društvo inženirjev in tehnikov v železarni. Tako so imela naša predavanja zgolj splošno izobraževalni značaj.

Uspelo nam je finančno zagotoviti nemoteno delovanje Ljudske univerze po prizadevanju bivšega tajnika ljudskega odbora mestne občine Ravne, Antona Vušnika. Občinska skupščina nam je pomagala pri honoriranju predavanj. Mimogrede naj omenim, da so predavanja po svoji kvaliteti zaslužila večjo pozornost zlasti s strani našega delavstva, medtem ko je bila doslej med poslušalci vedno v večini gimnazijska mladina.

Kino podjetje:

Kino podjetje ima 7 uslužbencev, ki so honorarno zaposleni.

V času od 1. januarja do 30. novembra je bilo predvajanih 101 film na 490 predstavah. Te predstave si je ogledalo 147.241 ljudi. Največji obisk je bil zabeležen pri filmu »Grof Monte Christo«, ki je bil predvajan v 8 zaporednih predstavah in si ga je ogledalo kar 3008 oseb.

Pri nabavi filmov so razne težave, to pa zaradi tega, ker so dobri in kvalitetni filmi vezani na visoko najemnino, ki znaša od 9000 do 16.000 din. Kljub temu pa moramo v bodoče skrbeti, da bomo predvajali čim več dobrih in kakovostnih filmov.

Harmonikarji:

Skupina harmonikarjev šteje trenutno 16 članov. Od teh jih nastopa na raznih prireditvah 5—8. Harmonikarji so sodelovali s folklorno skupino v Dobrni, Rušah, na Ravnah, v Vuzenici in v Mariboru. Poleg tega pa so nastopili tudi na občnem zboru Društva vojaških vojnih invalidov na Ravnah.

Direktorjeva zahvala

Na zaključnem tovarniškem zborovanju 31. decembra lanskega leta mi je bilo za desetletno sodelovanje na Ravnah izkazano častno in zavidljivo priznanje.

Iskreno se zahvaljujem vsem sodelavcem, delavskemu svetu in upravnemu odboru, sindikatu, kulturnemu društvu Svoboda »Prežihov Voranc« ter Študijski knjižnici za pozornost in kulturno obdaritev. Posebno se zahvaljujem ravnatelju gimnazije dr. Sušniku za napisane in izrečene besede.

Nisem bil vesel, ko sem februarju 1946 zapustil svoj rojstni kraj in gorenjski kot ter po službeni dolžnosti prišel med vas. Ko pa sem spoznal kraj in ljudi, sem postal vaša svojina. Zadovoljen in ponosen sem, da že deset let sodelujem med vami, v kolektivu sloge, kjer se z odkritimi nastopi usmerjajo medsebojni odnosi. Le vzajemnemu sodelovanju in podpori vas, sodelavci, se lahko zahvalim za čast, ki mi je bila izkazana.

Upam, da je izrečeno priznanje znak pravih odnosov, ki sem jih v pretečeni desetletni dobi izgradnje imel do tovarne, do kraja in krajanov ter do celotne naše skupnosti. Z novo moralno in smelostjo, ki ste mi jo dali s svojim priznanjem, hočem v bodoče kot domačin še z večjo vnemo delati za napredek tega dela svobodne Koroške in s tem za lepše življenje vsega ljudstva.

Srečno!

Gregor Klančnik

Risarski krožek:

Pred kratkim je bil ustanovljen tudi risarski krožek, ki ima namen, da pritegne čim več mladine k zabavi na področju risanja in upodabljanja, hkrati pa da odkriva talente med ljudstvom. Za nabavo raznega materiala se je risarskemu krožku odobrilo 20.000 din gotovine.

Izvedene so tudi priprave, da začne z vajami pevski oktet pod vodstvom ing. Žvoklja.

Uspehi, ki jih je doseglo društvo, nam dokazujejo, da je ravenska Svoboda v preteklem letu odigrala važno vlogo pri prosvetljevanju naših množic. To potrjuje tudi priznanje, ki smo ga dobili od Republiškega odbora zveze Svobod s tem, da je bilo naše društvo odlikovano s srebrno kolajno. Prepričan sem, da je bila publika z našimi prireditvami zadovoljna; naše delo pa bi lahko bilo še uspešnejše, če bi vsak član našega društva prispeval vsaj nekaj prostih ur kulturnoprosvetnemu udejstvovanju. Vsakemu državljanu nudimo možnost, da se v tej ali oni sekciji našega društva kulturno izživlja in da tako pomaga k še uspešnejšemu delu društva.

Ko zaključujem poročilo, si štejem za dolžnost, da se v imenu sedanjega odbora zahvalim sodelavcem posameznih sekcij, predvsem pa predsednikom in tehničnim vodjem. Prav iskreno se zahvaljujem tudi delavskemu svetu in upravnemu odboru Železarne Ravne, sindikalni podružnici Železarne Ravne in Krajevni sindikalnemu svetu, ljudskemu odboru mestne občine Ravne, Ivanu Kokalu in direktorju

železarne Gregorju Klančniku za vso pomoč, ki smo je bili med letom deležni.

Še posebej pa se ob tej priložnosti zahvaljujem Antonu Godcu za njegov trud in nesebično delo, ki ga opravlja kot gospodar našega društva s tem, ko tako skrbno in pazljivo čuva in upravlja društveno premoženje.

POROČILO NADZORNEGA ODBORA

Nadzorni odbor daje za minulo poslovno dobo od 7. novembra 1954 do 3. decembra 1955 poročilo:

1. glede prosvetnega dela:

Ljudska univerza je dala vrsto kvalitetnih predavanj. Prof. Barbarič se je zato vneto trudil — in tudi za stalno zaporednost predavanj, da bi se ljudje navadili nanje, pa še za poslušalce izven šolskega kroga. Tu je mogoče želeli le, da bi to prizadevanje nadaljevali. — Toda izobraževalni sektor potrebuje več sodelavcev, tako da bi mogel biti dejaven v različnih oblikah in učinkovit v načrtnem širjenju znanja in vzgojnem ter izobrazbenem poglabljanju naše ravenske družbe. — Nadzorni odbor priporoča okrepitev tega sektorja.

2. glede kulturno-umetniškega dela:

Dejavnost vseh sekcij je bila rodovitna. Dramsko društvo je strnilo ravensko gledališko dejavnost in je s svojim močnim poudarkom kvalitetnosti velik obet za redno gledališko življenje na Ravnah na umetniški ravni — gostovanja iz Celja

in Maribora naj mu pomagajo in ga pospešujejo, ne da bi ga preraščala.

Godba s kapelnikom Hermanom je tudi v tem letu potrdila svoj odlični sloves.

Plesna skupina je bila med najbolj agilnimi in njena voditeljica med najbolj požrtvovalnimi.

Harmonikaši so nastopili s to skupino. Tamburaši so se uspešno uveljavili.

Pevcem pa želimo, da se pomnožijo.

Na splošno je bila kulturno-umetniška dejavnost društva pohvalna tako glede prizadevnosti in požrtvovalnosti sekcij, njih vodij in članov, kakor glede kvalitete usmerjenosti.

3. glede kina:

Nadzorni odbor je ugotovil skrb za dobre filme v danih možnostih, priporoča pa dosleden vzgojni vidik pri obisku nedorasle mladine.

4. glede gospodarskega poslovanja:

Nadzorni odbor je ugotovil vzorno gospodarsko poslovanje s celotno imovino društva. Blagajniške knjige se vodi pregledno s skupnimi dohodki in izdatki ter razvidom po posameznih sekcijah. Primerjale so se posamezne postavke na preskok, ki se ujemajo z odgovarjajočimi prilogami.

5. Sklep:

Na zadnjem občnem zboru je dal nadzorni odbor med drugimi tudi priporočilo,

ZIVLJENJE NI VEDNO LEPO, ČE JE SAMO BOGATO. NAJLEPŠE JE TAKRAT, KO JE MORALNO!

Vse, kar lahko temu pripomore, naj izkoristi ljudskoprosvetno delo: knjigo, gledališče, film, predavanja, petje, koncerte, zabave in šole!

(Iz govora tov. Vladka Majhena na otvoritvi Tedna kulture in prosvete v Mariboru)

NAČELNIKI SEKCIJ

Prof. Ivan Medvešček, glasbena sekcija
Prof. Ignac Kamenik, ljudska univerza
Darinko Plevnik, risarski krožek
Maks Viternik, tamburaši
Ivan Globočnik, godba
Joško Herman, strok. vodja godbe
Tone Vehovar, plesna sekcija
Stanko Štor, orkester
Viktor Krivec, pevska sekcija

TEHNIČNI ODBOR

Borovnik Ivan
Borstner ing. Mirko
Favaj Smiljan
Potočnik Tone
Štor Miloš

NADZORNI ODBOR

Ferk Lea
Gostenčnik Engelbert
Gradišnik Franc
Kokal Ivan
Sušnik dr. Franc

Širši odbor — pa je vse naše ljudstvo, ki je dolžno pomagati, da se bosta širili kultura in prosveta po naših srcih in domovih, da bo lepši naš in bodoči življenjski dan.

da se uredi lastništvo kino dvorane in Glasbenega doma. Priporočilo sicer še ni izvršeno, nadzorni odbor pa je ugotovil, da je izvršitev v postopku.

Sejam upravnega odbora je prisostvoval vsaj po en član nadzornega odbora.

Po vsem tem predlaga nadzorni odbor razrešnico upravnemu odboru s priznanjem za uspešno delo.

Odbor DPD „Svoboda“ Ravne

GLAVNI ODBOR

Predsednik: Franc Mezner
I. podpredsednik: Franc Fale
II. podpredsednik: Stanko Hromc
Tajnik: Anton Šuler
Blagajnik: Ivan Čevnik
Gospodar: Anton Godec
Odborniki: Borstner ing. Jože
Borstner ing. Mirko
Gašper Franc
Kranjc Rudolf
Štor Miloš

Ivan Zupan:

RUDARSKA VRTALNA KLADIVA ŽELEZARNE RAVNE

Po večletni proizvodnji rezervnih delov za rudarska pneumatska orodja je na pridobljenih izkustvih Železarna Ravne na začetku 1953. leta pričela s proizvodnjo vrtalnega kladiva teže 18 kg, naše označbe RK-18. Izbira kladiva sama sicer ni bila najpovoljnija, vendar je Železarna Ravne uspelo z določenimi spremembami in rekonstrukcijo kladivo izpopolniti tako, da odgovarja potrebam po vrtalnem kladivu njegove teže. Do sedaj je Železarna Ravne proizvedla več tisoč kosov omenjenih kladiv RK-18 in v glavnem krije vse tovrstne potrebe v državi.

Glavne karakteristike vrtalnega kladiva so naslednje:

teža kladiva	ca. 18—19 kg
dolžina	590 mm
širina z držaji	360 mm
premer bata	62/36 mm
vodilna puša za sveder	S = 22,5 in 25,7 mm
dolžina vrtičnega dela svedra	108 in 82 mm
število udarcev	ca. 1900/min
število obratov svedra štev. 3	170 mm
število obratov svedra štev. 4	220—250 mm
delovni pritisk	4—7 atm.
potrošnja zraka	1,85 m ³ /min
priključna armatura	R 3/4"

Iz spodnjih podatkov je razvidno, da kladivo povsem odgovarja za vrtanje s svedri 7/8", kakor tudi z 1", vendar zadnje manj priporočamo. Vtična dolžina svedra naj bi bila 108 mm, manj pa priporočamo izvedbo z 82 mm. Kladivo ima nadalje dve različni števili obratov svedra, to pa zato, da bi ga lahko čimbolj prilagodili kamenini, ki jo vrtamo. Za vertikalno vrtanje, t. j., vrtanje navzdol, kladivo opremljamo z dodatnimi držaji iz trde gume. Kladivo je urejeno za močno izpihavanje. Kjer pa hočemo vrtati brez izpihavanja, zamenjamo bat brez luknje ali še enostavnije: luknjo bata s klinom primerno začepimo.

Za rudarske potrebe dobavlja Železarna Ravne k omenjenemu kladivu tudi vrtalne noge označbe RVN 7. Omenjena vrtalna noga ima premer bata 49 mm, hod pa 700 mm; po želji naročnikov pa tudi do 1300 mm. Z vrtalno nogo je potrebno naročiti tudi vilice, s katerimi kladivo pričvrstimo na vrtalno nogo.

Kot je omenjeno, je kladivo konstruirano za zračno izpihovanje. Za vodno izplakovanje pa moramo dodatno namestiti izpiralno glavo označbe RIG. Uporaba iz-

piralnih glav ima sicer določen nedostatek, ker je potrebno vpeljati poseben način izdelave svedrov, ki pa pri nas ni dosti razširjen. Uporaba izpiralnih glav se množično uporablja v večjih zapadnih državah, n. pr. v Zahodni Nemčiji, kjer, kakor navaja prof. dr. Ing. Dorstevitz preko 60% vrtalnih kladiv vrta z izpiralnimi glavami. Obstajajo sicer različna tolmačenja, da je n. pr. uporaba izpiralnih glav posebno povoljna na mestih, kjer nastopa nevarnost silikoze. Zrak namreč v nobenem primeru ne more iz kladiva vdirati v sveder in vrtino, da bi tam dvigal mikroskopsko majhne delce kremenca, ki so za silikozo najbolj nevarni.

Vrtalno kladivo je povsem enostavne konstrukcije in zaradi tega posebno primerno za vsa ona delovišča, kjer zaradi pomanjkanja kvalificiranih strokovnjakov vzdrževanje kladiv trpi. Zaradi svoje majhne teže in opisanih lastnosti je kladivo posebno primerno za kamnolome, gradbena podjetja, za gradnjo cest in podobno, povsod tam, kjer splošen napredek ne zavisi toliko od brzine vrtanja.

Da bi kontrolirali delovanje vrtalnih kladiv ter imeli realen pregled nad njihovim učinkom, izvršuje Rudnik Mežica stalna kontrolna vrtanja z vrtalnimi kladivi RK-18. Tako je bilo do sedaj izvršanih zaradi kontrole vrtalnih kladiv več tisoč metrov vrtin, od teh pa preko 520 vrtin opazovanih s točnim beleženjem brzine vrtanja, kot ostalih podatkov. Po dosedanjih poizkušnjah beležimo hitrost vrtanja od 16—35 cm/min — odvisno od vrste kamenine in delovnih pogojev. Če navedeni podatek vzporedimo z rezultati, ki so bili doseženi s kladivi Flottmann AT 18 in

AZ 20, prav tako v Rudniku Mežica, in katere je Mežica objavila v reviji »Rudarstvo in metalurgija« št. 10 od l. 1955, in ki so za AT 18 18 cm/min, a za kladivo AZ 20 20,5 cm/min, vse pri premeru vrtnice 34 mm, tedaj vidimo, da je naše kladivo najmanj enakovredno navedenim kladivom. Kontrolna vrtnja in doseženi učinki so istočasno stalna kontrola nad kvaliteto izdelave in učinki kladiv, tako da ima Železarna Ravne stalen pregled nad kvaliteto vrtnih kladiv in to s strani drugega, v tem primeru nevtralnega podjetja. V sami proizvodnji vrtnih kladiv so bile vpeljane posamezne novitete v konstrukciji in izdelavi, tako da se učinki zadnje čase stalno poboljšujejo. Po naših podatkih preko 1500 kosov kladiv stalno obratuje, pa za iste nimamo nikakih pripomb za kvaliteto in izdelavo.

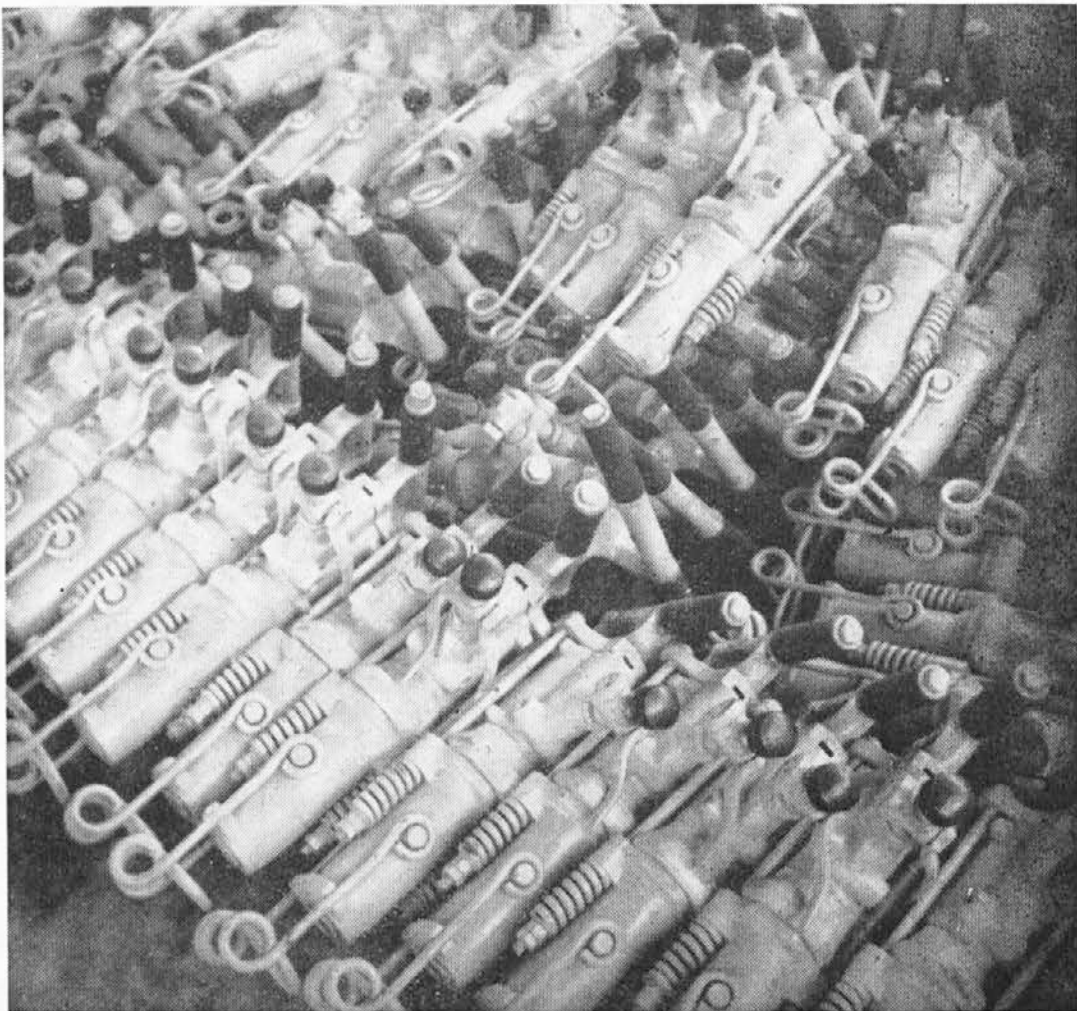
NOVI, ŠE USTREZNEJŠI IZDELEK

Že v začetku proizvodnje vrtnih kladiv pa je bilo jasno, da vrtno kladivo 18 kg teže ne more kriti potreb rudarstva po vrtnih kladivih. Karakteristično za jugoslovansko rudarstvo je dejstvo, da so vsi naši večji rudniki opremljeni z vrtnimi kladivi 22 kg teže, nasodobnejše konstrukcije in od najbolj znanih svetovnih tvrdk, tako da so učinki relativno visoki, a tehnika vrtnja celo bolj razvita, kot v posameznih zahodnih državah.

Da bi Železarna Ravne s svojo proizvodnjo krila potrebe države po vrtnih kladivih težje kategorije, je začela delati na pripravah, na izbiri in študiju konstrukcij odgovarjajočih kladiv 22 kg teže. V ta namen je bila na iniciativo Železarne Ravne v Zvezni industrijski zbornici 22. decembra 1953 konferenca najbolj znanih rudarskih strokovnjakov v državi, na kateri se je govorilo o izbiri odgovarjajočega tipa vrtnega kladiva, ki bi zadovoljil rudarske potrebe. Ker pa so rezultati poznejših kontrolnih vrtnj z novejšimi tipi vrtnih kladiv najbolj znanih svetovnih tvrdk pokazali boljše rezultate, odločitev Zvezne industrijske zbornice ni bila več stvarna, vrtnja pa so se nadaljevala. Tako dobljene rezultate sta pretresali še dve konferenci v Železarni Ravne in končno je bila sprejeta odločitev glede izbire tipa.

Takoj po gornji odločitvi je Železarna Ravne pričela s pripravami na konstrukciji in izdelavi prototipa novega vrtnega kladiva; maja 1955 pa že izvršila prva poizkusna vrtnja s prototipom. Doseženi rezultati so bili povsem zadovoljivi. V konstrukcijo samo pa so bile vnesene še določene izpopolnitve. Takoj po izdelavi prototipa je Železarna Ravne začela z izdelavo poskusne serije, ki je bila zaključena meseca septembra, nakar je pričela s številnimi poizkusnimi vrtnji ob istočasnem točnem zasledovanju delovanja kladiv. Takoj po zaključku preizkušanj je Železarna Ravne poslala kladiva rudnikom na preizkušnjo, in to Rudniku Mežica, Hidroelektra Zagreb, Rudnikom Bor in Trepča.

Naše novo vrtno kladivo, označbe RK-12, je povsem sodobne konstrukcije. Kladivo je možno uporabljati z vodnim izplakovanjem ali z zračnim izpihavanjem. Z namenom prehoda z zračnega izpihava-

Naša vrtna kladiva

nja na vodno izplako ali obratno, je potrebno izmenjati samo vijak na glavi kladiva, ne da bi kladivo samo razstavljali, kar vse traja največ 2—5 minut. Glavni vpustni ventil, ki služi za vklapljanje kladiva v delo, služi istočasno za močno izpihovanje vrtnice, in to pri vrtnju z zračnim izpihavanjem kakor z vodno izplako. Z navedeno kombinacijo je namreč možno takoj po vrtnju z vodnim izplakovanjem po zaključku vrtnja vrtno izpihati z zrakom in v tako očiščeno brez nadaljnjega namestiti eksploziv. Po želji naročnikov pa kladivo opremljamo z avtomatskim ventilom (vodnim, ki odpira dostop vode takoj ob stavljanju kladiva v pogon oziroma zapira vodo po ustavitvi kladiva).

Kladivo je posebno priporočljivo za vrtnje s tako imenovanimi monoblock svedri (svedri z vložki trde kovine). Prednosti našega vrtnega kladiva z monoblock svedri so v tem, da se glava kladiva pri suhem vrtnju občutno manj segreva, kakor tudi, da je opaziti manjšo obrabo svedra v premeru, kar je bilo zapaženo v Rudniku Mežica in v Trepči. Najpovolnejša velikost svedrov za obravnavano vrtno kladivo so svedri 7/8", a možna je tudi uporaba colskih svedrov. Standardna konstrukcija kladiva ima vodilno pušo za vtični del svedra dolžine 108 mm, možna pa je uporaba svedrov z vtično dolžino 82 mm, za kar pa je potrebno vodilo svedra menjati. Da bi se kladivo kar najbolj prilagodilo različnim kameninam, je urejeno tako, da ima dve vrsti oziroma hitrosti obračanja svedra. Standardna izvedba ima hitrost obračanja okrog 150 obr/min, a z izmenjavo spiralnega

vodila in puše je možno doseči hitrost 220 obr/min.

Izbira hitrosti obračanja je odvisna od trdote stene kakor tudi od ostalih pogojev, kar vse je treba določiti s preizkušnjami.

Posebna prednost našega vrtnega kladiva RK-21 pa je v tem, da ima vgrajene rezervoarje za olje, s pomočjo katerih se izvršuje centralno mazanje vsega kladiva. Rezervoarji vsebine 95 cm³ so relativno veliki in količina olja zadošča za nemoteno vrtnje, če rezervoarje napolnimo pred začetkom delovne izmene in še enkrat med izmeno. Posebnost konstrukcije kladiva je v tem, da olje iz rezervoarja povsem enakomerno maže vse dele kladiva in to tako popolno, da se ni treba brigati za nikako dodatno mazanje. Na ta način izvedeno mazanje (količina olja v rezervoarju je dvojna proti ostalim kladivom svetovne proizvodnje) omogoča nemoteno vrtnje v vsej izmeni, z istočasno zelo dobrim načinom mazanja. V vsakem primeru pa odpade mazanje kladiva skozi dovodno cev — s tem načinom se kladivo zelo neenakomerno maže (kolikor se ta način sploh uporablja), kakor tudi dodatna mazalka — lubrikator — ki tehta več kilogramov in seveda dodatno obtežuje rudarja. Vsekakor pa je potreba uporabljati olje odgovarjajoče kvalitete in viskoznosti, vse to v odnosu na delovno temperaturo na delovišču. Na ta način izvedeno mazanje vrtnega kladiva preprečuje vsako prekomerno segrevanje kladiva, zaribanje in prekomerno trošenje delov, kar vse so pogoji za nemoteno delo. Daljnja prednost obravnavane rešitve mazanja kladiva

RK-21 je v tem, da je kladivo zelo enakomerno mazano ves čas dela. Z meritvami smo povzeli, da troši kladivo dva do tri grama olja na meter vrtnice, to pa zelo enakomerno, ne glede na čas vrtnja, t. j., takoj v pričetku ali po daljšem času

teža kladiva	ca. 21,8 kg
cela dolžina	575 mm
premer bata	65/41 mm
vodilna puša za sveder	S = 22,4 in 25,7 mm
dolžina vtičnega dela svedra	108 in 82 mm
število udarcev	2000/min
število obratov — standardno obračanje	150 obr/min
število obratov — hitro obračanje	220 obr/min
delovni pritisk	4—7 atm.
potrošnja zraka	2,3 m ³ /min
priključek za zrak	R 3/4"
priključek za vodo	R 1/2"

vrtnja. Na isti način smo kontrolirali porabo olja pri kladivih drugih svetovnih tvrdk in ugotovili, da poraba olja zelo močno variira.

Tehnični podatki vrtalnega kladiva RK-21 so naslednj:

trd apnenec. Vrtnje na vrtalni mizi se izvaja pod idealnimi pogoji in pritisku 5 atmosfer. Doseženi učinki so za 25 do 30% boljši od učinkov, ki smo jih dosegli pri normalnih pogojih vrtnja v rudniku Mežica. Zaradi tako visokih odstopanj ne navajamo učinkov, doseženih pri nas na vrtalni mizi, vendar želimo opozoriti vse koristnike vrtalnih kladiv na to, kako ogromen vpliv na brzino vrtnja imajo pravilno urejeni delovni pogoji na delovišču. S pomočjo vrtalne mize smo nadalje ugotovili, da je najpovoljniji pritisk na sveder 100 do 110 kg, medtem ko učinek pada pri večjih ali manjših pritiskih. Pri kladivu RK-18 pa je najpovoljniji pritisk na sveder 60 do 70 kg z istimi posledicami pri večjih ali manjših pritiskih, kar je razvidno in priloženega diagrama. Merjenja in opazovanja nadalje izkazujejo, da pritisk na sveder variira pri mehkejših oziroma trših kameninah, kar je pač treba s poizkusi ugotoviti.

Vrtnja in opazovanja na vrtalni mizi s kladivi inozemske proizvodnje, kot Gardnerjevimi, Ingersolovimi, Atlasovimi in Böhlerjevimi, prikazujejo mnoge prednosti v konstrukciji našega novega vrtalnega kladiva, pa bi navajanje vseh teh podatkov obravnavo le preveč razvleklo.

Posebno je treba opozoriti na prednost, da kladivo RK-21 na poizkusnih vrtnjih v rudniku Mežica, v Ogulinu kot pri nas na vrtalni mizi pokazuje nadaljnje prednosti v tem, da se vsi deli zelo malo trošijo, kar je vsekakor dokaz solidne konstrukcije.

Organizacija proizvodnje in razdobičev tehnološkega procesa so posebno precizno izvedeni. Prav posebna pažnja pa se posveča kontroli proizvodnje, t. j., kvaliteta materiala, mehanski obdelavi, posebej pa še termični obdelavi.

Za indentifikacijo enakosti sestavnih delov, tako po materialu kot po termični obdelavi, uporabljamo magnetoskop, ki pokaže razlike v kristalni strukturi dveh izdelkov in s tem nakazuje magnetno prevodnost posameznih skuskov. Ako je izdelek napačne sestave ali neprimerno termično obdelan, ga magnetoskop izloči iz serije. Z magnetoskopom je kontroliran ves pripravljeni material ter izdelki pred in po termični obdelavi kot gotovi izdelki.

Za ugotavljanje karakterističnih lastnosti kladiv je bila zgrajena vrsta aparatov

(merjenje števila udarcev kladiva, števila obratov udarcev, splošno opazovanje kladiva v času delovanja izvajamo s stroboskopom lastne konstrukcije). Nadalje imamo v programu merjenja sile udarca na sveder, porcijskih pritiskov nad in pod batom, nadalje merjenja reakcijske sile nazaj ter merjenja pospeškov bata. Kot zadnje imamo v programu še merjenje karakteristike medija (kamenine), katere vrtamo, tako, da ji merimo elastični modul z umetno proizvedenimi vibracijami. Rezultati gornjih meritev so nam dragocen pripomoček pri konstrukciji in izboljšavanjih pnevmatskega orodja.

Tako široko razpredena kontrola ima med drugim namen zagotoviti enakomernost proizvodnji ter skrbeti za kvaliteten proizvod. Samo kratek pregled v način kontrole more prepričati vsakega o naši kvalitetni proizvodnji.

Toliko o vrtalnem kladivu.

Železarna Ravne nadalje dela na proizvodnji vrtalne noge in vpenjalnih vilic za pritrditev kladiva na samo vrtalno nogo. Bat vrtalne noge ima premer 53 mm, hod noge pa od 700 do 1300 mm. Kolikor se bodo pokazale potrebe po stropni vrtalni nogi, nameravamo proizvajati tudi to.

Nadalje ima Železarna Ravne v programu proizvodnje monoblock svedrov z vložki od trde kovine. Za ugotovitev lastnosti in specifičnosti monoblock svedrov najbolj znanih svetovnih proizvajalcev, smo izvršili celo vrsto raziskav materiala, načina kovanja, lotanja, kakor same termične obdelave. Po gornjem vprašanju najtesneje sodelujemo s posameznimi rudniki, prav posebno z rudnikom svinca in cinka Trepča.

Izvedeni so bili že prvi poizkusi izdelave monoblock svedrov in imamo v glavnem pripravljeno vse za serijsko proizvodnjo.

Končno želimo še poudariti, da Železarna Ravne razpolaga z dovoljno kapaciteto, da krije vse potrebe v državi po tej vrsti pnevmatskega orodja.

Končno še kratko sporočilo komercialnega značaja:

Železarna Ravne daje polno garancijo za vsak svoj proizvod. Vsak kupec lahko vrne vsak del ali kompletno orodje, kolikor mu kaj ne odgovarja. Tako vrtni del ali orodje se strokovno pregleda. Kolikor je ugotovljeno, da ima proizvod določeno tovarniško napako, prejme kupec brezplačno zamenjavo. Kolikor pa je iztrošenje ali lom posledica nepravilne uporabe, dajemo strokovne nasvete, kako bi se napake v uporabi odpravile.

Na vsak način kupci z nabavo našega pnevmatskega orodja ničesar ne tvegajo. Po želji kupca dajemo naša pnevmatska vrtalna kladiva na 14-dnevno poizkusno uporabo.

Iz navedenega je razvidno, da Železarna Ravne resno dela na tem, da krije potrebe rudarstva po kvalitetnem pnevmatskem orodju.

*

Te dni smo prejeli zaključna poročila o poizkusnih vrtnjih rudnika »Trepča« in »Bora«. Ker obravnava članek poizkusna vrtnja v rudnikih »Mežica«, »Trepča«, »Bora« in »Hidroelektra« Zagreb, a ocene

Kakor smo omenili, so kladiva iz poizkusne serije v rudnikih na poizkusni uporabi in že razpolagamo s podatki iz rudnikov Mežica, Trepče in Ogulin. V preizkušnji kladiv je bilo v rudniku Mežica z vsakim kladivom izvrtanih preko tisoč metrov vrtin zaradi kontrole učinka vrtnja, potrošnje zraka in drugo, izvršenih 160 opazovanj na 206 m vrtin. V Mežici doseženi učinek z našim kladivom RK-21 je 24—60 cm/min, v primerjavi s kladivom IR J40, katerega učinek je 24—35 cm v minuti. Splošna ocena strokovnjakov iz rudnika Mežica navaja, da je kladivo RK-21 boljše od kladiva IR J40, ter da kladivo ni pokazalo nobenih negativnih lastnosti, razen malenkosti, katere pa bomo pri serijski proizvodnji upoštevali.

Dalje javlja rudnik Trepča, da z našim kladivom RK-21 dosegajo prav dobre rezultate in da se učinek giblje od 38,4 do 46,4 cm/min. Prav posebno poudarjajo, da so s kladivi izredno zadovoljni.

Prav tako pohvalne izjave daje Hidroelektra Zagreb za svoje delovišče v Ogulinu. Učinki so od 41,6 do 46,5 cm/min. Z delovanjem kladiva pa da so izrecno zadovoljni. Kladivo je obratovalo preko 330 ur in na njem niso imeli nikakih zastrojev, pregled kladiva pa ne kaže skoraj nobenih iztrošenj.

Rudnik Mežica izvaja kontrolna vrtnja na delovišču Barget. Na omenjenem delovišču izvajajo stalna kontrolna vrtnja s kladivi domače in inozemske proizvodnje. Poizkusno vrtnje z našim kladivom RK-21 z vodno izplako je dalo povprečen rezultat 34,5 cm/min (od 32 do 38 cm/min), medtem ko smo pri svoječasnem poizkusnem vrtnju s kladivom Atlas Diesel RH 656-3W dosegli povprečni učinek 29,29 cm/min, s kladivom Gardner Denwer S48 36 cm/min, s kladivom IR J40 pa 27 cm/min. Ker je stena na delovišču Barget v Rudniku Mežica zelo kompaktna in trda, dajejo navedeni podatki določeno primerjevalno vrednost kot orientacijsko sliko.

Z namenom vseh mogočih merjenj, kot brzine vrtnja, potrebnega pritiska na sveder (Bohrerandruck), merjenje števila udarcev in obratov, dalje trošenje vložkov iz trde kovine, je Železarna Ravne konstruirala in izgradila posebno vrtalno mizo, s pomočjo katere izvaja vrtnja v vseh zgoraj navedenih meritvah. Vrtnje se izvaja v pohorski granit in v kompakten

v članku navajamo le iz rudnika »Mežica«, je umestno, da k članku priključimo še oceno oziroma strokovno mnenje rudnika »Bor« in »Trepče«.

Ing. Kalčov iz rudnika »Bor« navaja v zelo obsežnem in strokovno dobro obdelanem poročilu o poizkusnem vrtnanju z vrtnim kladivom RK-21 sledeče:

V enomesečni preizkušnji vrtnanja smo se prepričali o izrednih in nepričakovanih svojstvih vrtnega kladiva RK-21 in to na prvem mestu vrtnega kladiva številka 4, prav posebno v hitrosti napredovanja. Lahko trdimo, da po hitrosti napredovanja in potrošnji energije (m^3/m vrtnice) Vaše vrtno kladivo lahko povsem vzporedimo z vrtnimi kladivi S-48 firme Gardner Denver in da je precej boljše od vrtnega kladiva Ingersoll Rand J-40. Istočasno čestitamo strokovnjakom Železarne Ravne, ki so s svojim zavzemanjem uspeli, da se vrtno kladivo RK-21, pa čeprav prototip, kosa z vrtnimi kladivi inozemske proizvodnje. Prepričani smo, da bodo prav ti strokovnjaki uspeli odpraviti še gotove napake, katere se nanašajo v glavnem na izdržljivost posameznih delov in da bo tako vrtno kladivo RK-21 moglo tudi v ekonomskem pogledu konkurirati vrtnim kladivom inozemske proizvodnje.

Pripravljeni smo, kar je tudi v našem interesu, da še naprej sodelujemo s strokovnjaki Železarne Ravne na izpopolnjevanju vrtnega kladiva RK-21 in smo prepričani, da se bomo uvrstili v vrsto stalnih potrošnikov Vaših vrtnih kladiv RK-21.

(Bor, 12. I. 1956 — Ing. D. Kalčov)

Ing. Viktor Sosič, glavni inženir za geološke raziskave v rudniku »Trepča« pa daje v obsežnem poročilu sledečo zaključno oceno:

Z vrtnim kladivom RK-21 sta delala dva rudarja, ki zaradi visoko doseženih učinkov na vrtnanju nerada sprejemata vrtna kladiva v preizkušeno vrtnanje, ker s tem izgubljata na zaslužku, posebno takrat, kadar preizkušano kladivo nima boljšega učinka od onega, s katerim normalno delata. Z isto rezervo sta rudarja sprejela tudi Vaši vrtni kladivi RK-21, pa sta bila po prvih preizkusih s kladivi nad vse zadovoljna.

Če primerjamo dosežene rezultate z rezultati prejšnjih preizkusnih vrtnanj s kladivi Atlas Diesel RH 656 2W, Gardner Denver S-48 in Ingersoll Rand J-40, smo lahko z uspehom nad vse zadovoljni. Če primerjamo rezultate preizkusnih vrtnanj z dne 16. II. 1955, katere smo dosegli pri pritisku komprimiranega zraka 5,6 atm z rezultati RK-21, ki so doseženi

pri pritisku 5,4 do 6 atm, t. j. pod istimi pogoji, dobimo sledeče rezultate:

Tip kladiva	Globina vrtnice m	Maksimalna hitrost vrtnanja cm/min	Povprečna hitrost vrtnanja cm/min	Poraba zraka m^3/m	Poraba zraka m^3/m vrtnice
IR J-40	1,00	31,28	28,83	2,26	7,8
AD RH 656-2W	1,01	34,24	33,22	2,57	7,74
GD S-48	1,055	36,97	34,31	2,49	7,27
RK-21 — 1	1,52	40,4	39,6	2,8	7,06
	1,92	38,4	36,6	2,8	7,66
	2,13	35,3	34,5	2,8	8,1
RK-21 — 6	1,52	46,7	44,5	2,7	6,07
	2,32	41,0	39,1	2,7	6,91

(Merilec porabe zraka — toolometer — iz »Trepče« kaže za 20% večjo porabo v odnosu na borskega, mežiškega in našega, vendar je medsebojna primerjava realna.)

Rezultati, doseženi z vrtnim kladivom RK-21 so, kakor je razvidno iz gornjih meritev, mnogo povolnejši, kot

rezultati vseh ostalih kladiv, in to v hitrosti vrtnanja, kakor tudi v pogledu potrošnje komprimiranega zraka. Pri ocenjevanju gornjih rezultatov je še posebno treba upoštevati, da so boljši rezultati z RK-21 doseženi pri znatno globljih vrtninah, kot pri ostalih kladivih. Iz tabele se jasno vidi, kako pada brzina vrtnanja pri povečanih globinah vrtnin.

Posebno dobre rezultate je v vsakem pogledu doseglo kladivo RK-21-6. Ne moremo oceniti ali je to zasluga rudarja (brzina vrtnanja dokaj zavisi od pritiska na sveder, t. j. v prvi vrsti od nagiba podporne noge) ali je to rezultat nekih posebnosti v konstrukciji, na katere ste nas opozorili v vašem spremnem pismu.

(Zvečan, 13. I. 1956 — ing. V. Sosič)

Mnenja največjih naših metalnih rudnikov oziroma najboljših rudarskih strokovnjakov so na vsak način verodostojna, vse skupaj pa dokaj dobra ocena za naš proizvod.

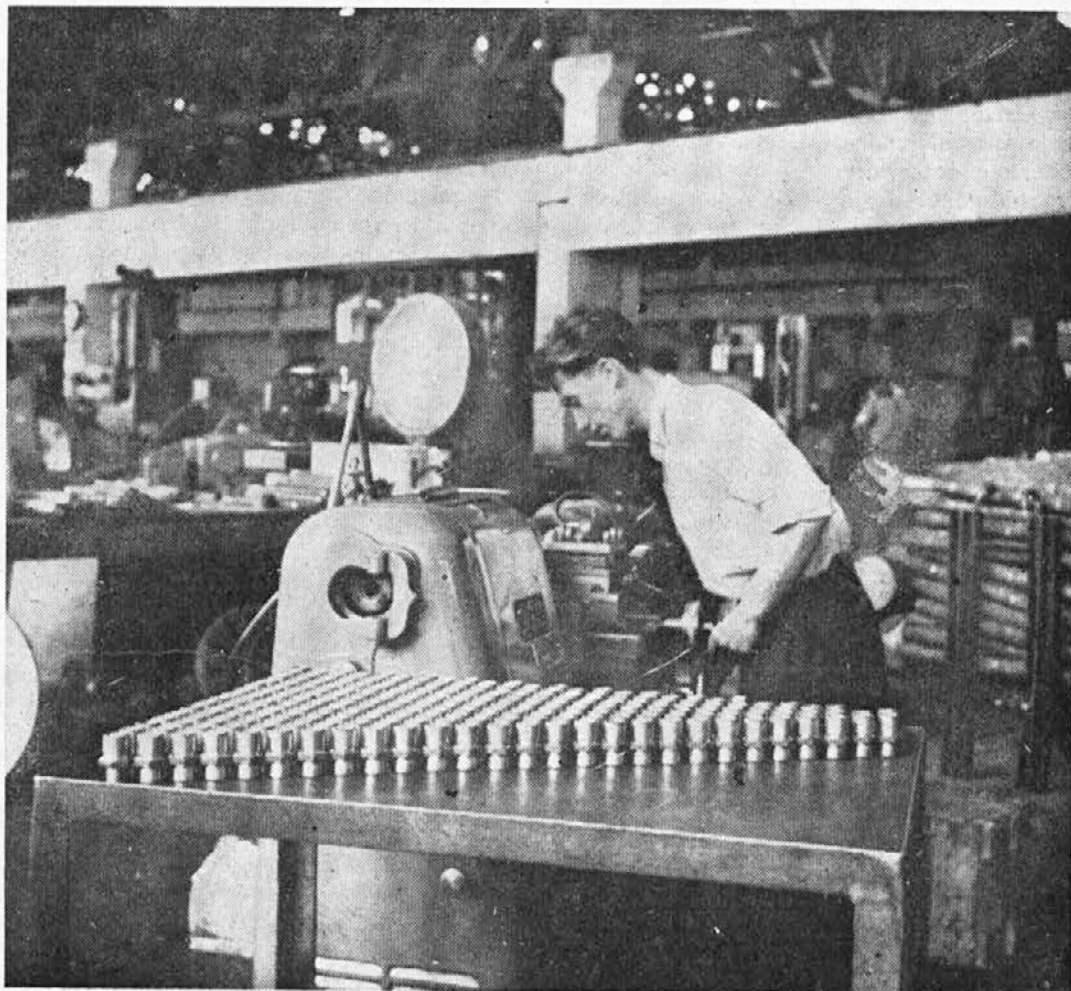
DELO JE ČASTIVREDNO, NASLOV PA ZATO NI ČISTO PRAVILEN

Naziv »Lovsko društvo« je čisto v redu. Nikogar ne zapostavlja. Če nisi lovec, pač nisi lovec. Ne loviš in nisi v društvu; nihče te zaradi tega nima pravice zapostavljati.

Isto velja n. pr. za »Društvo ribičev« itd. Nazadnje lahko ribe še sovražiš (kot jed), pa ti zato ne pride na um, da bi bil član tega društva. Nisi ribič in nisi, vendar ti ne more zaradi tega kdo kaj oporekati.

Pri nazivu »Društvo prijateljev mladine« pa je to precej drugače. V društvu so zbrani seveda prijatelji mladine. Kdor torej ni v tem društvu, pač ni prijatelj mladine oziroma verjetno ni prijatelj mladine.

Vidite, to pa ni več vseeno. Takega poslanstva človek ne more vreči čez ramo. Tu se takoj razmeji: prijatelji mladine in ... kaj pa drugi? Menda vendar ne »neprijatelj« mladine! Nihče izven vrst tega društva ne more biti več neprizadet, mnogi pa so celo krivično prizadeti. Pomislimo samo na tiste vestne in skromne družine, ki se zanimajo in skrbijo za svojo mladino celo tako daleč, da se drugim za njihove otroke ni treba niti kako posebej zanimati. Prijateljstvo mladine je tako velik pojem in tako velika dolžnost, da se v nekem članstvu in nazivu ne da niti okviriti, kaj šele izpolniti oziroma izpolnjevati, dokler niso člani tega društva res vsi.

Deli za pnevmatsko orodje.

A: »V vaši obratni ambulanti pa je kakor da bi bil nabor.«

B: »Kako to misliš?«

A: »Sami mladi ljudje čakajo pred vratmi.«

*

Pacient: »Dober dan, tovariš doktor. Ste bili malo na sprehodu, ko je tak lep dan.«

Zdravnik: »Danes sem pogledal po tem lepem pokopališču.«

Pacient: »A, da — da — ste imeli inventuro.«

Prof. Franjo Baš:

IZ STARIH ČASOV MEŽIŠKEGA RUDARSTVA

Dne 29. novembra 1955 so odprli mežiški rudarji v muzeju na Ravnah svojo rudarsko razstavo. Tako se je časovno pridružila gozdarski razstavi iz prejšnjega leta še rudarska, kar je zgodovinsko utemeljeno. S proizvodnjo oglja je gozd rudarstvo v veliki meri šele omogočil in v začetkih pripomogel do sedanje jeklarske industrije na Ravnah, obenem pa se je iz gozdnega železovega rudarstva dvignilo rudarstvo svinca v osrednji gospodarski obrat Mežiške doline, ki nas s svojimi proizvodi obsežno predstavlja tudi v širši tujini. Zaradi tega mogoče ne bo odveč, če se navzlic dobrim gospodarsko zgodovinskim orisom Mežiške doline izpod peres Iv. Mohoriča, pa tudi Herm. Wiessnerja ponovno spomnimo ob slovesnosti mežiških rudarjev na stare čase mežiškodolinskega rudarstva.

Najstarejše mežiškodolinsko rudarstvo je pridobivalo železo. S koroškim železom iz Laboške doline (Waldensteinertal, kjer so imeli po letu 1442 rudne jame Ungnadi iz Žovneka v Podjuni) se je mogla Mežiška dolina seznaniti že ob koncu srednjega veka, ker se je to železo tovorilo iz Velikovca ne samo čez Jezerski vrh, temveč tudi čez Pliberk in Dravograd, Slovenj Gradec, Šalek, Vitanje in Celje dalje v Ljubljano in na Jadran ter v Zagreb. Začetki mežiškodolinskega rudarstva samega pa vodijo v Črno, kjer so domačini na svojih posestvih črpali ležišča železove rude, dokler jih niso privilegirana in bogatejša železarska podjetja pri Hüttenbergu na severnem Koroškem do XVII. stoletja uničila. Vendar pa ne za dolgo. Že l. 1620 se je usidral pri Črni koroški deželni novčar Melhior Puc, potem ko je prodal svoje fužine v gornji Laboški dolini, odkoder pa je prenesel koncesijo za svoje tamkajšnje obrate v dolino gornje Meže. Kot rudarski špekulant pa ni mogel dočakati uspehov svojih novih ustanovitev ter je prodal svoje nove rudne jame in ra-

finerije že leta 1624 grofu Janezu Ludoviku Thurnu za 16.000 forintov in 500 tolarjev, kar je bila za tisti čas visoka vsota. S tem letom se začneja industrijska dejavnost grofov Thurnov, ki so novo podjetje pri vseh težavah vzdržali in proti koncu XVIII. stoletja razširili z novim plavžem, presnovko, valjarno, fužnico za vlako železa, štirimi žičnicami ter dvema kovačnicama, eno za izdelovanje ponev in drugo za izdelovanje kos; zraven pa so leta 1780 predstavili v Črno iz Velikovca njihov tamošnji vigenc z desetimi nakovali za izdelovanje žebeljev. Zraven teh železarn je pozneje, v XIX. stoletju, obratovala v Mošeniku pri Črni nekaj časa tudi Jabornogova fužina. Sredi XIX. stoletja, l. 1856, so šteli Thurnove železarne v Mošeniku pri Črni med najpomembnejše na Koroškem. Z razvojem Thurnove in poznejše Jabornogove železarne pa so bila železova rudišča okoli Črne kmalu izčrpana, tako da so morali železovo rudo v Črno dovažati s severnega Koroškega. Koroška železnica Maribor—Dravograd—Prevalje—Pliberk—Celovec—Beljak pa je iz prometnih razlogov vodila do postopne združitve vseh Thurnovih železarskih obratov na Ravnah. Tako je ostala v Mežici do danes glasnik nekdanje Thurnove železarne Pungartnikova fužina. V Črni je železarstvo bilo nadomeščeno s predelovanjem lesa, medtem ko je žebeljarna iz XVIII. stoletja na Javorniku ostala zaradi bližine Raven brez naslednika.

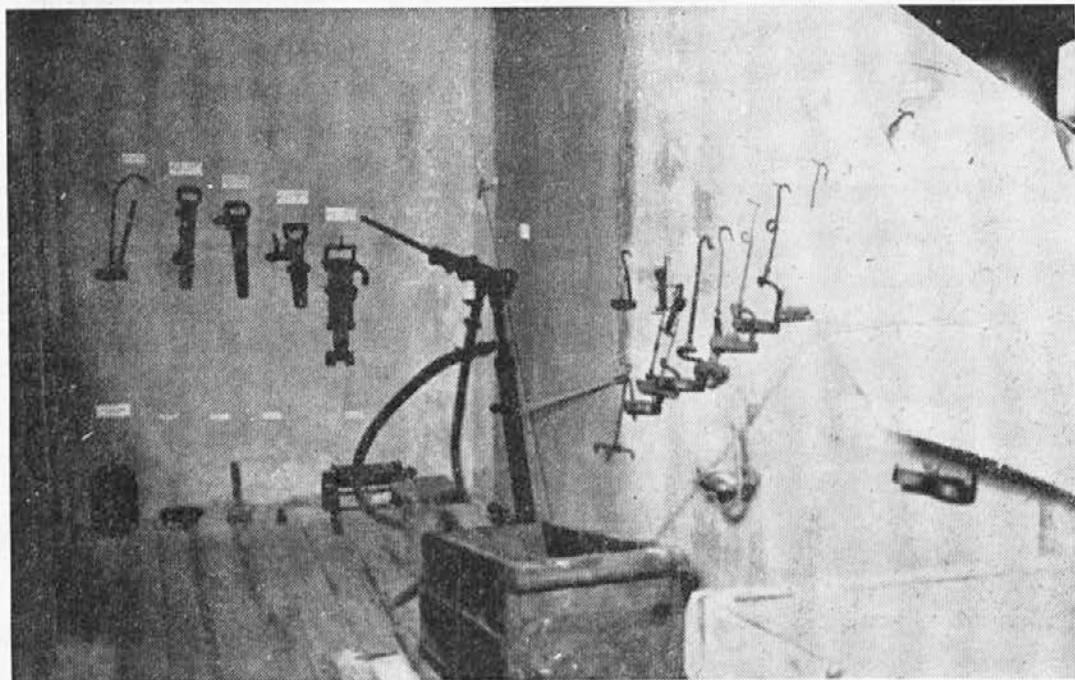
Rast in propad železarne v Črni sta povezana s prehodom privilegirane, na določenih svoboščinah in predpravica utemeljenega rudarstva ter iz njega zrastle železarstva k svobodnemu liberalističnemu gospodarstvu novodobnega kapitalizma. Že v XVII. stoletju, torej v prvih časih Thurnove železarne v Črni, so postavili s habsburškega dvora na Dunaju predloge za ustanovitev družbe, ki bi zajela vsé železarstvo na Koroškem,

tako da bi imela nova družba edino pravico do razpečavanja železarskih proizvodov vseh koroških železovih rudnikov in fužin. Vendar pa poizkusi ustanovitve takih monopolnih železarskih družb iz XVIII. stoletja v Št. Vidu ob Glini in pozneje v Celovcu z monopolizirano trgovino koroške železarske proizvodnje niso uspeli. Proti propagiranim monopolnim družbam, ki bi naj zagotovile racionalizacijo proizvodnje v večjih podjetjih, ker je zastareli mali obrati niso zmogli, so koroški železarski podjetniki zagovarjali načela o svobodni proizvodnji, svobodni konkurenci ter o odpravi vseh omejitev, ki kakor koli ovirajo svobodno trgovino z železom. Čas je pomagal koroškim železarskim podjetnikom, da so zmagali.

Leta 1783 je dvorni dekret razveljavil stare določbe, ki so zagotavljale vsakemu plavžu ali fužini določeno gozdno ozemlje, odkoder je poceni dobival oglje in kjer ga ni smel nabavljati nihče drugi. Po novem dekretu pa je mogel vsak gozdni posestnik svobodno razpolagati z izkoriščanjem lastnega gozda. Posledica tega je bila porast cen oglju, zaradi česar je propadla vrsta železarn, ki so prej lahko obratovala samo zaradi nizkih cen oglja in monopoliziranih gozdov, vrh tega pa so začela železarska podjetja iskati možnosti za nadomestitev oglja s premogom, ki je bil v Mežiški dolini v večjih izmerah na razpolago na Lešah, bližnjim Ravnah in Prevaljam. Ker pa je bil leški premogovnik v posesti prevajalskih železarjev (Rosthorn, Dickmann itd), so Thurni začeli oskrbovati železarno v Črni, zlasti iz premogovnika pri Mežici, medtem ko je za novo pudlarno na Ravnah rabil premog iz donosnejšega in bližjega premogovnika na Homu pri Libučah; oba sta bila Thurnova, a sta bila do konca XIX. stoletja v glavnem izčrpana.

Ker je z oprostitvijo gozdov od dobav oglja železarnam gozdni posestnik začel opuščati uporabo lesa za kuhanje oglja in ga v vse večji meri prodajati ali rabiti za žage, so začele nastajati na krajih nekdanjih plavžev in fužin vedno gostejše lesne žage in za njimi lesne industrije, medtem pa so se železarne selile v bližino železnic in premogovnikov. S posledicami dvornega dekreta o oprostitvi gozdov od oglarjenja železarstvu, leta 1783, je bila zapisana propadla železarna v Črni, obenem pa utemeljena zraven železarne na Prevaljah nova železarna in jeklarna na Ravnah, ki je združeni naslednik dotodanjih manjših železarn na Ravnah, Javorniku, v Mežici in Črni.

Zdi se, da so Thurni kot železarski podjetniki in veliki gozdni posestniki tak razvoj tudi pravočasno predvidevali. Do začetka XIX. stoletja so se namreč ukvarjali poleg kopanja železove rude, izdelave in predelave železa, tudi s smotrnim kopanjem svinčne rude v povirju Meže. Ko pa so se v začetku XIX. stoletja manjši svinčni rudarski podjetniki Mežiške doline združili, da bi bili kos potrebam novih strojnih kapitalističnih obratovanj, v tako

Del mežiške muzejske zbirke na Ravnah: stare svetilke in orodje v rovu.

imenovano Kompoševo rudarsko družbo, je Thurn leta 1827 tej prodal svoje svinčene rudne jame in se zavezal, da se v gornji Mežiški dolini s svinčnim rudarstvom ne bo več pečal; nasprotno pa se je Kompoševa rudarska družba zavezala Thurnu, da bo v njegovo korist opustila vsako železovo rudarsko in predelavno dejavnost. Razdelitev svinčene in železne rudarske ter predelovalne dejavnosti med Kompoševo družbo in Thurni je bila izvedena, tako pa tudi za prihodnost, do današnjih dni, določen delokrog Mežice kot središča mežiškodolinskega svinčarstva in Raven kot središča mežiškodolinskega železarstva, zlasti ker je bila proizvodnja prevaljske železarne preveč odvisna od gospodarskih okoliščin v širokem svetu. To osredotočenje svinčarstva v Mežico in železarstva na Ravne je postalo zlasti jasno, ko so Thurni v Mošeniku pri Črni vzporedno z opuščanjem tamkajšnje železarne sredi druge polovice XIX. stoletja razvijali za njenega naslednika novo žagarstvo in trgovino z lesom.

Primer Črne kaže na zgodovinskem razmerju med Črno, Prevaljami, Lešami, Ravnami itd., da so posamezni kraji v Mežiški dolini rasli drug za drugim, drug iz drugega in drug zraven drugega v gospodarskem sožitju in izpopolnjevanju celotne doline, katere prebivalstvo je do zadnjega rodu nihalo iz kraja v kraj, posebno pa še s hribov k vodi. Zaradi tega je treba ob novi rudarski razstavi v Delavskem muzeju na Ravnah s posebnim poudarkom pozdraviti kulturno delo mežiških rudarjev z Društvom inženirjev in tehnikov na čelu, ki so v sestavu vse jugoslovanske koroške pokrajine ponazorili lastno zgodovinsko in sedanjo ustvarjalnost. Tako so za vso prihodnost bistveno izpopolnili gospodarsko in kulturno podobo jugoslovanske koroške dežele in s svojim vzglednim delom povabili k nadaljnjemu muzejskemu in spomeniško-varstvenemu delu vse, da ga nadaljujejo. Z rudarsko razstavo v Delavskem muzeju na Ravnah so za koroškimi gozdarji postali naši koroški rudarji kulturni aktivni faktor tudi v slovenski muzejski in spomeniško-varstveni stroki z nalogo, da z njo predstavljajo vsej naši družbi svojo lastno dejavnost.

STOPNJEVANJE

Ce dobiš uši, ti nihče ne zavida. Ljudje se zanimajo za to tvojo zadevo le iz bojazni, da bi se sami česa ne nalezli.

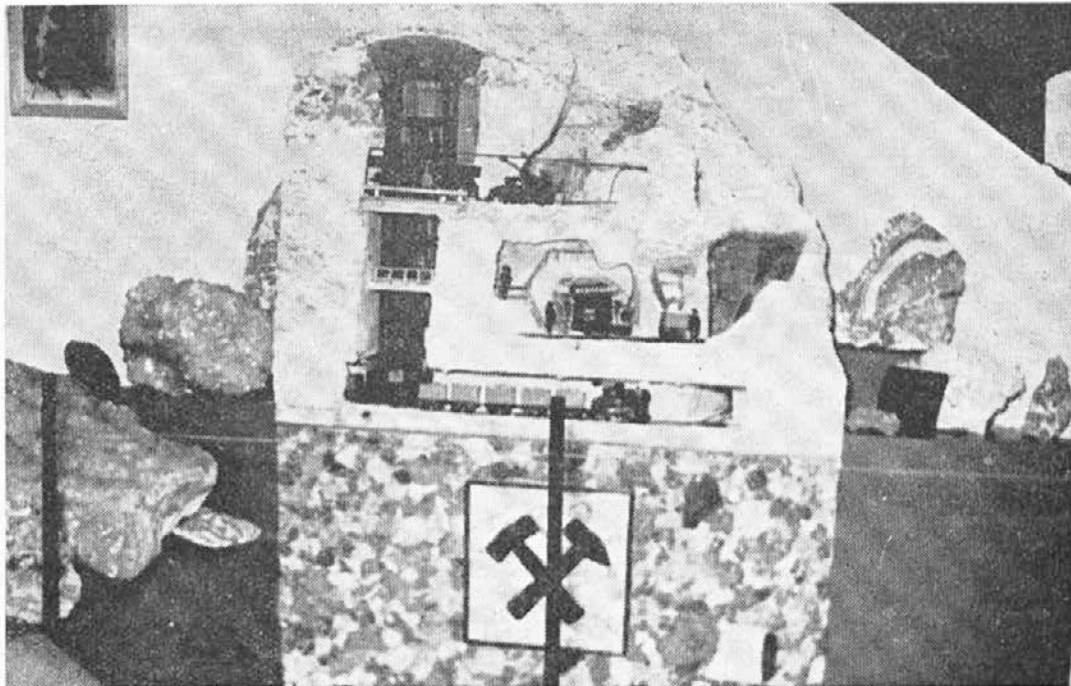
Ce dobiš kolo (bicikel), še tudi nič ne pridane. Kolo je martra in te nihče nobenemu ne zavida.

Ce dobiš motorno kolo, že nekoliko zašumi. Ima že več registrov in se precej svetli. Včasih bi se znal kdo z njim že lepo imeti. Vendar nazadnje to še prebolimo v upanju, da boš imel z njim tudi težave, kajti na motorju je le še treba držati ravnotežje, ker ni čisto lahko.

Ce dobiš avto, je pa preveč. Avto ni namreč nič slabega in se lahko včasih prav fletno imaš. Ta občutek ne da miru in zavist takoj zraste.

*

Ali ne bi bilo lepše in boljše, če bi bil ta odnos obraten: čim manj uši in slabih stvari, pa čim več avtomobilov bi morali želeči in privoščiti, kajti slabša stvar nikomur, dobra pa eno na drugo nazadnje le vsem koristi.

Mežiška muzejska zbirka na Ravnah: prerez, kjer so ponazorjene notranje rudniške naprave.

Beno Kotnik:

Zadružno življenje v Jamnici

(Tak prizor)

Nastopajo:

Matuh, napreden kmet in odbornik Kmetijske zadruge,
Macigoj, kmet starega kova,
Matjaž, Macigojev sin,
Matevž, vaški gostilničar.

Dogaja se v vaški gostilni v Jamnici, Macigoj je oblečen v resasto obleko, v roki ima mali cekar, v katerem ima v adreco zaviti krajec kruha in povečano sliko svoje hiše. Matjaževa in Matuhova obleka je že novomodna. Matevž ima zavihane rokave in bel predpasnik.

V gostilno prideta Matuh in Macigoj ter se vsedeta za mizo. Matevž ju pozdravi ter vpraša kaj želita.

Matuh: Prinesi liter »tega boljšega«, tistega od vinarske zadruge! Veš, Macigoj, ti malokdaj prideš v gostilno in takrat bi bilo dobro, da si privoščiš kako boljše kapljico. Danes je zelo težko dobiš. Večidel točijo »Šiško«, ker tam največ zaslužijo. Prav čudno se mi zdi, da te v zadnjem času večkrat vidim. Menda si tudi ti prišel na današnji polletni občni zbor zadruge. Zadnjič si bil na živinski razstavi na Javorniku in še v Kotljah na kravji bal si krevsal. Doselej tebi za take reči ni bilo dosti. No, Macigoj, kako pa še kaj »avžješ«? Zdelan si, zdelan, pa tudi postaral si se precej.

Macigoj: Zadnjič ne bi bil šel na živinsko razstavo, če me ne bi spravljal dol profesor Marin z ravenske gimnazije. Bil je na planinah in se je pri nas najedel kislega mleka. Hotel ga je plačati, pa nisem vzel denarja. Za uslugo je fotografiral našo hišo in dejal, da naj pridem danes po sliko. Povedal mi je tudi, da bo na Javorniku živinska razstava, potem pa v Jamnici kravji bal. Nagoval me je, naj tudi jaz priženem

nekaj živine. Prav čudno se mi je zdelo, da se sedaj tudi že profesorji zanimajo za živinske razstave. Skoro me je postalo malo sram, zato pa sem mu obljubil, da bom šel na živinsko razstavo. Razstavo sem res pogledal in se mi je ta reč prav dopadla. Pri tistem »štantu« sem se še napil ritoznojčana, ki me je navdušil, da sem potem odšel še v Jamnico. No, Matuh! Baral si me, kako kaj »avžjem« in kako mi gre. Kar odkrito ti povem, da mi gre »frdamsko zanič«. Zgaran sem kot star furmanski konj, pa tudi moja Zefa ni nič boljši. Kljub temu, da imava pet otrok, se ubijava sama na tej ubogi zemlji tako, da sva oba že čisto kriva.

Matuh: Kako pa je z otroki?

Macigoj: Z otroki pa je velik križ! Saj veš —! Ena je učiteljica. Tista pogleda le še tu pa tam na dom. Pa še tedaj zmiraj koga zraven privleče tako, da bi bilo dobro, da bi jim Zefa samo stregla. Ta druga je vzela fužinarja. Ta se na Ravnah prav širokoriti. Tretja se je pa »sfretala« z nekim »forštnerjem« in je bila prisiljena stopiti v zakon. Sin Marjan se od partizanov ni več vrnil, ampak je kar v vojski ostal; v Beogradu je menda že za majorja. Matjaž pa, o katerem sem mislil, da mi bo doma pridno pomagal pri delu in bi mu potem zapustil grunt, mi jo je popihal na fužine. Tako sva z Zefo ostala sama. Grunt propada in midva lezeva v dolgove. Imam še nekaj lesa, pa kaj pomaga, ko ga ne smem tako sekati, kakor bi ga rad. »Forštner« se boji za vsako smreko bolj kakor jaz. Kako bom plačeval »štibro«, ne vem. Svetuj mi, Matuh, kaj naj naredim.

(Ravnokar pride v gostilno Macigojev sin Matevž z velikim kovčkom in pozdravi

najprej Matuha, potem pa šele zagleda svojega očeta.)

Matjaž: Dober dan, Matuh! Ja pa oče so tudi tu! Dober dan, dober dan, oče. Skoraj bi vas niti ne opazil. Profesor Marin iz gimnazije mi je pravil, da ste bili danes pri njem in da ste šli v Jamnico na občni zbor KZ. Zato pa sem šel kar za vami. (Matjaž prisede, oče mu nalije vina.)

Matuh: Matjaž, ravno o pravem času si prišel. Ker je že tako, bom obema povedal svoje misli. Ti, Macigoj, časi so se res spremenili. Niso pa tako hudi, da bi bilo že kar za »scagati«. Danes pač mora iti kmet s časom naprej. Veš, Macigoj, danes ne velja več tisto, da bi kmet posnel samo svojega očeta. Od očeta mora prevzeti samo tisto, kar je dobro za današnji čas. Sam moraš gruntati in ravnati tako, da te čas ne bo prehitel. Vidiš, Macigoj, ti živiš osamljen tam gori v planini, nič ne bereš in redkokdaj kam prideš; verjameš samo tisto, kar ti ljudje povedo in večkrat tudi tem ljudem nasedaš. Kmet mora dandanes znati iztisniti iz zemlje čimveč. Zato je potrebno, da je o tem poučen. Zakaj pa nisi poslal Matjaža na kmetijsko šolo, če si ga namenil za dom? Gotovo ti ne bi ušel s kmetije na fužine. Časi so taki, da mora biti kmet presneto brihten, da je kos svoji težki nalogi. Poglej, vsak učenec, ki se hoče dandanes učiti rokodelstva ali obrti, mora imeti že nižjo gimnazijo. Tisti se učijo samo eno reč, kmet pa bi moral znati vse. Biti bi moral dober sadjar in kletar, živinorejec, poljedelec, vrtnar, gozdar, čebelar, knjigovodja, administrator, včasih še advokat, botanik, da bi poznal življenje in rast rastlin, kemik, da bi spoznal svojo zemljo, da bi tako vedel, katere redilne snovi le-ta vsebuje in katere snovi ji manjkajo. Kmet Macigoj, rekel sem ti že, da je treba iiii s časom naprej! Ti edini še nisi član naše KZ in tudi ne veš, kakšne koristi lahko imaš od nje. Zadruga mora odkupiti od svojih članov vse, kar ima kmet naprodaj. Poskrbeti pa mora tudi za vse, kar kmet potrebuje. Ti še ne veš, da ima zadruga umetna gnojila z regresom, ti še ne veš, da zadruga posreduje pri paši, pri podpori za tuberkulozno živino, pri napravi gnojničnih jam in silosov, da zadruga organizira razne razstave, predavanja, tečaje in izlete ter podpira gojence v kmetijskih šolah. Res je, da se je doslej na kmetijstvo premalo gledalo, kaže pa vse, da bo odslej v tem pogledu boljše. Tako hudo pa še kmetu tudi ni bilo, saj se še v našem kraju v novi Jugoslaviji nobeden ni »sprhal«, ker je za razvojem industrije kmetu omogočeno, da lahko vse dobro proda. Izpolnil se je star pregovor: Kadar ima delavec delo in zaslužek, tedaj tudi bistremu pavru denarja ne manjka. No, Macigoj, kaj praviš k vsemu temu?

Macigoj: Škoda da sem že star!

Matuh (Macigojevemu sinu): Oče se je ravno prej, preden si ti prišel, pritoževal, da nima komu grunta izročiti. Kaj pa praviš ti, Macigojev sin?

Matjaž: Ni res, da oče nima komu izročiti grunta! Jaz ga rad prevzamem in si upam tudi gospodariti. Po pravici povem, da sem zelo težko odšel z doma; vzrok je bil v glavnem v tem, ker mi oče nikdar ni dal denarja, da bi si lahko kupil primerno obleko in da bi imel tudi nekaj denarja v žepu. Sami veste, da je mlad človek rad vesel in čedno oblečen. Ker denarja doma ni bilo, sem si moral poiskati zaslužek drugod. Pred štirinajstimi dnevi pa sem odpovedal službo in danes se vračam domov. Odpovedal sem službo zato, ker me je vest vedno hujše pekla, da sem zapustil očeta in mater na njihove stare dni. Kljub temu, da sem delal samo dve leti na fužinah, sem spoznal, da je tam delo težko, nezdravo in tudi nevarno. Ne zavidam nikomur osemurnega dela in tudi ne težko prisluženega denarja. Z veseljem se bom doma oprijel dela, zoral neobdelane ledine, da bo živeža dovolj za dom in še nekaj za tiste, ki zemlje nimajo.

Matuh: Macigoj, si čul svojega sina?

Macigoj: Čul sem ga. Matuh, kdo dela danes izročilne pogodbe, ko ni več notarjev?

Ing. Otmar Gautsch:

Prispevek h kontroli jekel

V številki 10—12/1955 »Koroškega fužinarja« je ing. M. Šipek objavil obširen članek o kontroli jekel po fizikalnih metodah, ki kovino ne poškodujejo. V članku so omenjeni mnogi načini, ki pridejo v poštev predvsem pri klasificiranju kvalitet, manj pa pri kompletni identifikaciji neznanjih vzorcev. V ta namen so v prvi vrsti uporabljive analitsko-kemijske ter fiziko-kemijske metode, od katerih smo v Metalurškem laboratoriju naše Železarnice razvili nekoliko postopkov. Gre za načine določanja legurnih elementov, ki kakor že omenjeno, ne poškodujejo površine jekel in so časovno ter finančno mnogo racionalnejši od klasične kemijske analize, pri tem pa ravno tako zanesljivi. Seveda ne moremo govoriti, da bi omenjeni hitri postopki nadomestili kvantitativno kemijsko analizo, že zaradi tega ne, ker izvršujemo identifikacijo posameznih legurnih elementov lahko le kvalitativno, oziroma kvečjemu polkvantitativno.

Kemiku v železarni se često zgodi, da pride k njemu nekdo z dvema ali več kosi kovine v rokah in vpraša: »Kaj je to, kaj je ono?« Morda bo hotel le vedeti, če sta kvaliteti isti ali ne. Kako bo kemik v danem trenutku odgovoril na tovrstna vprašanja, je odvisno od možnosti, ki so mu na razpolago. Naše možnosti so bile dokaj skromne, zato smo se lotili problema na način, ki zahteva malo kemikalij in pribora, to je, s pomočjo elektrografske in kapalne analize. Princip kapalnih reakcij je v tem, da s pomočjo kislin, katere v kapljicah kanemo na kovinsko površino, odtapljamo vse sestavine jekla. V tako dobljenih nekaj kapljicah raztopine pa hitro lahko določimo legurne elemente z visoko občutljivimi in specifičnimi

Matuh: Kar v zadrugi lahko opravita. Tajnik jo napiše čisto po tvoji želji, potem pa jo podpišeta na sodnji.

Macigoj: Da ne pozabim. Naprošam te, Matuh, da sprejmete danes na občnem zboru Matjaža kot člana vaše zadruge in tudi z Zefo bi rada postala družinska člana.

Matuh: No, vidiš! Tako bo tudi naša zadruga vključila v članstvo poslednjega kmeta na svojem področju.

Macigoj (se nasloni z eno roko na svojega sina, z drugo roko pa drži sliko svoje hiše in reče): Matjaž, od jutri naprej boš mladi Macigoj! Čuvaj to zemljo in to hišo, kot sem jo čuval jaz in naši predniki! (Med govorom izroči sinu sliko.)

Matjaž (objame očeta in reče): Oče, vaša želja se bo izpolnila! (Nato pogleda sliko natančno in vidi napis.) Oh, kaj pa je to? Pa tako ganljiv in lep napis je na hiši. (Matjaž bere počasi in razločno):

Ta hiša sliši meni,	in tretjega mrliča
pa vendar moja ni,	odnesli bodo 'z nje,
ko drug za mano pride,	prijatelj, odgovori,
jo tudi zapusti,	čigava hiša je!

reagenti ne le kvalitativno, temveč tudi polkvantitativno. Uvedli smo postopke za ugotavljanje vanadija, molibdena in silicija, ki so se pri številnih preizkusih dobro obnesli. Vse elemente, ki pridejo v poštev v jeklarstvu, razen vanadija, pa do gotovih meja koncentracij, ugotovimo lahko tudi z elektrografsko analizo, katera ima pred kapalno to prednost, da je hitrejša in cenejša. Osnovana je na tem, da z uporabo istosmernega toka nizke napetosti dosežemo hitro odtapljanje kovinskih ionov. Postopamo pa tako, da očiščen vzorec priključimo anodno (to je pozitivni pol) v tokokrog, ki ga tvorijo: baterija (oziroma transformator z usmernikom), spremenljiv upor za regulacijo toka in ampermeter. S pomočjo ampermetra kontroliramo tok, potreben čas odtapljanja pa s štoparico. Kontrola amperov in sekund je potrebna zato, ker se za določeno število ampersekund, ki pretečejo skozi vzorec, izloči določena množina kovinskih ionov. Te kovinske ione vežemo na visokokapilarno adsorbivno sredstvo (to je z raztopino gotove soli prepojen filtrirni papir), kjer jih zopet lahko dokažemo s specifičnimi reagenti. Kot katoda služi primerno oblikovana ploščica čistega aluminija. Tudi tukaj imamo možnost oceniti koncentracije nekaterih legurnih elementov v polkvantitativnem merilu. Na podlagi preizkušenih kapalnih in elektrografskih postopkov lahko opravi izurjen laborant kompletno posamezno oziroma skupinsko identifikacijo sleherne kvalitete, ki jo proizvaja Železarna Ravne v manj kakor 30 minutah, če ima skrbno urejen pribor. Povedati moramo takoj, da gotovih jekel s slično kemijsko sestavo ne moremo na ta način med seboj ločiti, temveč so se

Elektrografsko določanje legurnih elementov

Element	Elektrolit	Čas (sek)	Gost. toka λ (cm ²)	Reagent	Pozitivna reakcija	Opombe
Cr > 12 %	15 % H ₂ SO ₄	5	1	15 % H ₂ O ₂	modra barva na papirju, ki izgine	pred dod. H ₂ C ₂ rumeno
Cr > 4 %	nasičen NH ₄ F	5	0,8	nas. AgNO ₃ s 5 % HNO ₃ conc.	rdeče-oranžna barva na papirju, ki izgine	
Cr > 1 %	20 % NaNO ₃	120	0,1	0,25 g difenilkarbazida in 4 g anhidrida ftalne kisline v 100 ml. etanola	karmin-viola barva na papirju in kovini	pred reakcijo dodati 1 kapljo H ₂ SO ₄ 15 %. Pazi na obstojnost reagenta!
Co > 4 %	nasičen NH ₄ F	30	0,8	nas. NH ₄ CHS v acetonu	modro-zelena barva na papirju, ki ostane	pazi na obstojnost reagenta
Ni > 1 %	nasičen NH ₄ F	3	0,8	1 g dimetilglioksima v 100 ml. etanola	rdeča barva na kovini in papirju, ki ostane	
Mn > 0,8%	nasičen NH ₄ F	90	1	trden (NH ₄) ₂ S ₂ O ₈ in 30 % HNO ₃ z 1 % AgNO ₃	roza-rdeča barva na papirju	barva se pojavi po 45 sekundah
Mn > 10 %	nasičen NH ₄ F	3	1		roza-rdeča barva na papirju, ki takoj izgine	
Mo > 0,1%	5 % HCl	60	1	trden K — etilksantogenat	rdeče-viola barva na papirju in kovini	kontrolna reakcija pri enakih pogojih s 5 % KCNS in 25 g SnCl ₂ + 35 ml. HCl conc. v 100 ml. H ₂ O
W > 4 %	5 % HCl	60	1	25 g SnCl ₂ v 70 ml. HCl conc.	modra barva na papirju in kovini	kontrola: iskre in 1 g/l Rodamin B viola barva
Fe	15 % H ₂ SO ₄	5	1	10 % K ₄ Fe (CN) ₆	intenzivno modra barva na kovini in papirju	
Ti > 0,5%	5 % KCl	60	1	5 g kromotrop kisline v 100 ml. H ₂ O . 25 g SnCl ₂ v 100 ml. H ₂ O	rdeča barva na kovini in papirju	barva se pojavi po 40 sek.; pazi na obstojnost reagenta
Cu > 0,5%	nasičeno NH ₄ F	60	1	nas. ALFA. benzoinoksim v etanolu	rumeno-zelena barva na kovini in papirju	barva se pojavi po 20 sek.; pazi na obstojnost reagenta
Al	20 % NaNO ₃	60	1	nas. Alizarin S v etanolu	rdeča barva na kovini in papirju	pazi na obstojnost reagenta
Cu madež				50 ml. H ₂ O, 10 ml. H ₂ SO ₄ conc., 10 g CuSO ₄ . 5 H ₂ O	bakreni madež na kovini	kovina naj ima sobno temperaturo
Si > 8 %	5 g H ₂ SO ₄ conc + 10 g K ₂ Cr ₂ O ₇ v 100 ml H ₂ O	120	1	nasičeno metilenmodro (v mrzlem) po izpiranju vzorca	modra barva na kovini, z vodo neodstranjiva	

ta jekla pojavila na naši identifikacijski tabeli kot skupine. Tu pa morajo sedaj priskočiti na pomoč metode, ki jih je v svojem članku o kontroli jekel omenil ing. M. Šipek, predvsem iskrne probe, ki niso tako strogo vezane na določeno obliko vzorca.

Pomena hitrih identifikacijskih metod v kovinski industriji menda ni treba široko razlagati. Povsod, kjer imamo opravka z neznanim ali zamašenim materialom, so na mestu elektrografске in kapalne analize, ki niso vezane niti na določen prostor, niti na določeno obliko vzorca. Poizkusi,

ki smo jih izvršili v Metalurškem laboratoriju, so privedli do uspeha, morebitni prenos teh metod v obrate in skladišča pa bi bil skrajno priporočljiv.

Mnogo vprašanj elektrografске analize je še odprtih; kdaj bomo prodrli naprej, ne vemo. Elektrografija nam nudi še nekaj zanimivih problemov: dokazovanje vključkov na površini kovine, ugotavljanje površinske strukture kovin in poroznosti oksidnih plasti. Prepričani smo, da bo prej ali slej, tu ali tam, prišlo tudi do obravnavanja teh problemov.

Ivan Močnik
Ivan Osovnikar
Mihael Ošlak
Lizika Petek
Antonija Večko
Ivan Žunko

Ob isti priložnosti so bili iz področja občine Ravne na Koroškem odlikovani še naslednji tovariši:

Z redom dela III. stopnje:

Avgust Božič
Ivan Kugovnik
Rajko Vutej

Odlikovanja jim je izročil predsednik občinskega ljudskega odbora tov. Adolf Černec dne 29. decembra 1955 na slavnostnem sprejemu.

SPOMINSKA PLOŠČA

Okrajno muzejsko društvo Slovenj Gradec (bivše) je 6. novembra 1955 odkrilo na rojstni hiši v Starem trgu spominsko ploščo znamenitemu kiparju Francu Bernekarju. Spomin na rojaka, ki ga slovenski umetnostni svet visoko ceni, je z udeležbo počastilo veliko domačinov. Svečanosti so se udeležili tudi predstavniki naše Akademije znanosti in umetnosti ter člani muzejske spodbude Slovenije.

ČESTITAMO

Za pridno in vesto poklicno in javno delo so bili ob prazniku republike, 29. novembra 1955, odlikovani naslednji sodelavci našega podjetja:

Z redom zasluge za narod III. stopnje:
Alojz Breznikar

Z redom dela III. stopnje:
Jožef Doberšek
Milan ing. Dobovišek
Boris Florjančič
Franc Gradišnik

Stanko Hromc
Lado Kuček
Franc Meznar
Viktor Slemnik
Alojz Vidmar

Z medaljo dela:

Franc Apohal
Vinko Čibron
Ivan Jež
Viktor Krivec
Jože Koželnik
Jože Kert
Peter Krivograd
Mihael Kamnik

SMO SVATJE SE ZBRALI ...

Potek in šege na koroški kmetski ohceti. — Vloga in beseda camarjeva.

Nikoli ne bo mogel kdo polno popisati originalnosti koroške kmetske ohceti, ki ima tisoč odtenkov in melodij in ki je na vsaki prelihi vsaj za drobec drugačna. O tem smo se prepričali, ko smo se obrnili na našega Ivana Pusovnika, ki v deželi v tem gotovo največ ve. Nad 200 ohceti je vodil kot camar in jih razveseljeval s pristnostmi dežele in starih rodov, ki bi šle sicer že davno v pozabo. Morda jih je bilo celo več, kajti pravi camar ohceti ne šteje.

Prav v razgovoru z njim smo se prepričali, da smo se lotili nemogoče stvari. Ivan Pusovnik je poseben talent. Na pamet zna toliko priložnostnih kitic, da bi jih verjetno ne obsegel niti cel letnik »Fužinarja«. Ena je taka vmes, da ti jo deklamira ali poje celo uro. Kdo bo zbral tako gradivo? Pri tem pa ni nič kako zakonitega — vse da okolje oziroma priložnost. Camarjeva dolžnost je, da zgrabi vedno pravo, da vodi ohcet vedro in veselo, da vse skupaj »gor drži«. Kajti vmes so tudi otožni trenutki slovesa. Nihče se tega prej ne spomni in tudi nič takega ni, takrat pa le zaboli in veliko katera nevesta zajoče. Da ni takih scen, je že camar vmes.

Potek ohceti je kratko takle:

Ko pride camar na ženinov dom, camar zavriska in godba zaigra. Sprejme jih ženin ter jih pelje v hišo na okrepcilo. Tu potem ženinov starešina ali camar govori ženinu v slovo od samskega — fantovskega stanu. Cela vrsta je takih.

Potem gredo skupaj na nevestin dom. Ponokod imajo navado, da nevesto skrijejo. Hišna vrata so zaprta. Camar trikrat potrka s camarsko palico: »Hej, hišni gospodar, ali si doma...?« Za vratmi se oglasi moški glas, ki začne postavljati zavita vprašanja in uganke. Camar jih rešuje. Skozi vrata porinejo navadno najprej kako našemljeno baburo z venčkom na glavi. Seveda — niti ženin, nit camar je nočeta. Camar prosi za drugo, kaj hočeš! Skozi vrata potisnejo drugo. To je družica, camarjeva tovarišica. Camar je že zadovoljen, vendar prosi naprej, kar si z ženinom brez neveste ne ve pomagati. Vrata se odprejo — in na pragu stoji nevesta. Ženin ji da roko prvi. Camar spravi svate v hišo in za mizo, da je spet kaj za okrepcilo; govorjenja in truda je bilo dovolj.

Ko jemlje nevesta od doma slovo, ji zapojeta camar in družica cel venec takih poslovilnih.

Če jim na potu kje »šrangajo« in zahtevajo za nevesto odkup, mora camar spet odgovarjati, da ni treba ženinu plačati. Vprašanja so spet zamotana. Vse skupaj rešita smeh in dobra volja, pa seveda kak »štrefan« na nevestino zdravje.

Ko se vrnejo od poroke, pleše camar najprej »štajriš« s »ta šrouko«, potem z nevesto in z družico, zraven pa poje okrogle in vesele. Camar in družica spravi nato svate za mizo. Godba jim pride »pihat juho«. Camarjeva naloga je, da poteka ohcet veselo in živo.

Proti koncu pride dolgi raj, ko je treba »pušelje dol rajati«, ki traja tudi do uro in pol. Camarju priložnostnih ne zmanjka in ne zmanjka.

Ko se svatje razhajajo, spremljajo camar in družica, pa camarska palica vsak par vsaj nekoliko od praga.

In za te priložnosti camar vsipa in vsipa.

O našem camarju, ki mu verjetno ni para na Slovenskem, moramo povedati, da je še vedno samski. kar camar mora biti, vedno dobre volje, uglajenega na-

stopa, predvsem pa za vsakega prijetno domač. Pa še to, da je bil Ivan Pusovnik po prihodu okupatorja prvi in takoj izseljen. Da, tudi takega slovenskega originala nacisti niso mogli prenašati. Danes hrani zakladnico domačih rekov — večji del že kar po spominu. To gradivo seveda ni spiljeno po narečjih, kajti dialekti se mešajo, kakor se mešajo ženini in neveste.

Izmed tolikih objavljamo vsaj eno, ki pove na koncu koroško resnico: moj parček rad raja, jaz ravno tako.

1	Smo pa svati se zbrali kot šega velja, da b'li dobre bi volje in vesivga srca.	6	Le imejta se rada, je že taka navada, da pri štakih ljudeh je pač poljubček pa smeh.	pa prstan na roki zate narejen.	
2	Zenina in nevesto to prav veseli, da prišli ste skupaj vi svati res vsi.	7	Očka, zakaj pa vi 'mate solzne oči, pa bele roké, ko dali ste nedolžno dekle.	12	Družica štimana koj ahtej se sama, ko tak rada noriš, da kaj ne dobiš.
3	Oče starešina, Bog zdravja vam daj, ko vedli ženina ste v zakonski raj.	8	Nikar ne jókajte se mamica vi, ko ste zibali nevesto — zdaj vaša več ni.	13	Le tistega ljubi, ki resno te snubi, ko pride podni in poroko želi.
4	Saj ni guršega perja ko je hrastov lupin, pa ni boljšega fanta ko je mvađi ženin.	9	Oh, mati ta šruoka, zaslužili ste dar, ko ste nevesto peljali pred žegnan oltar.	14	Vsem svatom veselje in srečo vsak čas, to moje so želje, voščila za vas.
5	Žénin, jaz voščim ti, kar ti želijo vsi, in pa nevesta to, da vama bi dobro šlo.	10	Najlepši je žena, kar svet jih pozna, ta mvađa nevesta, ko še krienček ima.	15	Jaz vodim družičko, ko tak lep krienček ima, vi svatje vsak svojo naj rajat pelja.
		11	Je pa krienček na glavi ti bel in zelen,	16	Oh, godci, zdaj še en valček naj bo, moj parček rad raja, jaz ravno tako.

Ali slišite ta krasna imena: Rmunki izpod Macigoja se ženijo — sin in hčérka hkrati. Družica pa je Rogačnikova Micka. Kakor imena, so tudi srca teh ljudi. Naj se lešanski rod v zdravju in cvetju naprej veseli.

Tone Sušnik

Začetki Prežihovega Voranca

Stara kmečka hiša je pri Prežihu še čisto taka, kakršna je bila takrat, ko so bili tu Kuharji najemniki. Tudi parna je še ista. Na tej parni je začel Lovro Kuhar svoje pisateljstvo.

Nista minili še dve leti, ko je izstopil iz hotuljske dvorazrednice, že se je začel javljati kot pisatelj. Oglašal se je pod različnimi imeni: kot Črt, kot Ivan Wastl, kot Lorenc Kuhar, Lovro Kuhar, L. Ženovec. Pojavil se je v Miru, Domačem prijatelju, Zarji, Ljubljanskem Zvonu, Kresu, Ilustriranem Glasniku, Slovenskem ilustriranem tedniku, Pod lipo.

Prvo njegovo tiskano delo je izšlo dne 17. aprila 1909 v Miru, tedniku Koroških Slovencev (od 1881 do 1920), z naslovom: **V tujino**, podpisal pa se je: Črt. — Naši drvarji morajo v tujino — v Romunijo, ker doma zanje ni dela. Semkaj pa prihajajo tujci-Lahi. »Prekleti Lahi! Ne! Ne Lahi, ampak grof, ki... ne da dela in pita tujce... Oj domovina, koliko grobov si prodala tujini! Koliko kletvic, koliko vzdihov in solz mori vest tvojih veljakov! Pa ljubimo te vsekako. Saj ti nas ljubiš, pa si sama reva zapuščena. Romunija, bodi vsaj ti usmiljena, naj ne teži tvoja gruda trupel tujcev — slovenskih drvarjev!«

Že v tem svojem prvencu postavlja 15-letni Lovro Kuhar pred nas košček živih usod svojega kraja, ki kažejo nacionalno in socialno zapostavljenost Koroških Slovencev in krivce trpljenja in krivic: grofe in veljake. Že tu se pojavlja velika ljubezen do trpeče domovine, ki jo srečujemo vseskozi v poznejših njegovih delih.

S tem letom (1909) se prične njegovo stalno sodelovanje pri »Domačem prijatelju«, ki ga je izdajala Vydrova tovarna hranil v Pragi (od 1904 do 1915). — V osmi številki tega letnika je natisnjena črtica Petkov Cenc, in sicer pod psevdonimom: Ivan Wastl. To je zgodba dveh pijancev, ki se na poti iz gostilne domov smrtno ponesrečita. — Kaže, da je urednici Kvedrovi še več kaj poslal. V 12. številki tega letnika je zapisala v listnici uredništva: »Lovro, Vi ste rokodelec, vendar Vaši pisateljski poskusi niso slabejši kakor mnogih drugih študiranih ljudi. Za tisk seveda niso; saj veste, da je za vsako delo potrebna vaja, dolgotrajno učenje, dar in železna vztrajnost. Samo nespametneži mislijo, da pade pesnik ali pisatelj »fix und fertig« izpod neba, kakor pečene prepelice v devéti deželi. Uganke bom porabila.«

Leta 1910 je objavljala izključno v »Domačem prijatelju«. Objavil je štiri krajše pripovedi, in sicer vse pod imenom Ivan Wastl. Prva je **Ironija**, (str. 43): ironija hvalospevne osmrtnice krčmarju; druga, **Poslednji pot**, (str. 125), spominja na Hlapca Jerneja: Mladi gospodar velike kmetije odslovi hlapca, ki je bil že 40 let pri hiši. Iz usmiljenja ga je vzel majhen kmet, hlapec pa je že naslednje jutro umrl. (Urednica je napisala v listnico: J. W. na Koroškem. »Poslednji pot natisnjen, člančič pa ni pisan dovolj trezno in stvarno.) — Tretji spis v temletniku je **Dr. Brinec**

in usodne Pušnikove gare, (str. 252): Zdravnik ni hotel sestiti na volovje gare in je rajši pešačil ob njih, prisedel je šele, ko je postala cesta le pregrda. — Četrta je **Noč v koči Andrejca Ožgana**, (str. 290): V koči ležijo: pijani Andrej, umirajoča žena; Nejš, najstarejši sin, in njegov bebasti brat in bebasta sestra. »Nejš objokuje mrtvo mater, obenem pa kriči od strahu, ker je sam v črni strašni noči v sredi med mrtvimi, blaznimi in pijanimi.«

Tudi leta 1911. je objavljala samo v »Domačem prijatelju« in spet vse pod imenom Ivan Wastl. (Str. 113): **Mi vozniki**, jednat opis življenja voznikov in obramba, ker so kot preklinjavci na slabem glasu. (Str. 178): **V zimi**, slika iz trdega drvarskega življenja. (Str. 246): **Blagoslov**: Kmet želi, naj mu pobožen menih in puščavnik blagoslovi zemljo, ker slabo rodi. Ta mu razloži, da je obilo gnoja pravi blagoslov polj. (Str. 338): **Koroški narodni pregovori in reki**.

Leta 1912 je objavil:

V »Domačem prijatelju« (str. 139): Lorenc Kuhar: **Baraba**: nekdanji Dvornikov

hlapec se zopet pritepe v kraj in okrade sohlapca in gospodarja. (Str. 168): Ivan Wastl: »**Iz našega življenja**«: »Vigred je prišla, krasna mlada devojka, in z vigredjo je prišlo novo življenje, o lepo to življenje posebno na deželi...« (Str. 236): Ivan Wastl: **Iz našega življenja**, kramlja o življenju hlapcev, o njih trdem, toda po svoje veselem in zanimivem življenju.

Tega leta (1912) pa je tudi objavil prve slike iz proletarskega življenja v socialistični Zarji (ki je izhajala od l. 1911 do 1914) v številkah 12. XII.—20. XII.: Lovro Kuhar: **Med nami** (od 17. XII. dalje pod imenom: L. Ženovec): to je podoba iz dni, ko je šel iskat srečo v svet, a je našel še hujše razočaranje, še hujšo krivico.

Leta 1913 so izšle te-le črtice:

V Domačem prijatelju (str.1): Lorenc Kuhar: **Pri vapnici**. »Ob takih prilikah se zbere navadno več ljudi skupaj, starih in mladih, ki si pripovedujejo, se smejejo in se šalijo včasih do belega jutra...« (Str. 225): Lorenc Kuhar: **Iz našega življenja**: »V lepem kraju živim. Kotlu podobna dolina leži stisnjena v planinah, sredi doline je vas s cerkvijo, okrog vasi je nekaj ravnega polja, njiv in travnikov; čez polje se vlečeta dva pasova, bela cesta in struga potokova ter izginjata v ozki

Same rože, sami
krienčki,
vsi se vesele...
Zenin ima eno,
camar pa dve...

soteski, ki veže kotlino s kraji onstran gorovja. Okrog in okrog se vrstijo hribi, tam na južni strani dvignjeni v visoko, skalovito pogorje, ki kraljuje nad krajino in ji daje slikovito romantično lice. Po holmih, brežinah in višinah se dvigajo samotni kmetski domovi. Visoke strme strehe mogočnih poslopij se vzpenjajo nad sadnim drevjem, beli zidovi se bliskajo med tratami. Ne vem sicer, kdaj je moja domovina najlepša, ali zjutraj, ko vstaja iz rose in svetlika v prvih sončnih žarkih, ali zvečer, ko sonce odhaja in postaja mrak ali morda v mesečni noči odeti v tajinstven somrak zibajoči se v odmevu različnih klicev, jekov in zvokov, ko se vsa zdi kot očarana, ampak zavedam se njene krasote in jo ljubim. Piše o ljubezni do domovine in pravi, da se marsikaj ljubi: »ljubijo se dekleta, ljubijo se prijatelji in sorodniki, bratje in sestre; a ljubezen do domovine je drugačna; je kot ljubezen otrokova do rodne matere, globoka in resna, porojena na blagih čustvih, orošena s spomini in zakopana v srce. Kadar vzklije na dan, je silna, neuklonljiva, hrepeneča in je utehe željna, skeleča, ako najde človeka nepripravljenega.« Dalje piše: »Pa tudi moji rojaki ljubijo svojo rodno zemljo, so taki, ki v mladih letih odidejo v svet, obhodijo pol zemlje, na starost se pa vračajo v domovino umirat v njeno naročje... Tako je narod okrog mene, drugače je preprost, šegav in sanjav in ni prežet z ono sentimentalnostjo, ki veže iz sanjavih polmračnih salonov. Življenje mu je kruh. Kadar je vesel, poje, če je žalosten, toči solze. V radosti žvenklja s cekini, pije in poje, pretépa se in se roga celemu svetu, drugače zdihuje, hodi v cerkev in se v molitvah klanja svojemu Bogu. Včasih, kadar opazujem to življenje, kolnem usodo, ki me je potegnila iz njega in mi porinila pero v roke; lahko bi živel kot živijo drugi, med tednom bi delal, v nedeljo bi molil in popival z drugimi, pel in stokal in kadar bi prišla zadnja ura, bi legel in umrl brez skrbi. Mnogo mirnejši bi bil tek mojega življenja, do smrti bi mi ostale skrite nesramnosti in spletkarije, ki vladajo sedanji vek.« Kar že izstopa v tem opisu, je Kuharjeva zavest, da mu je usojeno pisati o svojem ljudstvu in odkrivati krivičnost časa. S tem trenutkom dejansko sprejme borbo za pravico, ki ji ostane zvest do kraja. (Str. 335): Lovro Kuhar: **Dva očeta**: Sin, ki je vse doslej smatral materega moža za svojega očeta, sreča pravega, ki je pijanec in potepuh.

V Ljubljanskem Zvonu pa je objavil doslej najdaljšo povest (1913), (str. 192, 227 in 301): Lovro Kuhar: **Tadej pl. Spobijan**. Da je mlad, nepoznan in brez zvez prodril v osrednjo slovensko leposlovno revijo, pomeni brez dvoma priznanje njegovemu pisateljskemu talentu. Ta povest je nastala v ljubljanskem ozračju. Opisuje življenje potepuha in anarhista.

V Slovenskem ilustriranem tedniku je to leto (1913) objavil tri zgodbe, vse s pravim imenom Lovro Kuhar. Te so: (štev. 1): **Zgodba svete noči**: »Vršila se je pred sto leti, ko še ni bilo toliko koledarjev...« Pri Ošvenu, kmetu visoko v Uršlji gori, so vedeli, da je Božič, ko končajo z mlačvijo. Tisto leto so pa za dan zakasnil. (Štev. 41): **Konec trpke**

usode. Odlomek iz življenja koroških Slovencev: Na dražbi kupi domačijo tuj mešan. (Štev. 47): **Jubilej**: Slovenski učitelj obhaja 25-letnico službovanja v nemškem Hinterwaldu pod Turami. Za jubilej je prišel v Celovec in tam zahteval po slovensko vozni listek v domači kraj. Zaradi tega so ga zaprli.

V Zavrji je to leto objavil: (8. I.—11. I.): L. Ženovc: **Nas eden**. (11. I.; 13. I.): **Obrazi s ceste**. (28. II.—5. III.): **Večerja**. To so slike delavske bede. Značilna je Večerja. Tu se jočejo na eni strani gospoda: gospod tovarnar, gospa, sinček in hčerka, ker se ne morejo zediniti, kaj bi naročili kuharici za večerjo; na drugi strani pa se jočejo delavski otroci, ker morajo lačni v posteljo, joče se mati, žalosten je oče, brezposeln delavec, ker nimata jesti za otroke.

Leta 1914 je objavil tole:

V Domačem prijatelju (str. 39): Kuhar Lovro: **Iz našega življenja**: Stari Dvornik mu pripoveduje o svoji mladosti, posebno o pretepu med leškimi knapi in Hotuljci. Za dekleta so se stepli. Tepli so se teden dni, šele takrat se je domačim posrečilo nagnati knape. Izzval pa je Dvornik knape s tem, da je med »štajriš« zapel: »je prišev z Lieš an cotov knap, še hvač ni mev, je kazov gnat!« Značilen je opis narave: »Sonce je jasno in žareče, nebo vedro, zrak soparen, dušič, a tih, nepremičen, vse tako prozorno, neskaljeno, tako nedopovedljivo lepo. Po travnikih se vrstijo sveže košene redi, rosa izginja; trava izgublja barvo... Čez vse to veje poljska poezija, poezija preprostosti, življenja in zdravja, poezija umevanja prirode, poezija mladosti...« (Str. 121): Lorenc Kuhar: **Konec**: To je njegova zadnja zgodba v Domačem prijatelju Zofke Kvedrove. Kakor je v svoji prvi, ki jo je objavil v tem listu, opisal pijanca in njegovo smrt, podobno tudi v tej: pijanec pade v izkopan grob in si zlomi tilnik.

V Slovenskem ilustriranem tedniku (štev. 4) je objavil: Kuhar Lovro: **Pozimi** — Črtico o dveh gozdnih delavcih, ki sta izkoristila dobrotljivost in zaposlenost zdravnikovo, da dosežeta bolezenski dopust.

Ljubljanski Zvon (str. 30) je objavil: Lovro Kuhar: **Za delom** — zgodbo brezposelnih.

Leta 1915 je poslal Ilustriranemu Glasniku (ki je začel izhajati 1915 v Ljubljani) dve sliki z ruske fronte iz Galicije: Lovro Kuhar: **Bajonetni napad** (štev. 31): kaže razpoloženje vojakov tik pred napadom na sovražnikovo postojanko. Lovro Kuhar: **Pred odhodom na bojišče** (štev. 33): slika s fronte.

Odslej ni do leta 1920 registrirano nič njegovega tiskanega.

Leta 1920 je priobčil Mir dva njegova spomina z vojske (2. I.): Lovro Kuhar: **Moj božični večer v ujetništvu**. »Ta podlistek ni namenjen mladim in nežnim srcem, pač pa usmiljenim,« piše urednik v opombi. Napisal ga je na božič 1918 v italijanskem taborišču Casale di Altamura. Drugi je (9. I.): **Moje prenočišče**, podpisan pa Lovro Kuhar. V štirih nadaljevanjih prikazuje, kako šikanirajo oficirji vojake. Idejno sliči na poglavje iz Doberdoba Lebring.

Leta 1921 je objavil v Kresu (izhajal 1921—1922) črtico: Lovro Kuhar: **Obračun**,

sliki brezposelnosti, v Ljubljanskem Zvonu (štev. 1, 2, 3, 4) pa: Lovro Kuhar: **Borba**. Ta povest je eno njegovih najmočnejših leposlovnih del te dobe. Avtobiografsko pripoveduje o svojem in življenju svojih staršev — grofovih najemnikov, dokler se ne priborijo do lastne bajte, in osvetljuje svoja mladostna spoznanja socialnih krivic.

S to povestjo se je Lovro Kuhar poslovil od Ljubljanskega Zvona. Z leposlovnimi spisi sodeluje v glavnem samo še v novo ustanovljenem listu Pod lipo (1924—1926), ki ga urejuje Anton Kristan. Tu je objavil leta 1924: Kuhar Lovro: **Deklica z mandolino** — sliko iz vojnega časa, in Kuhar Lovro: **V strugi**. To je razgovor dveh delavcev o socializmu in revoluciji. Revolucija bo kapitalistični red postavila na glavo, na vladi bo delovno ljudstvo in bo gnjavilo gospodo. Zlo vsega je v mestu, kjer žive ljudje na kupu in so zato nevoščljivi drug drugemu; na kmetih pa je narava široka, tam je prostorno, taka je tudi duševnost kmečkih ljudi. Leta 1925 je izšel »Pod lipo« **Vodnjak** pod imenom Kuhar Lovro in s podnaslovom: **Kmetska slika**. Kaže silen spopad človeka z zemljo in naravo. Z jezikovnimi popravki je sprejel zgodbo v »Samorastnike«. (Po tej je izdelal Fr. Kosmač film: **Koplji pod brezo**.)

Leta 1925 je Kuharju končno uspelo izdati zbirko **Povesti**, kar je skušal že štiri leta poprej. Vanjo je sprejel: Tadej pl. Spobijan iz LZ 1913, Borba iz LZ 1921, Za delom iz LZ 1914, Baraba iz Dom. prij. 1912 in Obračun iz Kresa 1921. »Povesti« so izšle v Zadrugi založbi kot prvi zvezek njene leposlovne knjižice s kratkim, nepodpisanim uvodom in karakteristično označbo: Lovro Kuhar je delavec, doma na kmetih. Takoj po izidu je objavil list Pod lipo oceno, ki jo je napisal A(nton) K(ristan); pravi, da pripoveduje Kuhar neprisiljeno, jezik pa mu teče gladko. — Ob Povestih se je ustavil tudi Ljubljanski Zvon (aprila 1926 na strani 310). Oceno je napisal Kocijan (Fran Albreht?). Pravi, da ga miče krstiti te povesti »za dokumentarne študije o psihi, življenju in borbi našega malega kmeta in delavca. Pozna se jim na prvi pogled, da jih je napisal človek, ki biva v tesnem kontaktu z maso... Naturalistično ostro objetje opazovanega predmeta; nezamotana, toda zanimiva in aktualna fabula, jednat jezik, ki izdaja priroden stilističen talent — to so prednosti tega knjižnega prvenca.«

Naslednje leto (1926) ima Kuhar še samo eno povest, in sicer v listu Pod lipo: **Sektor štev. 5**. To je spomin z italijanske fronte, dobra psihološka podoba razpoloženja vojakov v strelskem jarku. Vseskozi se kaže negativen odnos do vojne.

V prvi številki obnovljenega Domačega prijatelja (1927—1941) je objavil nekako nadaljevanje, ki ga je že list Pod lipo obetal, pa je prenehal izhajati; naslov je taisti: **Sektor štev. 5** (štev. 1, leto 1927).

Obe ti zgodbi je prevzel v roman Doberdob.

S tem je Kuhar utihnil in se oglasil šele iz emigracije. Sam je dejal, da je izgubil veselje do pisanja, ker ni bilo zanimanja za njegovo delo (prim. Slodnjak, Obzornik

1950!). To so potem leta njegove velike politične aktivnosti. Kljub temu pa je bil še vedno tvoren v leposlovju. Snoval je roman *Doberdoba*. Marca 1930 se je že pogajal, da bi ga izdal, toda maja tega leta je moral emigrirati. Tako tega načrta tedaj ni izvršil.

S tem je prva doba Kuharjevega leposlovnega ustvarjanja končana.

* * *

Čprav tvori to, kar sledi v dobi emigracije, na Kuharjevem leposlovnem področju navidezen preokret in se zdi kot izbruh doslej neznanega ognjenika, je v resnici samo posledica in dozorev dosejanega dela. Že v prvencih se razkrivajo Kuharjeve lastnosti in značilnosti, ki pozneje zrastejo v ono moč, da ustvari monumentalna dela. Prav tako, kot smo stilne elemente Prežihove srečavali že v prvih delih, srečujemo v zasnovi tudi vso ga-

lerijo njegovih oseb in idej že v teh prvencih.

»V našem kraju živi... človek, imenovan Gvažar. Pije za tri, štiri. Pri nekem kmetu je izpil vedro mošta sam tekem pol ure...« (Dom. prij. 1913). — Ali ni to morda Moškaplet iz Jamnice? In tako bi lahko primerjali še dalje in odkrivali zadržke, če ne že kar popolne like iz Jamnice, Požganice, Samorastnikov, Doberdoba...

Osvetlitev prvencev z njegove življenjske poti: Rojen 10. avgusta 1893. — 1909/1910 so bili Kuharjevi še najemniki pri Prežihu. — 1910 odide v Trst, barabi po Gorici in si išče dela v Celovcu. — 1911 se vrne na vigrad domov. To leto si kupijo Prežihovo bajto in pridejo na svoje. — 1912 jeseni gre v Ljubljano v zadržno šolo. — Vigradi 1913 se vrne domov. — 1914 je na Višji zadržni šoli na Dunaju. — 1915 je na fronti. — 1916—1919 je po italijanskih taboriščih. — Od jeseni 1919 je uradnik pri Bratovski skladnici Jeklarne na Ravnah — do emigracije (maja 1930. leta).

PRVA NAGRADA — NA RAVNE

Pomemben razpis Društva rudarskih in metalurških inženirjev in tehnikov Ljudske republike Slovenije

DRMIT, glavni odbor v Ljubljani je razpisal lani novembra med vsem članstvom nagradno anketo po vprašanjih:

1. Kaj je treba ukreniti, da bi omejili smrtno in ostale nesreče v rudarstvu in metalurgiji?

2. Kaj je treba ukreniti za povečanje dotoka novih kadrov v rudniku?

Za najboljši odgovor na prvo vprašanje je bila razpisana nagrada 20.000 din.

Že razpis sam in poudarek varnosti dela s prvim vprašanjem je znak, da je že storjen velik ukrep v spremembi miselnosti. To vprašanje smo namreč radi več ali manj zapostavljali, sedaj pa se ga je lotil pomemben forum in ga postavil na prvo mesto. V tem poudarku je tudi jamstvo, da bomo uspešneje delali in spravili stopnjo varnosti dela na zadovoljivejšo mero.

Nas pa še posebej veseli, ker je ocenjevalna komisija priznala prvo nagrado našemu vsestransko agilnemu sodelavcu — tovarišu Borisu Florjančiču, ki se je udeležil ankete z naslednjim odgovorom:

KAJ JE TREBA UKRENITI, DA BI OMEJILI SMRTNE IN OSTALE NESREČE V RUDARSTVU IN METALURGIJI?

Če hočemo doseči to, se držimo sledečega:

1. Vodstvo obratov mora osvojiti in se držati načela: Če ni zagotovljena na delovišču varnost dela, se ne sme obratovati.

2. Uvedba moštva v pomen delovne varnosti je poleg znanja izvajanja tehnološkega procesa najvažnejša naloga vodstva obrata. a) Vsak novo sprejeti sodelavec se mora kot novinec vpeljati v delo na svojem delovnem mestu. Dobiti mora primeren poduk na samem delovišču. V važnejših vprašanjih mora obiskovati za to odrejene tečaje.

b) Sodelavca, ki ne odgovarja za določeno delovno mesto, se ne sme siliti k delu, za katero tudi po poduku ali tečaju ni sposoben. Tudi je treba imeti na normalnih deloviščih zdrave ljudi. Nihče ne more biti sprejet na delo brez zdravniškega pregleda. Obratno vodstvo je dolžno, da se posvetuje glede delovnega mesta z zdravnikom v vseh primerih obolenj.

c) Za važnejša dela je potrebno, da posamezniki napravijo izpite. Za kurjače, žerjavovodje itd. so izpiti itak zakonsko predpisani. Treba pa je za važnejša mesta, za katera sicer zakon ne predpisuje izpitov, le-te interno predpisati, kar je seveda specifično za vsak obrat. Poudarek pri teh izpiti naj bo na delovni varnosti.

d) V določenem obdobju je za navedeno osebe predpisati dopolnilne ali ponavljalne izpite, ki naj se opravljajo na predhodnih krajših tečajih, na katerih se bodo obravnavali najvažnejši problemi iz območja delovne varnosti. Za vpeljano moštvo pa naj na vsakem delovnem mestu velja pravilo: »Lastna previdnost je najboljša varnostna naprava!«

3. Navodila za obratovanje (ravnanje s stroji, napravami, surovinami itd.) naj bodo smiselna in razumljiva in vidno nameščena. Na navodila ne bi ostala »mrtve črke na papirju«, je treba navodila z delavci skupno prečitati in prediskutirati tako, da se z njimi na delovišču seznanijo vsak posameznik.

4. Opozorilne table naj bodo smiselno nameščene pri napravah, strojih, pečeh itd. Na primer: »Vstop v dvigalo prepovedan!«, »Pozor, ni profila!«, »Pozor na vlak!«, »Dostop na žerjavne proge je neupravičen!«, »Delo na višini!«, »Kaditi prepovedano!«, »Ne vklopi stikala — delo na napekljavi!«, »Pozor, nevarnost plina — ne zadržuj se v tem prostoru!« itd.

5. Organiziran periodični pregled strojev, naprav, raznih elementov, kot verig, žičnih vrvi itd., ter reševalnih aparatov in slično, je neobhodno potreben po za to odrejenih inšpekcijah, ki so z zakonom predpisane. Kolikor zakon za nekatere naprave še ne predpisuje pregledov, je treba v posameznih obratih sestaviti obvezne predpise za preglede važnih naprav, kar je seveda specifično za vsak obrat posebej.

6. Varnostni inženir oziroma varnostni tehnik rudarskega ali metalurškega podjetja mora v svojem podjetju zasledovati izvrševanje vseh temeljnih načel za zagotovitev delovne varnosti. Študirati in analizirati mora vse nepredvidene primere ter ugotovitve prenašati na vodstva obratov, le-ta pa dalje na posamezna delovišča. Zasledovati mora vse novosti v domači in tuji literaturi, ki se peča z delovno varnostjo. Nova znanja in izkušnje takoj prenaša na obratna vodstva v podjetju, le-ta pa dalje na posamezne sodelavce posameznih delovišč. Izvršuje v podjetju vrhovno kontrolo nad vsemi zaščitnimi napravami in ekipami. Daje podjetju kot celoti vse potrebne predloge za delovno varnost posamez-

nih obratov. Daje podjetju tudi predloge proti kršilec kakršnih koli predpisov delovne varnosti.

7. Podjetje mora imeti organizirano ambulatno službo ter prevozno službo od ambulante do bolnišnice. Organizirana mora biti služba dežurnih reševalcev in dežurnih gasilcev. Razen tega je treba med izmanskim moštvom imeti tudi rezervne reševalce in rezervne gasilce, ki stopijo v akcijo samo v večjih primerih.

Hitro nudena prva pomoč lahko reši tudi težkega ponesrečenca smrti!

8. Zaščitna sredstva morajo biti moštvo vedno na razpolago v zadostni količini in potrebni kvaliteti (maske, očala, mrežasti ščiti, čelade, azbestne obleke itd.).

Zaščitne naprave morajo biti vedno na svojih mestih, to je na strojih ali ostalih objektih (ščiti preko osi, sklopki, zobatih koles, nameščena morajo biti mejna stikala, signalni instrumenti, na svojih mestih morajo biti plinske maske, gasilni aparati itd.).

Stalna zaščitna sredstva morajo obvezno nositi sodelavci (n. pr. čelade, izolirane cikle, azbestne rokavice, kobaltna očala, zaščitna očala na brusih itd.).

Zaščitna sredstva, ki se jih rabi samo v primeru sile, morajo biti hitro dostopna v primernem prostoru.

Okrepčevalne pijače v obratu naj bodo samo mleko, čaj ali kava. Zauživanje alkoholnih pijač v podjetju je strogo prepovedano! Vinjenega sodelavca je mnogokrat zadela že težja ali celo smrtna nesreča.

9. Potrebno je izvajanje ukrepov (sankcij) proti vsem tistim v podjetju, ki se ne držijo navedenih načel glede delovne varnosti. To moramo strogo izvajati, če hočemo da bo delovna varnost zagotovljena! Uprava podjetja in varnostni inženir oziroma varnostni tehnik mora izvajati ukrepe proti vodjem obratov, vodje obratov izvajajo ukrepe proti njim podrejenim inženirjem in tehnikom, ti izvajajo dalje ukrepe proti delovodjem, delovodje ukrepajo napram predelavcem in le-ti naproti posameznim sodelavcem na deloviščih. Varnost dela mora biti postavljena pred vse ostale činitelje v obratu!

10. Redni in varni obrat.

Če strokovno izkušen in vesten kader v obratnem vodstvu kakor tudi srednji kader in vsi posamezni sodelavci točno in vestno izvajajo vsa načela, navedena v točkah 1. do 9. potem mora doseči vsak posamezni obrat in podjetje kot celota uspehe po preprečenju in omejitvi smrtnih in ostalih nezgod!

11. Oblastne inšpekcije dela morajo stalno, najmanj pa enkrat mesečno za večja podjetja ali enkrat četrtletno, kontrolirati podjetja v pogledu delovne varnosti v njihovih obratih!

Tovarišu B. Florjančiču vsi iskreno čestitamo k tej, kar republiški zmagi. Zadel je pravo! Pa tudi sicer je prejel nagrado tisti obratni vodja, ki se za varnost dela zanima paralelno z vsemi drugimi dolžnostmi in ne šele nazadnje. Utemeljil je in že osvaja načela, da so inženirji, tehniki, mojstri itd. pravi vodje dela šele takrat, ko so tudi vodje varnega dela.

OPRAVIČILO

Zaradi počasnega izhajanja našega lista se je oktobrska razprava o racionalizacijskih ukrepih tako odmaknila, da je ne kaže take več načenjati. Pravzaprav pa je zapadeno vse v novem bilančnem in planskem gradivu, ki ga je polna ta številka in se že izvaja.

Na ta način bomo racionalizacijo prijeli enkrat bliže za vrat po njenih občevaljavnih zakonih direktno za delovna mesta.

NAŠ DRUŽBENI PLAN ZA LETO 1956

Zmanjšanje proizvodnih stroškov — Znižanje cen izdelkom

Objavljamo predlog družbenega plana podjetja, ki je bil na razpravljanju v januarja in je medtem že sprejet.

Že smo v toku poslovnega leta 1956, nismo pa še odredili plana proizvodnje in celotnega poslovanja našega podjetja za to leto. Upravni odbor je sicer že 6. decembra l. l. na svoji 71. seji sprejel osnovna načela za izdelavo družbenega plana 1956 in prediskutiral proizvodne naloge, vendar v nadi, da bodo v decembru izdani novi gospodarski instrumenti, družbeni plan ni bil predložen delavskemu svetu. Odlok o podaljšanju veljavnosti družbenih planov leta 1955 za leto 1956 (Uradni list FLRJ 57/614 z dne 29. decembra 1955) pa podaljšuje veljavnost dose- danjih instrumentov za prvo obdobje tekočega leta. Ker ni pričakovati, da bodo izdani novi instrumenti pred zaključkom I. kvartala, smo primorani, da prediskutiramo in odredimo vsaj vse tiste postavke, ki jih novi instrumenti družbenega plana ne morejo bistveno menjati.

V skladu z dobro organizacijo podjetja je nujno in potrebno pred začetkom poslovnega leta plansko fiksirati celotno dejavnost podjetja s sestavo vseh planov gospodarske dejavnosti, to je finančnega plana, plana cene, plana proizvodnje, plana kadra, kapitalne izgradnje, plana zalaganja s surovinami (materialni bilans) in plana realizacije. Ne samo zakasnelost novih gospodarskih instrumentov, temveč tudi ozek krog našega tehničnega in strokovnega kadra nam ne dopušča precizne izdelave vseh elementov poslovne dejavnosti.

Ker je jedro vseh planov plan proizvodnje in realizacija predvidenega poslovanja in izvrševanja celotne planirane dejavnosti skoraj izključno odvisna le od izvrševanja plana proizvodnje, vam danes predlagamo podroben predlog le za ta plan. Četudi isti še ne obsega vseh svojih elementov in ga bo nujno dopolniti s planom osvajanja novih proizvodov, novih tehnoloških postopkov in organizacijo proizvodnje, nam že nakazuje predvideno izkoriščanje naprav in letno proizvodnjo. Sestavljen je bil po načelih, sprejetih od upravnega odbora, to je z maksimalno možnim izkoriščanjem obstoječih kapacitet, varčevanjem s surovinami in pomožnim materialom, uvedbo racionalnejših postopkov ter s povečano produktivnostjo dela doseči znižanje proizvodnih stroškov ter pri proporcionalno istem dobičku zniževati cene naših proizvodov. Ni sicer še možno predvideti delitev zbranskega dobička, lahko pa že planiramo celoten dobiček. Mogoče se bo kdo vprašal, zakaj dobiček planirati proporcionalno z doseženim lanskim letom? Če hočemo slediti prizadevanju za boljše našega življenjskega standarda, moramo ukrepati v naši dejavnosti, kar bomo dosegli s tem, da z znižanjem proizvodnih stroškov dosežemo zniževanje naših prodajnih cen. Element dobička naj pri tem ostane isti, ker bomo le s tem utrjevali celotno gospodarstvo in

vzdržali ravnotežje v državnih proračunskih postavkah.

I. PLAN PROIZVODNJE

Predlog plana proizvodnje za letošnje leto je sestavljen na podlagi že obstoječih proizvodnih kapacitet, prognoze zalaganja

s surovinami in pomožnim materialom ter v skladu s sklenjenimi pogodbami. Isti predvideva nadaljevanje procesa prehanja od navadnih na kvalitetnejše in vrednejše artikule naše proizvodnje, kar je razvidno iz tega, da je predvidena proizvodnja po vrednosti narastla bolj kot po tonaži.

Predlog predvideva:		Izvršeno 1955		
skupne proizvodnje	78.766,5 t	75.904,— t		+ 4 %
blagovne proizvodnje	25.479,5 t	24.705,— t		+ 3,5%
vrednosti	7.663,171.096 din	6.973.440.000 din		+10 %

Medtem ko v tonaži v primerjavi s prodajo v lanskem letu gotovo blago naraste le za 3,5 %, predvidevamo 6,5 % večjo vrednost tega blaga. To bo doseženo s povečavo obdelave našega surovega

jekla do finalnih proizvodov, to je z znižanjem prodaje ingotov in povečavo prodaje metalurško, termično in mehan- sko obdelanih jekel.

Po obratih ozir. produktih plan predvideva:

Obrat ozir. produkt	Realizacija 1955		Plan 1956		
	tonažno	vrednost v 000 din	tonažno	vrednost v 000 din	
1. Surovo jeklo	skup.	38.090	40.000,—		
	blag.	9.365	533.366	8.960,—	553.922
2. Livarna	skup.	5.000,4	5.800,—		
	blag.	2.356	1.031.787	3.080,—	1.226.715
3. Valjarna	skup.	17.038,3	15.816,—		
	blag.	3.824	759.024	4.290,—	1.128.323
4. Kovačnica	skup.	9.194,3	10.240,—		
	blag.	2.568	1.212.282	2.703,—	1.258.189
5. Lahka kovačnica	skup.	1.937,3	2.212,—		
	blag.	1.896	222.503	1.748,—	236.272
6. Vzmetarna	skup.	1.389	443.546	1.470,—	469.074
	blag.				
7. Mehanična obdelava	skup.	3.012	2.770.924	3.228,5	2.799.296
a) kol. stavek skup.	skup.	668	395.890	850,—	460.644
b) rezil. orodje skup.	skup.	69	272.148	91,—	198.467
c) brz. rez. orod. skup.	skup.	4	42.579	7,5	110.125
d) pneum. orod. skup.	skup.	21	97.940	50,—	214.650
e) žel. konstr. skup.	skup.	305	166.740	150,—	36.375
f) obdel. jekl. lit.		950	784.983	1.230,—	932.340
g) obdel. odkovki		995	1.030.644	850,—	883.100
Celo podjetje	skup.	75.903,97	78.766,5		
	blag.	24.411	6,973.440	25.479,5	7,663.171

Plan predvideva porast proizvodnje surovega jekla za 5 % in je že v tem osnovnem artiklu poudarjen prehod na kvalitetnejše artikule s tem, da je predvidena proizvodnja elektro jekla povečana za 60 %, pri SM jeklu pa znižana proizvodnja. Zaradi večje predelave v naših obratih se predvideva za 4 % manjša prodaja ingotov, pri tem pa, z ozirom na pomanjkanje na trgu, računa v glavnem le prodaja ingotov elektro kvalitet.

Plan za jeklolivarno predvideva proizvodnjo 5.800 t, kar je 16 % več od dosežene proizvodnje 1955. Četudi pri tem artiklu do sedaj nismo imeli težav s plasiranjem, so se že v prvi dobi uvedbe nove gospodarske smeri, ki znatno znižujejo velika investicijska dela, pokazale posledice.

Veliko pažnjo bo zato polagati na serijsko proizvodnjo, zlasti na zalaganje in redno preskrbo mariborskega industrijskega bazena in drugih rednih odjemalcev.

Tudi predlog proizvodnega plana za valjarno je izdelan s težnjo prehoda k legiranim in visoko legiranim jeklom. Zato je skupna proizvodnja nekaj manjša, vrednost robne proizvodnje je pa za ca. 50 % večja od realizacije v letu 1955.

Težka kovačnica bo v glavnem ostala na istem sortimentu, povečano pa bo predkovanje za valjarno in je zato skupna proizvodnja večja za 5 %.

Lahka kovačnica je obrat, kateremu ni možno z ozirom na do sedaj preiskano tržišče popolnoma izkoristiti kapacitete.

Proizvodnjo vzmeti predvidevamo na 1.470 t, kar je 6 % več od realizacije leta 1955. Ta plan — razen peči — ni vezan na povečanje kapacitet z novimi že naročenimi stroji, temveč z ozirom na lahko prodajo tega artikla na 100 %-nem izkoriščanju obstoječih proizvodnih naprav.

Tudi plan v mehanski obdelovalnici je prikaz prehoda na vrednejše artikule. Isti predvideva 3.228,5 t gotovih fabrikatov, kar je v primeri z lansko realizacijo povečanje za 7 %.

V zvezi z zmanjšanjem investicijske dejavnosti predvidevamo znižanje proizvodnje železnih konstrukcij, znaten porast pa proizvodnje rezilnega orodja.

II. PLAN KADRA

Plan kadra še ni možno predložiti z vsemi svojimi elementi. Isti bi moral zajeti poleg predvidene povečave tudi selekcijo, izobrazbo ter zlasti analitsko oceno delovnih mest in vskladitev kvalifikacijskega sestava kadra. Statistika kaže zlasti pri visoko kvalificiranih veliko odstopanje med priznanimi kvalifikacijami in visoko kvalificiranimi delovnimi mesti — 44:221. S planom šolanja in selekcijo bo nujno v interesu prehoda na kvalitetnejše artikule kvalifikacijski sestav izboljšati.

Plan kadra za zdaj predvideva le število potrebne delovne sile za izvedbo proizvodnega plana. Z ozirom na prehod na kvalitetnejše artikule ter na večjo konkurenco na trgu se bo nujno povečalo čiščenje in kontrola kvalitativnih jekel, kar bo povzročilo relativen porast delovne sile. V primeri z lanskim letom, ko je bilo povprečno zaposlenih 1967 ljudi, a predvidevamo povprečen porast za ca. 80 so delavcev na 2045, kar je 6 % več kot lansko leto. Proporcionalen porast je v zvezi z nujnimi, do sedaj zanemarjenimi tehnološkimi postopki. Naši odjemalci se ne bodo več zadovoljili z vsakim blagom, zato moramo v konkurenčni borbi zlasti polagati pažnjo na čiščenje naših artiklov, kar vpliva na porast delovne sile. To pa bomo dosegli le s povečanjem produktivnosti dela na drugih delovnih mestih in sprostitvijo delovne sile za te operacije.

III. PLAN KAPITALNE IZGRADNJE

Kakor smo že navedli, plan proizvodnje za letošnje leto ne sloni na predpostavkah izgradnje novih kapacitet, temveč sloni le na redno vzdrževanih in z manjšimi racionalizacijami odpravljenimi ozkimi grli obstoječih proizvodnih naprav. Ker nam niso znani niti elementi delitve dobička, niti drugi viri, je nemogoče sestaviti in predložiti plan investicijske dejavnosti našega podjetja za tekoče leto. Ne oziraje na nezasigurana finančna sredstva se dela le na pripravi dokumentacije, da bi lahko, ko bo finančna situacija postala jasna, delavskemu svetu predložili podroben investicijski plan. Dokumentacija se pripravlja za novo valjarno, za rekonstrukcijo obstoječe valjarne s povečano kapaciteto ogrevanja, ojačitvijo pogona ter mehanizacijo proge in novim prekritjem s podaljškom stavbe težke kovačnice; dalje za novo zgradbo vzmetarne. Za ta obrat je po olajšavah, odobrenih od Izvrš-

nega sveta in centrale Narodne banke, naročeno v Nemčiji vrsto strojev, ki bodo omogočili povečavo kapacitete tega obrata na preko 3000 t letne proizvodnje; zato je tudi v interesu mehanske predelave naših artiklov čimprej zgraditi samostojno stavbo vzmetarne. Dokumentacija se pripravlja za gradnjo 3 dodatnih generatorjev, uvedbo nove proizvodnje grelnice žice (Cekas). Sredstva, ki so bila na razpolago v lanskem letu, so bila do konca leta izkoriščena. Za letošnje investicijsko dejavnost so nam za sedaj zasigurana le sredstva iz amortizacijskega sklada in ostanka fonda za samostojno razpolaganje, ki je bil akumuliran v II. polletju lanskega leta, ter ostanek nepotrošenih sredstev, ki smo jih dobili od zavarovalnice kot odškodnino za uničeno čistilnico. V celoti računamo, da nam bo od amortizacijskega sklada — od dela za obnovo — in od ostanka zavarovalnice na razpolago okrog 70 milij. din. Poleg tega se predvideva iz amortizacije — dela za obnovo — iz slovanja leta 1956 po dosedanjih instrumentih 70 milij. din, vendar uporaba istih v letošnjem letu še ni predpisana. S temi sredstvi se prvenstveno predvideva forsirana izgradnja čistilnice jeklene litine, od katere je odvisna proizvodnja jeklolitine, dalje nadaljevanje gradnje naprave za

acetilen in kisik ter gasilskega doma z garažami.

Tudi gradnja objektov družbenega standarda je za sedaj še v negotovosti. Če bo delavski svet tudi v bodoče zadržal začetno, da je fond za samostojno razpolaganje koristiti le za objekte družbenega standarda, nam bo za izgradnjo Čečovja ostalo po bilanci v te namene na razpolago ca. 54 milij. din. Ker računamo na vrnitev 10 milij. din izposojenih za gradnjo hidrocentrale Vuhred in na vrnitev prve polovice obveznega posojila federaciji v višini 8 milij. din, bi s tem bilo na razpolago okrog 72 milij. din, kar ne bo zadostovalo za dokončanje 62 stanovanj, ki so v gradnji na Čečovju. Z ozirom na sklep zadnjega zasedanja Okrajnega ljudskega odbora se bo izračun fonda za samostojno razpolaganje, kolikor bo Izvršni svet sklep potrdil, spremenil in nam bo ostalo le okrog 42 milijonov din fonda za samostojno razpolaganje.

IV. PLAN CENE

Z ozirom na še neznana načela delitve dobička plan cene še ni mogoče predložiti v detajlih. Možno je le predložiti osnovne elemente plana cene, to je lastno ceno in celotno akumulacijo.

Plan predvideva prodaje za	7.663 milijonov din
naših artiklov in pri materialnih sredstev	3.355 milijonov din
amortizacije	300 milijonov din
obresti na obratna sredstva	103 milijonov din
obresti na osnovna sredstva	80 milijonov din
za plače s socialnim zavarovanjem . . .	394 milijonov din
stanovanjski prispevek	28 milijonov din
Zvezni fond za kadre in napredek proizvodnje	13 milijonov din
proporc. davek na promet proizvodov in dobiček	3.390 milijonov din

Stari »personali« ob tovarni. Hiša na desni je novejša, a celotni pogled je lahko star vsaj štirideset let

Celotni dohodek je s tem planiran za 8 % višje od lanskega, kar je v sorazmerju z lanko leto doseženim in je v skladu z novo gospodarsko linijo. Po uredbi (Uradni list FLRJ šte. 1/1 od 4. jan. 1956) bo moralo podjetje v breme materialnih stroškov plačevati stanovanjski prispevek v višini 10 % od izplačanih plač. Po tej uredbi bomo dolžni občinskemu ljudskemu odboru plačati okrog 28 milij. din in se bo za to vsoto zmanjšal predvideni dobiček.

Da bi dali tudi mi svoj prispevek pri prizadevanju za izboljšanje življenjskega standarda, predvideva plan znižanje stroškov proizvodnje v primeri z lanskoletnimi za okrog 300 milijonov din, da bi s tem dosegli tudi znižanje naših prodajnih cen. Z rednim sestavljanjem kalkulacij bomo morali biti na tekočem pri ugotavljanju lastne cene slehernemu artiklu, da bi lahko v konkurenci in v interesu izboljšave gospodarstva med letom zniževali naše prodajne cene na artiklih, ki jim bo kalkulacija dovoljevala.

Po gornjih osnovnih podatkih proizvodnje in splošne dejavnosti v letu 1956 bodo morali sektorji oziroma oddelki izdelati detajlne plane, od katerih je odvisna realizacija celotnega poslovanja. Da bi to dosegli, bo treba pojačati naš tehnični aparat in zlasti kompletirati centralno pripravo dela. Ko nam bodo znani novi instrumenti, veljavni v letu 1956, bo de-

lavskemu svetu predložen predlog razdelitve dobička.

Sestava plana poslovanja ne sme biti sama zadolžitev upravnega aparata, od njega je odvisno harmonično delovanje obratov in oddelkov ter celotnega tehnološkega procesa tovarne. On ne sme biti samo v začetku leta sestavljena krpa papirja, temveč življenje in delo od 1. januarja do 31. decembra celotnega kolektiva. Dobremu planu in izvrševanju istega sledijo manjši zastoji, manjši izmeček, enakomerno izkoriščanje kapacitet, redno vzdrževanje, izogib nepotrebnih stroškov, dvig učinka pri delu, koordinirani notranji transport, dvig zaslužkov, večja proizvodnja, nižje lastne cene in kar je najvažnejše, dvigajo moralo kolektiva. Pozno je, če se v zadnjem kvartalu zavemo, kaj je naša naloga. Vključeni smo v celoten jugoslovanski gospodarski prostor, zato je naša dolžnost, da s kvantitetnimi in kvalitetskimi artikli naše proizvodnje sodelujemo pri splošnem prizadevanju izboljšanja življenjske ravni. Sleherni član kolektiva bo moral za izvršitev letnih planskih nalog dati sebi odgovarjajoči delež, saj bo s tem koristil kolektivu in skupnosti.

Prosimo delavski svet, da predložene postavke družbenega plana za leto 1956 po temeljiti razpravi dopolni in odobri.

Izdaja: upravni odbor Železarne Ravne — Urejuje uredniški odbor — Tiska: Mariborska tiskarna v Mariboru — Odgovorni urednik: Avgust Kuhar

Izdajateljska delavnost

na Ravnah v letu 1955

Lani smo na tem mestu navedli, katere publikacije so izšle oziroma so bile več ali manj povzročene na Ravnah na Koroškem leta 1954.

Poglejmo, kako je bilo s to delavnostjo v preteklem letu:

1. »Koroški fužinar«, glasilo ravenških železarjev, je izšel v 12. številkah oziroma v štirih zvezkih po 40 velikih strani, kar dá skupaj obseg knjige 640 strani.

2. V tem letu je izšel na Ravnah tudi prvi *Gledališki list*, ki ga je izdalo Delavsko prosvetno društvo »Svoboda«. Čeprav so pri tem pomagali tudi drugi, je nazadnje tudi to naše gore list. Lepa vsebina, lepa oprema na 40 straneh.

3. Program jubilejnega — X. koroškega festivala se je razširil kar v lep zvezek, ki govori o pomenu in kroniki teh prireditvev v našem kraju. Brošuro je izdal prireditveni odbor festivala.

4. Katalog izdelkov Železarne Ravne je izšel v dopolnjeni izdaji kot standarden priročnik tovarne plemenitih jekel. Bil je polno osvojen in priznan s strani strokovnjakov in odjemalcev. Izdajatelj Železarna Ravne.

5. Pred nami je — dotiskan v letu 1955 — prospekt za mednarodne smučarske prireditve *Coupe Kurikkala*. Prospekt je gotovo višek tovrstne publikacije, visoka pesem Ravnam in v čast domovini. Predvsem je omeniti odlično grafično izdelavo. Izdajatelj Organizacijski komitee za izvedbo tekem pri ŠD Fužinar na Ravnah.

6. Tudi prva slovenska knjiga o racionalizaciji dela je napisana na Ravnah. Pripravlja se prevod za srbohrvaško izdajo, da bo služila prizadevanju za napredek dela po vsej domovini.

Daleč od središč tako delo ni enostavno, toda Ravne so oddaljenost že precej premagale.

*

Tu hočemo omeniti še *Turistični vodnik* po naših krajih, ki ga je izdala Gostinska zbornica v Slovenjem Gradcu. Prva taka stvar tudi za našo pokrajino, zato tem bolj pomembna.

SKROMEN PREDLOG — OPROSTITITE

Ali bi se dalo napraviti kako, da bi trgovine odprte takrat, ko to ljudje potrebujejo. Taka službena veja so in tak značaj imajo, zato se pač morajo ozirati nekoliko tudi na želje in potrebe ljudi. Tudi po proizvodnji so dežurni, kjer je to treba (elektrika, plin itd.), pa tudi povsod drugod (zdravniki, reševalne postaje, gasilci itd.), da o kmetem dežurstvu strežbe živini sploh ne govorimo.

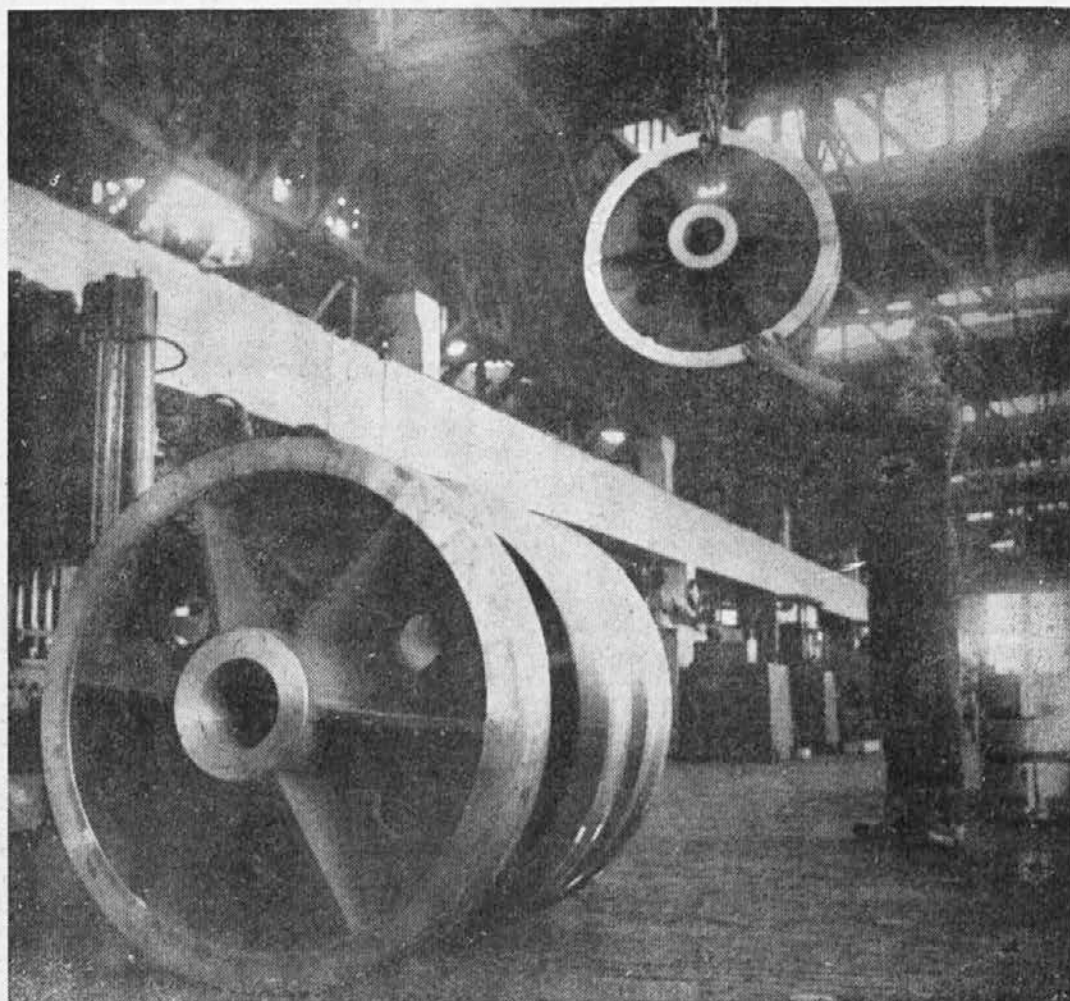
Trgovina ni nič manj važna, pa celo smiselno je, da čim več prodaja. Prej, ko se ni nič dobilo, je bilo že vseeno, danes pa je kar fletno, če tako pred delopustom zaviješ in kaj kupiš. Predvsem za velika mesta ni prav, da se tako brezobzirno zapirajo pred deželno prav ob sobotah. No, pa če že drugod tako delajo, bi morda pri nas le napravili tako, da bi lahko tudi ob sobotah kaj kupili, dokler živimo. Treba je in ustrezno bi bilo. Kaj, ko bi se zaprli še mesarji in peki, trgovine niso nič manj potrebne.

Predlog je torej: vsaj ena dežurna trgovina ob sobotah. To menda ne bi bilo prehudo, zelo, zelo pa ustrezno i delavcem i kmetom. Po nekih krajih so tako že napravili.

*

V prihodnji številki »Fužinarja« bo objavljena razprava Borisa Florjančiča: **KONSTRUKTER IN LIVAR**, ki bo interesanten in potreben doprinos za izboljšanje livarske prakse. Razprava bo izšla pozneje tudi kot priročnik.

Kot domače gradivo bo objavljena kronika Reševalne postaje Ravne na Koroškem, ki je za župnijsko menda tudi edina kronika v kraju, katera sega vsaj 30 let nazaj.

Tekalna kolesa. Vidite, tako se lahko fotografiraš, delati pa tako ne smeš. Breme smemo dvigniti šele tedaj, ko se je privezovalec odmaknil v zadostno razdaljo. To morata vedeti žerjavovodja in on.

Gozd so kar naprej redčili. S planin so pa potiskali pašniki, iz nižin pa travniki. Tako je le preveč.

22902

Blick auf Schwende, Weissbad, Steinhög & Appenzel

Martin Potočnik, Slovenj Gradec:

GOZD SE JE PREVEČ UMAKNIL VTISI IZ ŠVICE

Poznate pokrajino, ki je pred vami? Gotovo ne. To je košček Švice. Ali ni ta slika podobna neštetim našim, ki jih srečujemo po lepi slovenski deželi. Ako pa jo bližje motrimo, zapazimo na njej posebnosti, ki so svojstvene švicarskim razmeram. Ob lepi asfaltirani cesti se nepretrgoma vrste posamezne hiše in naselja, ki kot veriga vključujejo mesta z deželo. Neko mehko čuti tujec v tej pokrajini, ki jo vidite na sliki. Gozd je skoraj izginil, le v manjših šopih se še zadržuje ob jarkih in opuščeni robovih. Bolj v okras ter zaščito zaselkov in hiš rastejo ostarela drevesa jesena, javora in smreke ob njih. Sadnega drevja tu ni, ker to uspeva le na ožjih področjih večjih ravnin.

Najlepša krava, nosi zvonec

Živina moka poleti po pašnikih. Pa kakšna živina! Krave sivorjave pasme so težke po 400 do 500 kilogramov ter dajejo letno 4 do 5 tisoč litrov mleka. Konjev in volov tako rekoč ni opaziti. Starejša — navadno najlepša krava — nosi velik zvonec ter se po tem pozna že od daleč, iz katerega naselja je živina. Tujcu pade v oči čistost pasme. Nikjer nobenih lisastih ali drugače skaženih glav. Kar ni najlepše in najboljše, gre v zakol.

Travniki in pašniki so podeželskemu prebivalstvu Švice začetek in konec gospodarske blaginje. Na travnikih zraste trava za moža visoka; kosijo jo pa tri- do štirikrat na leto. Mnogo obratujejo

z deteljinami. Naprednejši vozijo na pol suho deteljo k določenim, rekli bi, mlinom, kjer deteljo še močneje posuše, nato na drobno zmeljejo in jo spravijo v vreče. Na ta način ostane vsa dragocena snov zelenega deteljinega lista tudi v suhem stanju neizpremenjena. — Nadomestnega krmljenja s slamo švicarski kmet ne pozna. Srednje velika kmetija z 8 do 10 ha kmetijske površine vzdržuje okrog deset krav, kar pomeni letno okrog 35.000 litrov mleka. Ker mu daje živinoreja glavni dohodek, je hribovski kmet ostale kmetijske panoge tako rekoč opustil. S tem pa je izgubila pokrajina ono običajno pestrost, kot smo jo vajeni pri nas. Če pogledate natančneje hiše, nimajo niti vrtičev, še manj pa opazite kje lesene ograje. Ali morda Švicarji ne uživajo zelenjave? Že, pa še koliko! Toda vse, od graha in fižola, krompirja, paradižnikov in sadja, kupijo v trgovini. Mleko prodajo v mlekarno, kolikor doma ne pridobivajo surovega masla, posneto mleko pa porabijo za krmo prašičem, ki jih potem kot prašutarje prodajo. S tem so jim zagotovljena finančna sredstva, ki jih rabijo za svoje življenje.

Razen travnikov in pašnikov pri naseljih pa ima švicarski kmet še planinske pašnike, katere po navadi izkorišča v občinski skupnosti. Male pastirske hišice, brez večjih hlevov, so posejane po planinskih področjih ter so neposredno vključene v slikovitost švicarskih gora. V planini je poleti izredno živahno. Na eni strani moka in zvončklja živina, na drugi

strani pa se čuje razposajeno ukanje pastirjev in turistov. Ob nedeljah gre kmet običajno v planino pogledat k živini, mimogrede pa se ustavi tudi v planinski koči.

Mleko je na mizi

Mleko in mlečni izdelki služijo Švicarjem tudi kot glavna hrana oziroma pijača. Po večjih mestih najdeš posebne bifeje, kjer prodajajo pasterizirano mleko, pripravljeno na različne načine. Često naletiš na posebno potujočo mlečno okrepčevalnico, montirano na tovornem avtomobilu. Posebnost Švice so moderno urejene mlekarnice in sirarne, ki se je kot mala industrija močno razvila na vasi. Taka mlekarna predela dnevno približno 1000 litrov mleka. Transport mleka iz planine do mlekarn je tudi v Švici poseben problem, ki ga pa uspešno rešuje gosta mreža cest in neredko tudi za to speljane žičnice.

Švicarski domovi

Mogoče koga zanima, kakšne so hiše na deželi in iz česa so grajene? Precej enostavno in vendar delikatno vprašanje. Skoraj vse je namreč grajeno iz lesa. Iz različnih tipov gradenj pa padeta tujcu v oči posebno dva tipa, in sicer eden, ki se je razvil bolj v ravninskih predelih, in drugi, ki se je razvil bolj v planinskih predelih. V planinskih predelih sestavljajo osnovno ogrodje dvanajst in več centimetrov debela žagana bruna, ki so od zunaj obita še s trojno plastjo škodljivcev, na znotraj pa s skobljanimi deskami in so tako stene kot strop lepo poslikani. Sobe in sploh vsi prostori so bolj nizko grajeni, to pa zaradi lažjega ogrevanja pozimi. Običajno je na zapadno stran hiše priključeno še gospodarsko poslopje s hlevom.

Tako ima kmet svojo gospodarsko delavnico v neposredni bližini stanovanja, na drugi strani pa mu daje to poslopje zaščito stanovanjski hiši. Običajno raste še po eno ali dve drevesi jesena ali javora, ki varujeta domačijo pred viharji in snežnimi meteži.

Hiše v ravnini, povečini tudi nadstropne, pa so grajene prvotno iz lesenega ogrodja, vmesna polja pa so kasneje zidana z opeko in bolj redko s kamenjem ali ilovico. Zunanje stene so pobarvane z eno barvo, leseno ogrodje pa z drugo barvo tako, da daje stavba na ta način neko posebno slikovitost. Notranjščina stavbe je ometana kot običajno pri zidanih stavbah.

V domovih vlada čistoča in red. Vse je praktično in enostavno, a vendar kaže dovoljno kulturo kmečkega človeka. Kmet je po naravi precej trdoglav in konservativen, čas in okolica pa sta ga izpilila že tako, da je vključ temu sodoben. Predvsem je dober računar. Drži se počasnega, a vztrajnega tempa v napredku. Poslužuje se sodobnih in preizkušenih metod dela v kmetijstvu, predvsem kar se tiče mehanizacije, porabe umetnih gnojnih in krmljenja živine. Povečini obvladajo delo z različnimi stroji in motorji. Kmetijski strokovnjaki-agronomi se trudijo, da na vseh področjih dvignejo kmetijsko proizvodnjo in tako preko raznih institucij in tovarnih preizkušajo in izgrajujejo praktično mehanizacijo. To so le kratke besede o onih delih pokrajine, ki daje osnovo kmetijski proizvodnji.

Red in tujski promet

Človek pa vidi v Švici še nekaj več. Vidi namreč na vsakem koraku urejenost, čistočo in red. Ne morem se iznebiti prvega vtisa, ki sem ga dobil, ko sem se prek obmejne postaje Buckaa, ki leži v Renski ravnini, peljal proti Bodenskemu jezeru. Neposredno iz kmetijsko celo obljudene ravnine se dviga hribovje, v čigar vznožju rastejo lepi vinogradi. Sredi vinogradov se košatijo veliki prostrani kmečki domovi. Vlak vozi brezhibno. Nikjer običajne gneče bodisi pri potniških blagajnah ali pa v vagonih samih. V Švici je petindevetdeset odstotkov železnic elektrificiranih. Nikjer dima, pihanja in običajnega cviljenja železniških koles. Skoraj vsako uro pelje vlak na eno ali drugo stran. Če zamudiš en vlak, brez večje nervoze počakaš na drugega. Lepe vasi se vrstijo kot v filmu, ena za drugo. Potniki mirno in dostojanstveno vstopajo in izstopajo, službeno poslovanje železniških uslužbencev pa je brezhibno in vljudno.

V popoldanskem soncu se je od daleč svetlikalo Bodensko jezero, prek katerega poteka tudi državna meja med Švico in Nemčijo. V Bodensko jezero se na jugovzhodni strani izliva reka Ren, ki na zapadni strani jezera ponovno izstopi kot velika reka, po kateri že plovejo manjši parniki. Ob jezeru je polno zgodovinskih mest. Nekatera imena pričajo, da je rimski imperij imel tudi tukaj svoje postojanke. Prvič se sreča tu človek z velikim tujskim prometom. Vlaki so polni, prav tako ladje, ki vozijo turiste v obalna mesta in dalje po Renu do znamenitega vodopada. Po asfaltiranih cestah nepretrgoma drve

motorna vozila, da moraš biti zelo spreten in oprezen, ko prečkaš cesto. Iz registrskih tablic nehote spoznaš, da so vozila iz najrazličnejših držav, pri tem pa seveda v tem predelu prednjači Nemčija. Lepo urejene restavracije in hoteli so posebno ob nedeljah polni gostov. Vse to veliko življenje pa se odvija gladko, enakomerno, brez večjega hrupa. Komaj sedeš, že si postrežen po jedilnem listu. Tukaj pa istočasno začneš živo čutiti oni stari rek: »Denar je sveta vladar!« Sicer pa moramo priznati, da kar plačaš tudi pošteno dobiš.

Tudi dolgočasno je, a le gre

Še nekaj je, kar me je prvi hip posebno presenetilo. Na mizah namreč tako rekoč ni opaziti alkoholnih pijač. Da bi zbrana družba sedela pri litru vina, skoraj da nisem videl. Običajno je pivo, sadni ali oranžev sok in malinovec. Pijanih ljudi nisem srečal. Vse je umerjeno, dostojno, skoraj bi rekel za naše slovenske razmere že dolgočasno.

V času bivanja v Švici sem se še enkrat srečal z Renom, in to ob priložnosti, ko nam je švicarski gozdar-domačin moral, kot je sam izjavil, pokazati še znameniti vodopad te reke. Reka namreč, ki doseže tukaj velikost Donave, naenkrat pade v globino 17 metrov. Kdor tega ni videl, si težko predstavlja veličastni prizor, ko ogromne, lepo smaragdno-zelene vodne mase z vso silo butajo ob pečine, se pri tem spreminjajo v koprenaste meglice, s katerimi se igra razgibano ozračje. Preseneča te veličastnost šumenja in posebna lepota, ki nastopi takrat, ko sonce zahaja. Na posebnih za ta razgled prirejenih točkah se gnetejo tujci iz vseh strani. Vse občuduje to naravno krasoto, poizkušajo jo ujeti v fotografske kamere in vsak hoče prav od blizu občutiti veličino tega redkega prizora. S ponosom nam pripoveduje spremljevalec, da si je tudi Goethe ob tem prizoru čvrstil svoj pesniški duh. Pri vožnji z ladjo srečujemo tukaj pravljico starinska mesta. Tri- in večnadstropne, nad štiri sto let stare hiše v leseni konstrukciji predstavljajo veliko zgodovinsko vrednost. Nekatero, posebno mestne hiše, so poslikane z zgodovinskimi motivi mesta. V njih se zbirajo že stoletja mestni očetje-svetniki in na demokratičen način urejujejo vprašanja, med drugimi tudi vprašanje, kako obdržati mesto v svojem starem, častitljivem, zgodovinskem videzu. V Švici namreč dajejo močan poudarek temu, da se zunanji videz mesta bistveno ne izpremeni, a kljub temu mora držati tempo sodobnega napredka. Rešitev te naloge, ki vsekakor ni lahka, spada v mestno hišo.

V glavnem pa je Švica gorata dežela. Zato se tudi v planinah odvija tako v poletni kot zimski sezoni večidel turističnega prometa. Ker so se vztrajno skozi dolga stoletja načrtno ustvarjali pogoji za razvoj turizma, to je predvsem gradnje železnic, avtomobilskih cest, žičnic za osebne prevoze, so danes ustvarjeni vsi pogoji za razmah turizma. Pri vsem tem pa seveda ne smemo prezreti tudi dejstva, da ima Švica izredne naravne krasote tako za alpiniste kot za lagodne turiste in letovišarje. Pripomniti moramo, da so nasplošno švicarske planine po svoji raz-

gibanosti in razčlenjenosti sicer krasne, a drugače težavne in nevarne. Tako je na primer gorovje »Sentis« (2504 m) sestavljeno tako rekoč iz samih ogromnih kamenitih skladov, ki so položeni eden prek drugega tako, da tvorijo med seboj večkrat po sto metrov in več globoke previsne stene. Na horizontih izstopajo zelo drastične, silno razgibane oblike, ki dajejo pokrajini posebno slikovitost in romantičnost. Po izlizanih skalnatih žlebovih šumijo vodni curki, ki jih napajajo snežna melišča in manjši ledeniki. Ti vodni curki se kasneje združujejo v slikovite slapove in z več strani pritekajo v planinska jezera, ki so pravi biseri sredi planin. Taka jezera leže običajno v nadmorski višini 1700 in več metrov, so obdana s planinskimi hoteli, z lepo izpeljanimi turističnimi stezami ter nudijo tako človeku, ki ima za to smisel, najlepši užitek.

Hitrejše poti na gore

Razvoj tehnike je Švicarjem v veliki meri pomagal tudi v razvoju turizma. Z moderno urejenimi prometnimi sredstvi je nahrbtnik s planinsko palico in gojzerji tako rekoč izgubil z obljudenih turističnih točk. Električna železnica, ki z garnituro zobčastih koles premaguje vzpone tudi preko 15 promile, pride po ozkih dolinah že kar do vznožja večjih planin. Močni konkurent železnici pa so motorna vozila, ki po krasno izpeljanih asfaltiranih cestah pridejo skoraj neposredno do vrhov. Kolikor ceste niso izpeljane do vrha, so zgradili žičnice za osebni prevoz. Tako je mogoče letoviščarju brez vsake težave doseči krasne planinske postojanke. Zaradi tega ni čudno, če se tu srečujeta redki turist z nahrbtnikom in elegantna Londončanka s čevlji na visoko peto. In zopet

Slik se camar ne more ubraniti, a se jih tudi ne brani. Izmed dve do tristo takih smo zbrali vsaj tri. Tu ga vidimo z najmlajšo družico.

Kolodvor na Ravnah
na Koroškem —
znameniti
zgodovinski objekt
na obmejni
tranzitni progi.

velja pravilo še bolj kot spodaj: »Denar je sveta vladar«; kajti prevozna sredstva kot postrežba so tu zelo drage.

Planinske postojanke — v glavnem hoteli — so običajno razkošno opremljeni. Nič ne zaostajajo za onimi v mestih, le da so prostori bolj tesno grajeni. Nikjer ne manjka električne luči. Natararica te postreže v elegantni črni obleki z belim predpasnikom z onim običajnim uslužnostnim nasmehom, ki spada pač k postrežbi sami. Ker se oskrbovanje teh hotelov opravlja prav tako po urejenih prometnih sredstvih, so založeni z vsem, kar si razvajeni letoviščar poželi. Tudi tukaj se alkoholne pijače redko točijo, ne morem pa trditi, da bi zaradi tega manjkalo dobre volje. Ljudje se upravičeno veselijo naravne krasote, razgledov, sonca in svežega zraka. Srečujejo se ljudje iz raznih držav in poizkušajo eden drugega razumeti. V planini postane osebni svet ozek, kajti vsi, ki so tam, jih prevzame veličastnost okolice. Tudi domačini radi prihajajo v planino, saj so le te rodile švicarsko ljudstvo, zato zna njih moč in lepoto tembolj ceniti.

Gozd se je preveč umaknil

Gozdovi so bistveni in sestavni del goratih predelov. Gotovo se bo marsikdo začudil, da je v Švici z gozdom obraslih površin komaj 25 odstotkov celotne površine, medtem ko znaša le-ta v Sloveniji 43 odstotkov. Iz tega je razumljivo tudi to, da je Švica navezana na eno četrtno lesa iz uvoza. Zaradi tega nam je tudi laže razumeti, da je gojenje gozdov in umno gospodarjenje z njimi doseglo tam tako višino, da hodijo gozdarji iz raznih držav proučevati uspehe njihovega polstoletnega dela. Krčenje gozdov in njih spreminjanje v drugovrstne kulture, predvsem v pašnike, je šlo pri njih v pretečenih stoletjih predaleč. Tako so se na eni strani potiskali gozdovi z dolinskimi pašniki in

travniki v hribe, na drugi strani pa so jih s planinskimi pašniki potiskali navzdol tako daleč, da so ponekod ostali le še ožji ali širši pasovi obrasli z gozdnim drevjem. V glavnem najdemo v gozdovih iglavce — smreko, jelko, bor, v ravninah pa tudi listavce.

Te razmeroma majhne površine gozdov na nekaterih področjih (glej sliko) pa niso bile več v stanju vršiti varovalno funkcijo pred nastopajočimi snežnimi plazovi pozimi kot pred izpiranjem zemlje in nastankom hudournikov poleti. Zato imajo Švicarji vsako leto velike skrbi in stroške, da z raznimi ukrepi umetno nadomeščajo varovalno vlogo gozda. Celo v višinah 1700 metrov gradijo pod posebno težkimi okoliščinami posebne zaustave, ki imajo nalogo vzdržati čisto celo sedem metrov debele plasti snega v času odjuge. Videl sem več tako ogroženih vasi in posameznih domov ter šele takrat dodobra spoznal, kakšno vlogo igra gozd v takih primerih. Videl sem več gradenj, katere se tehnično vedno bolj izpopolnjujejo. Zadnje čase delajo mnogo z aluminijastimi oporniki, katerih transport v planino je mnogo lažji kakor les. Kmetje iz tako ogrožene vasi so mi pripovedovali, da imajo ob času nevarnosti plazov posebne občinske stražarje, ki z zvonjenjem oziroma s strelom opozorijo prebivalstvo, da se bliža bela nevarnost. Iz ogroženih domov pa se morajo prebivalci izseliti do časa, ko je nevarnost mimo. Napisi na pokopališčnih znakih nam zgovorno pričajo o mnogih žrtvah snežnih plazov. Zato ljudstvo skupno z oblastjo ponovno zasaja mlade gozdove, da bi sčasoma le ti prevzeli varovalno vlogo, kot so jo imeli nekoč, dokler jih človek ni uničil. Zato velja tu še prav posebno izrek: »Gozd je varuh planinskih področij, ne uničujmo ga!«

V Švici je tudi tehnika dela močno napredovala. Ni redko, da se uporabljajo motorne žage, posebno pa je omeniti, da so vpeljane razne manjše priprave in

izboljšano orodje, ki omogoča gozdnim delavcem doseči dober efekt dela. Glavna delovna sila v gozdovih sredogorja je bližnje kmečko prebivalstvo, ki si v zimskem času išče tu svoj priložnostni zaslužek. Le v izrazito gorskih predelih so vpeljani stalni gozdni delavci. Nasplošno pa je tudi v Švici težko za delavce v kmetijstvu in gozdarstvu, ker prebivalstvo pritiska vedno bolj v industrijo, kjer najde boljše in ustaljene življenjske pogoje. Zato si po večini pomagajo s sezonsko delovno silo iz drugih držav, predvsem iz Italije in Avstrije.

V celotnem gozdno-gospodarskem sistemu se opaža neka urejenost, smotrnost in tradicija. Tako imajo tudi gozdni posestniki svojo lastno ustanovo, ki jim pomaga tako v strokovnih kot v tehničnih vprašanjih, predvsem kar se tiče izdelovanja kvalitetnega orodja in drugih priprav. Delavec v gozdu v glavnem uporablja žago amerikanko, lahko, a v rezilu široko sekuro za podsekavanje drevja, težjo za kleščenje in zelo težko klinasto za cepljenje. Pri čiščenjih v kulturah in mladju se je izkazalo kot najboljše sredstvo kosir, katerega nosijo tudi logarji vedno s seboj. Ročna spravila se opravljajo le še tu in tam v posebnih priložnostih, medtem ko v glavnem uporabljajo živinski izvlak s pomočjo škripčevja, ali pa uporabljajo motorne žičnice lažjega tipa. Montiranje in demontiranje take žičnice se izplača celo že za količine 30 prn lesa. Preko te žičnice se lahko les ali spušča ali izvlači na razdaljo 500 metrov. Če primerjamo pri nas že vpeljane take žičnice, na primer v Črni, vidimo, da se za te izplača montaža pod pogojem, da je na enem mestu zbranih vsaj 700 do 1000 prostorninskih metrov lesa. Ker pod današnjimi pogoji, ko je prekomerna eksploatacija gozdov ponehala, ni več računati na tako velike množine na enem mestu, postane vedno bolj pereče vprašanje upostavitve manjših takih žičnic. S tem v zvezi moram omeniti

tudi zelo gosto mrežo gozdno kamionskih cest, ki jim omogoča hiter in cenen prevoz lesa. Les ne prodajajo običajno ob cestah. Zaradi tega so prevozi z živino omejeni le na najnujnejše izvlake, medtem ko ostala dela izvršuje motor. Pri izvlakah se poslužujejo posebno za to konstruiranega škripčevja, ki omogoča tudi izvlako težkih debel. Prav tako opravlja voznik nakladanje lesa s pomočjo posebne ročice, po kateri drsi les navzgor in si tako voz s pomočjo živine naloži sam. Na ta način se z razmeroma skromnimi sredstvi dosega veliki uspehi.

22 kantonov — pa vsi pametni

Mogoče bo koga zanimalo, kako izgleda državna ureditev Švice? Švica je politično razdeljena na 22 kantonov, ki tako rekoč vsak zase predstavljajo državo v državi. Vsak kanton ima svojo lastno vlado, ki tako rekoč v vseh vprašanih samostojno odloča. Centralni vladi v Bernu pripadajo v glavnem le vprašanja vojske, zunanja politika, železnice ter pošta in telegraf. Zaradi tega se tudi gospodarska politika in notranja ureditev po kantonih močno razlikuje med seboj.

Kot rojstni datum švicarske države praznujejo vsako leto 1. avgust, ker so se tega dne leta 1291 združili v zvezo prvi trije kantoni: Švic, Obvalden in Uri. V poznejših stoletjih pa so se jim pridružili še ostali kantoni, dokler ni zadnji, Genf, leta 1815 zaključil številko 22. Te letnice pomenijo vsekakor za evropske razmere zgodovino, ki je s svojo državotvorno obliko vzdržala vse do današnjega dne. Tako je ta mali košček Evrope ostal izven vojnih dogodkov, ki so tako često spreminjali njen politični obraz. Zadnja vojna, ki je Švicarjem še v spominu, je bila ona v času francoske revolucije, ki je šla pred 150 leti čez to deželo. Zato si lahko tudi predstavljamo, zakaj je Švica obdržala blaginjo na taki višini. Zadnja svetovna vojna je Švici sicer prizanesla, so pa njene posledice močno občutili v tem, ker so morali ves čas vzdrževati drago vojsko pod orožjem, ker so bili gospodarsko blokirani in živeti tako rekoč iz lastnih rezerv. Zaradi tega so posekali skoraj dvakrat več lesa kot normalno, izkrcili pa 10.000 ha gozdnih površin in jih izpremenili v polja. Ker so ostale v Švici tovarne oziroma industrija med vojno nepoškodovane, je po vojni prešla takoj v dobo izredne gospodarske konjunktore. Zaradi tega se je tudi vzdržal švicarski frank v vrsti najstabilnejših valut.

Lepa naša domovina

Tako je tam onkraj meje. Lepo je, toda vkljub temu se tujine človek hitro navele. Posebno pa ga razveseli občutek, da imamo tudi pri nas v naši državi velike možnosti napredka. Prav tako smo lahko ponosni na naše dosedanje ustvaritve. Pred seboj imamo jasne perspektive razvoja in velike možnosti, samo pridni in skrbni moramo biti kar naprej in še bolj.

NA PLESU

On: »Dovolite, moje ime Stopar.«
Ona: »Hvala, sem že občutila.«

Klub mladih proizvajalcev

Pravila in polletni program za leto 1956

Naša delovna mladina je napovedala ustanovitev »Kluba mladih proizvajalcev« oziroma del letošnjega delovnega programa z naslednjimi odločnimi obveznostmi:

»Klub mladih proizvajalcev« deluje v okviru mladinske organizacije pri Železarni Ravne. Namen novo ustanovljenega kluba je: dvigniti strokovno izobrazbo svojih članov, dalje nenehno izboljšanje storilnosti dela v podjetju, izboljšanje delovne discipline, mehanizacije delovnih postopkov in sploh tehnična izpopolnitev našega podjetja. Člani »Kluba mladih proizvajalcev« naj bodo šola in rezervoar, od koder naj se črpajo nove sposobne moči za bodoči tehniški in upravni kader našega podjetja.

Član »Kluba mladih proizvajalcev« je lahko vsak strokovno izučen, zaveden, resen in delaven mladinec, ki je voljen izpolnjevati naloge in program kluba. Mladinec ali mladinka izpolni na prostovoljni podlagi vpisnico za »Klub mladih proizvajalcev«, a se mora obenem zavedati svoje odgovornosti do kluba in celotne družbe. Klub ima svoje interne legitimacije, ki jih prejmejo vsi njegovi člani, a štampiljko uporablja od mladinske organizacije, s katero deluje v polni povezavi in slogi. Klubu načeljuje sedemčlanski odbor, ki usmerja in vodi delo svojih članov ter organizacije kot celote.

Članarine ni, finančno se klub izdržuje z eventualnimi podporami in honorarji, ki jih uspe dobiti z objavo člankov in razprav, predlogov za izboljšanje dela in podobno svojih članov in organizacije kot take.

PRVI PROGRAM

Šolanje:

1. Mesto in vloga komun v našem socialističnem in demokratičnem razvoju (predavatelj Adolf Černec, predsednik občine Ravne);

2. Družbeni plan zveze, republike in občine v letu 1956 ter smernice bodoče gospodarske politike (predavatelj Alojz Breznikar, šef prodajne službe Železarne Ravne);

3. Železarna Ravne in njena vloga v jugoslovanskem gospodarstvu (predavatelj Boris Florjančič, šef jeklarne);

4. Delavsko samoupravljanje in gospodarska dejavnost na področju občine Ravne (predavatelj Franc Fale, sekretar železarne);

5. Tehnološki proces Železarne Ravne, proizvodnja in izdelki, proizvodnost dela, norme in akordi (predavatelj Ivan Zupan, glavni mehanik železarne);

6. Telesna vzgoja, kulturno-prosvetna društva in delavska mladina (predavatelj Lado Kukec, direktor Metalurške industrijske šole).

Ogledi oziroma poučne ekskurzije:

1. Ogled železarne po tehnološkem procesu — pred petim predavanjem;

2. Ogled delavskega muzeja in študijske knjižnice — pred tretjim predavanjem;

3. Ogled tovarne »Iskra« Kranj in »Tiskanina« Kranj;

4. Po možnosti ogled železarne Zenica. To zadnje velja najbolj aktivnim in resnim članom »Kluba mladih proizvajalcev«.

Predavanja naj bi bila vsakih 14 dni.

Poleg omenjenega so predvideni razni strokovni filmi, ki jih dobi klub v sodelovanju z DRMIT-om in Društvom livarjev Slovenije. Na te predstave kot tudi na predavanja bodo vabljeni tudi vsi ostali člani mladinske organizacije.

Poleg rednega dela svojih članov na raznih področjih tovarne bomo dajali predloge za izboljšave in racionalizacije delovnih postopkov ter podobno obratovodstvom oziroma komisiji za racionalizacijo. V našem tovarniškem listu »Koroški fužinar« bomo redno poročali o delu našega »Kluba mladih proizvajalcev«.

Za klub:

Tajnik:

Predsednik:

Gilbert Župančič l. r. Tone Vehovar l. r.

To sta krasna volja in navdušujoč nastop zbora naše delovne mladine.

Stopimo z njimi v korak in pomagajmo. Njihov program je: smotrno izobraževanje, spoznavanje prakse lastne delovne hiše, upoznavanje kulture kraja ter upoznavanje dela drugod. Ta program je lep in pravičen predvsem zato, ker zajema najprej domače kovačije, pa šele potem predvideva tisto, do sedaj od vseh pretirano in menda kar edino točko: izlet kam ven zaradi izleta.

Ne, pri tem pa ni treba malodušja tistim, ki niso več mladi. Mladina ve in vsi vemo, da so naši starejši in stari železarji tisti, ki so ustvarjali in držali temelje zaupanju in novi rasti na treh tradicionalnih železarskih tleh, pa so delali v coklah in ob čisto drugačnih pogojih oziroma nepogojih kot jih ima današnja mladina. In če ti tak star železar pove: sedaj bo kmalu že 40 let, pa nisem imel nobenega plavega, nobene nesreče in nobenega bolniškega, je to tudi del programa, ki naj ga osvoji mladina.

Zbor in program mladine za navedene smernice je počastitev te velike tradicije in zvestobe ter še korak naprej, zato se ga vsi veselimo.

NOVA KNJIGA

Ob začetku leta je izšla knjiga

RACIONALIZACIJA

Pojmi in ukrepi za povečanje storilnosti dela v industriji in obrti

To je prva slovenska razprava o tej temi.

Dobi se pri Založbi Obzorja v Mariboru in menda sedaj že v vseh knjigarnah.

Obratne nesreče so res samo NESREČA, ŠKODA IN SRAMOTA zaradi napak

To je hudič, katerega si — ne vemo iz kakega razloga — ne upamo nazvati s pravim imenom. Vselej je zadaj neka n a p a k a, pravimo pa nesreča, obratna nesreča.

Le redke take primere pri znanstvenih raziskavah in ekspedicijah, kjer sta materija in svet še nepoznana, bi lahko nazvali opravičljivo: nesreča, sicer pa so primeri nesreč pri delu vedno le primeri napak pri delu. Vseeno je, kakšne so te napake, ali osebne, ali tehnične, ali materialne itd. — nazadnje pride vse le nazaj na človeka, ki napravi tisto, kar je dobro, pa tudi tisto, kar je slabo na svetu. Vseeno je tudi, ali je povzročil napako prizadeti, ali pa kdo drugi, naša trditev in dejstvo je: za vsakim primerom obratne nesreče je nekje n a p a k a, ki je ta primer povzročila. Nazadnje tisti, ki je napako povzročil, niti ni treba, da je v tovarni, kjer se je nesreča pripetila (na primer nabiralec starega železa, ki v malomarnosti in samo v težnji, da bo več kil, nese na vagon tudi granato itd.). Tudi ko je na vsem lepem padel kos konstrukcije na prizadetega, ki si res ne more pomagati ničesar, je vzrok le napaka, ki je bila na konstrukciji oziroma na pomanjkljivi kontroli, ki mora take napake prej najti, preden na ta način same opozorijo. Ali čisto duševna raztresenost zaradi takega ali drugačnega dogodka kjerkoli. Napaka je v tistem dogodku, ki je tako daleč razburil in povzročil raztresenost itd.

Ker pa se ljudje z napakami rodimo in so te veliki del človeške biti, smo dali tistemu, kar nam zaradi teh napak spodleti, lažji naziv — naziv nesreča.

Dejstvo pa je tudi, da so različna delovna mesta različno ogrožena. Morda kje še taka napaka ne povzroči nesreče (recimo, da ročni sejalec peska enostavno zaspi pri delu), nekje pa trenutne napake (recimo kretničar za trenutek pozabi na signal) lahko stane mnoge življenje. Ista napaka lahko v obratu povzroči hudo nesrečo, medtem ko drugod sploh ničesar ne povzroči, pa zaradi tega drugi ni nič boljši od prvega, ali narobe.

Železarji na Ravnah so odpravili že veliko napak

Takole smo pri nas zaporedoma rušili nezgodnostni element:

Leta	Število nesreč
1951	692
1952	639
1953	535
1954	470
1955	410

Obratne nesreče smo torej stisnili za vrat in jih vsako leto naprej dušimo. To mora priznati vsak.

Še bolj pa se vidi uspeh borbe proti obratnim nesrečam iz primerjave odstot-

kov nesreč na stalež letno, kajti stalež je bil vsako leto večji. Poglejmo, koliko sodelavcev je utrpelo obratno nesrečo od sto zaposlenih ljudi letno:

Leta	Odstotek nesreč
1951 vsak	36. od 100 zaposlenih
1952 "	36. " " "
1953 "	30. " " "
1954 "	24. " " "
1955 "	19. " " "

če štejemo vse nesreče — tudi tiste izven tovarne. Če pa štejemo samo obratne nesreče v tovarni, pa se je leta 1955 ponesrečil le še vsak osemnajsti od sto zaposlenih.

Od mere 36 nesrečnežev na sto zaposlenih leta 1952 smo torej prišli v treh letih na 18 nesrečnežev na sto zaposlenih letno.

To se pravi, da smo nezgodnostni element zrušili za polovico.

Takrat je vsak rekel, da to ne gre, železarji pa so pokazali, da gre.

Kako je bilo to mogoče?

To je bilo mogoče le zaradi tega, ker smo odpravili veliko napak: marsikje smo odpravili take čisto nepotrebne ogroženosti po tovarni, odpravili smo malomarnost, prevelik pogum, utrdili smo varnostno disciplino, da odraslega človeka ni treba kar naprej opozarjati na nošenje

zaščitnih sredstev itd., temveč da to sam uvidi in uporablja zaščito v lastnem interesu. Izboljšana je lastna previdnost, izboljšana strokovnost dela. Sodelavci sami in sproti pomagajo odpravljati take ogroženosti in ne čakajo, da bo na primer na defektno orodje opozoril šele nekdo drugi itd.

Tudi mojstri in obratovodje so se začeli bolj zanimati za varnost dela.

Število oziroma pogostost obratnih nesreč je padlo, ker je padlo število napak.

Izpad dnin zaradi obratnih nesreč pa je narastel

In nazadnje, kaj nam pomaga znižanje števila obratnih nesreč, ko pa je število izgubljenih dnin vseeno naraslo. To se sicer pravi, da je manj nesrečnikov, a škode je vseeno več.

Število izgubljenih dnin zaradi obratnih nesreč se je v zadnjih letih gibalo takole:

Leta	Izgubljene dneve
1952	10.741
1953	9.476
1954	6.305
1955	7.450

Vsa leta smo torej rušili tudi to škodo, a lansko leto je zopet narasla. To se pravi, da so prizadeti vseeno več bolehal zaradi nesreč — veliko več kot pa prejšnje leto

V razdeljevalnici higienskih pijač (kava, mleko) in malic.

pri manjšem številu nesreč. Nesreče so bile torej težje narave. Toda to ni izgovor, to nas ne more veseliti ali tolažiti.

Tak »uspeh« je varljiv in se z njim kolektiv ne more postaviti. Bolelo je sicer manjkrat, a plačali smo več.

Kdo ima zasluge, da se je stanje izboljšalo oziroma kdo je kriv, da je slabše?

Sedaj pa pogledimo po obratih, kateri obratni kolektiv je v letu 1955 stanje izboljšal, kateri pa poslabšal nasproti prejšnjemu letu:

Obrat oziroma oddelek	Odstotek nesreč		Izgubljene dneve zaradi nesreč			
	1954	1955	1954		1955	
			skupno	na člana	skupno	na člana
SM peč I.	53,4	57,7	208	4,8	568	12,6
SM peč. II.	40	31,5	284	6,3	297	7,8
Visoka frekv. peč	26,9	40	66	2,5	319	12,7
Električna peč II.	53,3	29	274	9,1	123	3,9
Priprava vložka	42,8	27	294	8,4	478	12,9
Livarna	29,2	18,2	1090	5,1	871	4,07
Čistilnica	43,7	37,6	735	5,7	692	4,2
Modelna mizarna	26,9	12,9	43	1,6	78	2,5
Jeklarna skupaj	37,4	29,3	2994	5,4	3431	5,8
Kladivarna skupaj	36,5	33,3	523	4,2	742	5,7
Valjarna skupaj	41,6	30,1	658	6,0	665	5,7
Mehanična delavnica	25	28,6	756	3,3	1360	4,8
Vzmetarna	34,2	15,3	261	6,8	74	1,8
Strojni remont	44	21,3	188	3,1	144	1,8
Gradbeni oddelek	24,6	6,7	276	4,2	140	1,8
Promet	15,7	23,8	61	1,07	250	3,9
Mehanični obrati skupaj	27,4	19,3	1826	3,3	1938	3,1
Elektro obrat	18,1	11,5	89	2,02	177	3,4
Kotlarna	6,2	8,6	3	0,1	14	0,6
Generatorji	13,3	5,2	14	0,9	6	0,3
Energijski oddelki skupaj	13,2	9,09	106	1,2	197	1,9
OTK laboratorij skupaj	2,6	8,2	1	0,02	139	1,9
Špedicija skupaj	27,7	25,8	127	3,5	131	4,2
Skladiščna služba	6,06	20	17	0,5	111	2,7
Komunalni skupaj	5,8	9,6	9	0,2	80	2,5
Ostali stalež skupaj	—	0,85	44	0,11	21	0,05
Tovarna skupaj:						
— všteto vse nesreče	24,2	19,5	6305	3,2	7450	3,5
— samo nesreče v tovarni	22,2	18,3				

Marsikje so stanje nasproti prejšnjemu letu odločno popravili, ponekod pa poslabšali tako, da je celotni uspeh tovarne zaradi tega okrnjen. Ponekod so popravili pri pogostosti nesreč prav zadovoljivo, pa so na slabšem pri izgubljenih dneh.

Zaradi zmanjšanja števila oziroma pogostosti nesreč je posebej pohvaliti obratne kolektive, ki so v tabeli debelejšje napisani.

in sicer: Elektro-peč II., livarna, čistilnica, valjarna, vzmetarna, strojni remont, gradbeni oddelek in generatorji.

Ivan Kokal:

Ob 5. obletnici

Bilo je v predaprilski Jugoslaviji, v času, ko so hoteli za vsako ceno zatreti revolucionarno gibanje delovnega ljudstva. Izdan je bil zakon o zaščiti države, ki je postal veljaven leta 1921. S tem zakonom so odvzeli mandate komunističnim poslancem. Partija se je umaknila v ilegalo.

Tista leta sem delal v naši tovarni, kjer sem si pridobil delovno mesto na pobudo Prežihovega Voranca, ki me je kmalu začel uvajati v politično delo. Nalagal mi je vedno težje in odgovornejše naloge. Končno je naju z Ivanom Ditingerjem zadolžil, da sva spravljala propagandno literaturo iz Avstrije v Jugoslavijo. Pri nas so bile tiskarne pod strogim policijskim nadzorom, zato partijskega propagandnega materiala v Jugoslaviji ni bilo mogoče tiskati. Dobivali smo ga iz Av-

In v letu 1956?

Pomagajmo vsi, da bo bolje. Vsak posameznik naj se zaveda važnosti varnega dela v lastnem interesu, v interesu svojcev obratnega kolektiva tovarne in celotne skupnosti.

Veliko smo popravili zadnja leta in še več bomo popravili, če bodo vsi pomagali. Pri vsem tem namreč še nosimo sramoto, da smo med slovenskimi železarji (Štore in Jesenice) Ravenčani vseeno še najslabši. Tudi tega nam pri našem — večidel novem postrojenju in delu ni treba

strije, kjer so ga za nas v slovenskem jeziku tiskali na Dunaju, kjer je bilo naše redakcijsko vodstvo, ki je to delo vodilo.

Za prenašanje komunističnega tiska čez mejo je bilo treba veliko požrtvovalnosti, prisotnosti duha in iznajdljivosti. Največ sem znošil v nahrbtniku po raznih poteh na libeliški, pa tudi holmeški strani. Seveda je bilo to mogoče le ponoči; meja je bila dobro zastražena, saj so po graničarskih poteh stalno hodile patrolje. To nevarno dejavnost pa je bilo mogoče izvrševati le zaradi tega, ker je bilo 90 odst. kmetov zadolženih pri raznih kapitalističnih mogotih. Ti ubožani kmetje so podpirali revolucionarno miselnost KPJ, kakor so pozneje podpirali in sodelovali v narodnoosvobodilni borbi.

Ko je bilo treba po uvedbi Aleksandrove diktature od januarja 1929. leta dalje spraviti čez mejo izredno dosti tiska, ki je razkrinkaval nasilje, sem šel v eni noči tudi po dvakrat tja in nazaj. Pretežno obložen se namreč nisem mogel dovolj spretno gibati na meji med graničarji. Laže sem nosil teže breme pozneje, ko sem bil toliko oddaljen od meje, da se mi ni bilo treba več umikati pred graničarji. Kar sem dvakrat prenesel čez mejo, sem lahko enkrat spravil v eno od skrivališč, ki jih je bilo več v tukajšnji okolici. Če še pripomnim, da sem moral biti zjutraj pravočasno na delovnem mestu v tovarni, da bi kdo kaj ne sumil, boste pač verjeli, da to ni bilo lahko delo, čeprav sem bil čil in mlad.

Stalno sem iskal nove možnosti za spravljavanje propagandnega materiala iz Avstrije in sem si včasih tudi privoščil pri tem delu kako spremembo.

Pred kratkim je umrla korajžna žena, ki je takrat po glavni cesti na Holmecu prinesla iz Avstrije literaturo v čebelnem panju in je bila tudi sama prepričana, da nosi čebele.

Nekoč sem prevzel od Voranca nalogo, da moram takoj z vlakom v Celovec, prevzeti tam na javki zavitek literature in jo še istega dne spraviti na Ravne. Takrat sem si pomagal takole:

Zavitek v Celovcu sem prevzel, nato pa v prodajalni z muzikalijami nakupil precej not za razne instrumente za godbo na pihala. S temi notami sem obložil vsebino zavitka in vse skupaj lepo zavil. Tako sem sumljivo prtljago zagotovil pred morebitno bolj površno kontrolo avstrijskih kontrolnih organov na celovškem kolodvoru med vožnjo, pa tudi na meji. V Pliberku sem izstopil in nameral kakorkoli preiti mejo. Z zavitek v rokah sem obiskal sestro Pepco, ki je bila kuharica pri grofih Thurnih, ki so v zimskih mesecih stanovali na gradu v Pliberku, poletje pa so prebili na Ravnah. V grajsko čakalnico, kjer sva s Pepco govorila, je prišel stari grof s svojim šoferjem, Hubertom Legnerjem — guštanjskim »Ortsgruppenleiterjem« za časa okupacije. Grof me je poznal in me nagovoril. Povedal sem mu, da sem bil v Celovcu, in ker je vedel, da sodelujem pri tovarniški godbi na pihala, sem še hitro pristavil, da sem šel nakupovat note za našo godbo. Potožil sem še, da sem v zadregi, ker ne vem, kako bi spravil carini podvrženo blago čez mejo, da bi godba ne imela stroškov za ocarinjenje in da imam še to smolo, da carine nimam s čim plačati, ker sem ves denar izdal za note. Grof se je pokazal zelo uslužnega. Naročil je šoferju, naj skrrije »note« v avto in jih pelje na Ravne, kamor je bil še tisti večer namenjen. S tem sta mi zelo ustregla. Zavitek sem izročil Legnerju, sam pa sem se hitro poslovil in odhitel na vlak ter se odpeljal domov. Ko je Legner z avtom pripeljal na Ravne, sem ga že čakal, prevzel zavitek in šel z njim najprej v gostilno pri »Štrudlno«. Položil sem ga na mizo, da ne bi žandarji, ki so sedeli pri sosedni mizi, sumili, da nosim kaj takega, kar bi bilo treba pred njimi skrivati. Z mano pri mizi so sedeli moji znanci — ravenski domačini. Tisti, ki so nekako podzavestno vedeli, kaj imam na mizi, me še sedaj večkrat spomnijo na takratno mojo predrznost, saj so komaj čakali, da bi z zavitek odšel kamor je bilo treba.

Ko sem Vorancu povedal, kako sem izvršil nalogo, me je pošteno okregal in pripomnil, da tako daleč še nismo, da bi naši sovražniki delali za nas propagando. Moral sem mu obljubiti, da se kapitalistov ne bom več posluževal, da bi širili komunistično idejo.

Obljubo sem držal. Hotel sem pa moje delo poenostavniti in mehanizirati. Ko sem nosil nekaj kilogramov važnega materiala po laboški železnici iz Celovca v Dravograd, sem sil 5 zavitkov, ki so tehtali približno po ki-

Nova ponazoritev v ravenskem muzeju

SVINČARSKA DELAVNOST MEŽIŠKE DOLINE

Veliko kulturno-zgodovinsko delo mežiških rudarjev — Letos je na vrsti dokončna ureditev železarske zbirke

Že tretje leto zaporedoma je bil državni praznik 29. november še posebej praznik graditve in rasti muzejske ustanove Mežiške doline. Tokrat so na ta dan odprli svojo zbirko mežiški rudarji.

Tam v poletju lani smo najavili snovanje. Veliko so predvideli, toda Mežičani so svojo napoved še prekosili in dali v tako kratkem času prikaz, ki je v čast ustanovi in njim.

Upostavitve rudarske muzejske zbirke je prevzelo Društvo rudarskih in metalurških inženirjev in tehnikov, podružnica Mežica. Tam je bila vsa spodbuda od zasnove do realizacije. Predsednik DRMIT tov. inž. Ivo Krivčenko nam je na otvoritvenem govoru o delu sicer bolj malo povedal, kar je pač navada tehniškega sveta, zato pa so ustvarili in poka-

logram. Navezal sem jih na vrstico. Ko je v uporabil sledečo prevaro: V kovčku sem no-Labotu zavozil vlak v temo in je šla skozi vlak obmejna kontrola, sem teh pet zavitkov spustil skozi okno in vrstico privezal na kljuko pod oknom, okno pa pustil na pol odprto. V istem kupeju je sedela še neka ženska. Začuden je opazovala moje početje in vsa preplašena vprašala, kaj delam. Nič preveč ljubeznivo je nisem zavrnil in ji zabihal, naj bo tiho in pripomnil, da bova šla v zapor oba, če me bo izdala. Ženska je takoj utihnila in molčala tudi takrat, ko je prišla kontrola in vsa preplašena obsedela v svojem kotu. Postavil sem se pred okno, pokazal legitimacijo, ko pa je šla kontrola v naslednji vagon, sem ribaril skozi okno obešene zavitke zopet nazaj in jih spravil v kovček, ki so ga obmejni organi poprej seveda skrbno pregledali. Srečno sem se pripeljal v Dravograd in se hitro izgubil. Popolnoma le nisem bil gotov, da bi me sopotnica ne bila komu opisala kot potnika s sumljivo prtljago, čeprav sem se ob izstopu od nje prav kavalirsko poslovil.

Da se mi je posrečila ta pustolovščina, je bila res prava sreča. Ko sem o tem pravil Vorancu, me je še bolj kregal in mi strogo naročil, da ne smem biti tako nepreviden. Sele takrat mi je povedal, da je bilo v zavitkih tudi precej denarja.

V nevarnih časih vojnofašistične diktature je Voranc vodil uspešno revolucionarno delo v našem kraju. Užival pa je simpatije tudi širokega okolja industrijskih in rudarskih revirjev. V našem okraju je pridobil in vzgajal številni kader revolucionarnih sodelavcev. Samo iz takratne Jeklarne je bilo deset političnih emigrantov v SZ že v razdobju od leta 1928 do 1932 v raznih zaporih po Jugoslaviji pa tudi več deset njegovih somišlnikov zaradi političnega udejstvovanja.

Voranc!

Zasejal si kleno seme, ki je rodilo bogat sad in doprineslo delež k uspehu, ki ga je doseglo naše vrhovno vodstvo z združitvijo vseh naših narodov v borbi proti sovražnikom jugoslovanskega ljudstva in uresničilo to, za kar si se boril vse svoje žive dni.

Voranc!

To ti naj bo moj prispevek k spominom na tebe v dneh, ko si nas pred petimi leti prehitro zapustil!

zali toliko lepšo zbirko. Dela so se lotili načrtno in ga izvajali dosledno. — Pri DRMIT je bil izvoljen poseben odbor s tov. Jožetom Pratkanekarjem na čelu. Tudi ta ni nič govoril, zato pa toliko več delal. Uprava rudnika je upostavitve zbirke podprla z vsem razumevanjem in posamezniki so jo zbirali in izdelovali s čutom in srcem. Le zato taka zmaga. Če jih vprašamo za podrobnosti, ki bi jih radi zabeležili za bodočnost, pravijo kratko: zapišite — mežiški rudar.

O nastanku zbirke bomo še pisali, za zdaj pa se po naročilu muzejskega odbora in iz javnosti našega lista iskreno zahvalimo mežiškemu DIT, na čelu z imenovanima predsednikoma društva in odbora, upravi rudnika, na čelu z direktorjem inž. Rudolfom Lučovnikom, vsem posameznikom, ki so na zbirki delali in jo tako krasno izdelali, ter vsej delovni skupnosti mežiške svinčarske delavnosti, ki je dala deželi in domovini pomembno ustanovo za vso bodočnost.

Redki so bili do sedaj taki prazniki v naši deželi, zato je javnost novi dobi tudi v kulturnem področju tembolj prisluhnila. V naslednji številki bomo zbirko tolmačili od prikaza do prikaza, za sedaj pa objavljamo eno izmed takratnih poročil iz časopisov, ki potrjujejo kvaliteto zbirke in kaže, da smo s Koroškega razveselili ves naš kulturni svet. Poročilo v listu VEČER z dne 3. dec. 1955 glasi:

»PO OTVORITVI NOVEGA RUDARSKEGA ODDDELKA TEHNIŠKEGA MUZEJA NA RAVNAH

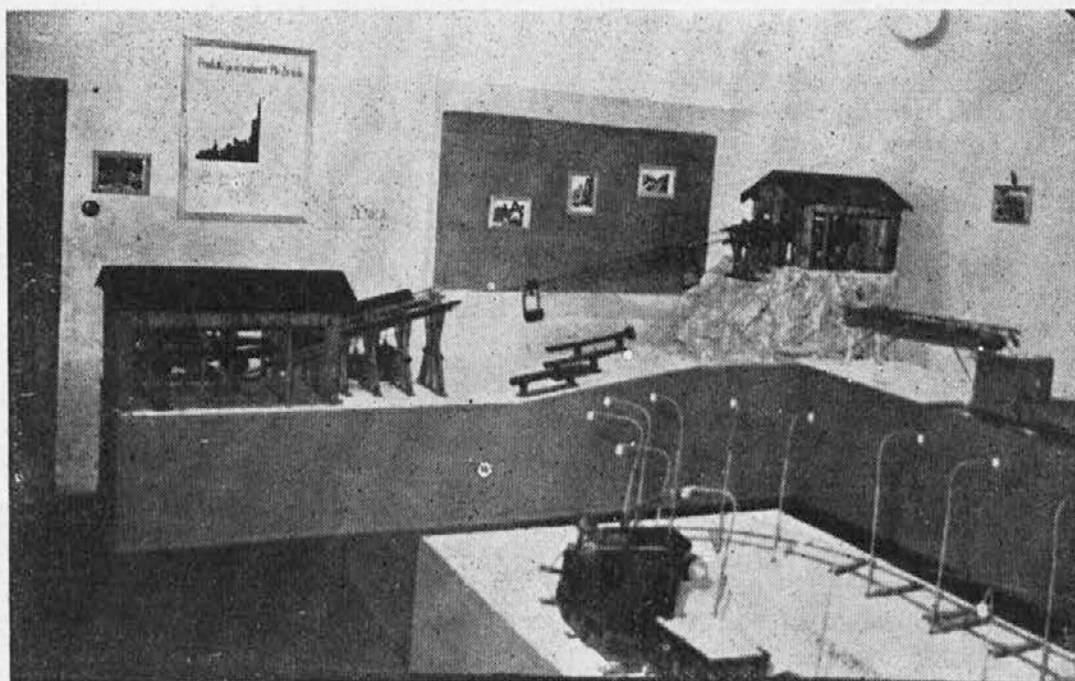
Na Dan republike so doživele Ravne na Koroškem skromno, a pristrčno slovesnost. Pred zgradbo delavskega muzeja sta dva

v rudarske uniforme oblečena mežiška rudarja izročila predstavniku Muzejskega društva ključe novega rudarskega oddelka.

Koroška zemlja pod Uršljo in Peco svojim prebivalcem ni mogla nuditi dovolj primernih pogojev za razvoj poljedelstva. Bila pa je bogata v svojih globinah na železni in svinčeni rudi, medtem ko so strma pobočja Matjaževga kraljevstva preraščali gosti sklenjeni gozdovi. In ker ni bilo pogojev za poljedelstvo, so se ljudje tem bolj oprijeli gozdarstva, rudarstva in železarstva, ki jim je zagotovilo preživljanje. Vse tri pridobitne panoge prikazuje lepo in nazorno pokrajinski muzej na Ravnah: v zgornjih dveh prostorih je zastopano gozdarstvo in predelava lesa, v spodnjih dveh pa železarstvo in mežiško rudarstvo.

Rudarski oddelek razkriva obiskovalcu celotno razvojno podobo rudnika, ki ima svoje začetke že v 16. stoletju in ki se je danes povzpela v svoji proizvodnji in v njenem načinu na raven modernih srednjeevropskih rudnikov. Vhod v muzej oziroma v rudarski oddelek so preuredili njegovi preurejevalci v rudarski rov, ki je opremljen s prvimi ventilacijskimi napravami, vrtalnimi svedri, napravami za izsipavanje rude in jalovine, plezalnimi lestvami in drevesi, tako imenovanimi »tretnami« in številnimi rudarskimi svetilkami, ki so svetile najprej z ripsovimi oljem in nato s karbidom.

Osrednji razstveni prostor v celoti prikazuje pripravljanje čiste svinčene rude in svinca z vsemi številnimi napravami, ki so jih prireditelji razvrstili v obliki kar mojstrsko izdelanih maket, in svinčenih proizvodov. Pohvaliti je treba dejstvo, da urejevalci muzeja niso pozabili na

Makete, miniature transportnih naprav, diagrami itd. v mežiški muzejski zbirki na Ravnah.

SEJA V METZU

(Nadaljevanje)

V pogledu tiste »pesmice« sem zadnjič preveč rekel. Sicer je vse tako, kakor je zapisano, le »pesmica« je bolj borova. Kdo drug bi tako stvar sestavil med prižiganjem cigarete. Drugače v mojem primeru tudi ni bilo mogoče, kajti pozdravljal sem ljudi, ki so prišli z istim vlakom iz Ljubljane, le da so šli v Saarbrücknu kar naprej in so se v Merlebachu že pošteno naspali in najedli. »Pesmica« je namreč le nekaj vrstic pesniške proze. Prijatelji so jo medtem našli, pa ne v »Našem domu«, temveč v reviji »Naš rod« tistega leta, kjer je v članku Iva Peruzzija »S pesmijo po Franciji« v zvezi s pozdravom v Merlebachu napisano tole:

»V spomin pa naj tudi moj dnevnik objavi korajžni pozdrav male in ljubke šolske deklice Mare Dacarjeve med koncertnim odmorom. Obljubil sem ji, da ga sporočim mlademu rodu v domovini:

**»Dobrodošli med nami, dobrodošli!
Vi, ki nam prinašate pozdrav iz domovine.
Kako lepa je slovenska pesem!
Kako radostna za nas, ker nam prinaša poljub domovine, kjer so ostala**

ponazoritev tehnološkega procesa proizvodnje ne le v posameznih obratih kakor n. pr. v flotaciji, marveč tudi v laboratorijih z najrazličnejšimi kemijskimi reagensi in podobno. V oddelku ne manjka najrazličnejših okusnih ilustracij in grafikonov ter zemljevidov, ki ponazorujejo proizvodnjo svinčeve rude in svinca od 19. stol. do danes ter izvoz svinčevega koncentrata in proizvodov v evropske in prekomorske dežele. Stevilne fotografije in slike govorijo o nekdanjem načinu oddelejanja rude od jalovine.

Preostala dva manjša prostora izpolnjujejo dokumenti iz dela in življenja rudnika in njegovih rudarjev v preteklosti s kronološko preglednico vseh važnejših dogodkov mežiškega rudnika od 17. stol. do današnjih dni. V zadnji razstavni sobi je bogata mineraloška zbirka kamenin in rudnin, iz katerih sta sestavljeni Peca in Uršlja gora ter izohiptični stekleni model rudnika z dobro vidnimi rudarskimi horizonti. Priznanja vredna je maketa rudnika v prečnem prerezu z vsemi jaški in izkopsnimi rovi.

Rudarskega muzeja na Ravnah ni urejeval noben poklicni muzealec; ustvarili so ga tisti, ki leta in leta delajo v rudniku in živijo z njim ter grabijo iz njegovih nedrij blestečo se rudo in s svojim trdnim delom dajejo svoj velik prispevek vsej naši skupnosti. Rudarski muzej je ustvaril mežiški rudar. Prav zato je ta muzej preprostem in šolanemu obiskovalcu tako blizu. Nazorn je bolj, kakor kateri koli tehniški muzej pri nas. Njegovi prireditelji zaslužijo vse priznanje in pohvalo vseh tistih, ki so si ga že ogledali in ki bodo še hodili spoznavat vanj rudarjevo trdo delo in življenje na koroški zemlji pod Peco.«

naša srca! Vaš obisk je topel dih in prisrčna hvala zanj!

Ta venček prejmite od nas v spomin in kot znak, da smo vaši!»

Vidite, je že tako! Takrat smo se vsi zasolžili. Obljubili smo še rojakom, da jim pošljemo leposlovnih knjig, ki jih jim zelo primanjkuje, in že nas je odtrgal neizprosni čas.«

Na portalu katedrale v Metzju je čudovit svetnik z glavo poraženega nemškega cesarja Viljema in z napisom: Tako mine slava sveta... Francoska pogruntacija ima precej obiskovalcev. Ko boste hodili tam, si stvar le oglejte.

Tako je zapisan tisti dogodek tam pred davnimi leti. Tu ni na mestu nobena šala. Vse prilike in neprilike so nič, domovina je domovina. Kaj je brigalo to fletno Maro moje popotovanje! Gospod so rekli, da imajo v svojem stanovanju takega moža, ki bo nekaj napisal; čutila in mislila pa je Mara Dacarjeva in z njo vsi izseljenci, ko je izročala slovenskim pevcom venec rož, globlje in veliko več kot pa so mogle povedati te moje ali pa katere koli druge besede.

Enkrat pozno popoldne se je izseljenski kaplan vrnil, da sva šla h »kosilu«. Na kaj takega sem seveda že čakal. Na koncu ulice pa me je spravil v restavracijo, češ, da on kosi pri nunah, jaz pa naj kar tu zavijem. Naročim lahko po slovensko ali kakor hočem.

Ko sem se vrnil, je bil že doma. Povedal sem mu, da sem šele sedaj zvedel, da je umrl Clemenceau, in sicer tisto uro, ko sem jaz zjutraj stopil na francoska tla. Najbrže mi je mislil reči, da ena nesreča ne pride nikoli sama, kajti nič ni odgovoril. Kaj bo revež govoril tako visoko!

Po takem čakanju pri njem ves ljubi dan mi je rekel, da lahko grem. Povedal mi je kam in kaj, kar bi lahko storil že zjutraj. Ni mi bilo všeč, ker sem šel spet na noč. Spet peš nazaj na mojo izhodno postajo, kjer sem imel kovček, potem pa na vlak, ki je šel naprej skozi Merlebach.

Ko smo obstali na merlebaški postaji, je nekdo na peronu strašno vpil: Kuhaaar, Kuuuuhar. Morda je kdo, ki je potoval skozi različne govorce, že opazil, da človeka večkrat zmoti. Zdi se ti, kakor da bi govorili tvojo govoro ali tebe klicali. Tako daleč me je to že zmotilo, da sem tako skupino celo vesel nagovoril. Mislim sem, da je kaj takega, a nazadnje le pogledal ven. »Aha, tu si, grem s teboj...« Prišel je za menoj.

Peljala sva se v noč in izstopila nekje sredi Lotaringije. Vse je uredil od stanovanja do prakse, največ pa je bilo urejenega seveda že z Lojzove strani.

(Dalje prihodnjič)

NAMIZNI TENIS

76 TEKMOVALCEV NA TURNIRJU ZA PRVENSTVO KOROŠKE NA RAVNAH

Pod pokroviteljstvom Občinskega ljudskega odbora Ravne na Koroškem je bil v Domu Železarjev odigran I. namiznoteniški turnir za prvenstvo Koroške. Nastopili so igralci iz Vuzenice in Raven, žal pa se povabilu niso odzvali igralci iz Slovenj Gradca, Mežice, Črne in Prevalj. Turnirju so prisostvovali poleg mnogih ljubiteljev igre z belo žogico predstavniki pokrovitelja, podpredsednik obč. ljudskega odbora Ravne na Koroškem, tov. Ivan Kokal in podpredsednik športnega društva Fužinar, tov. Viktor Košutnik.

ZELO LEPA UDELEŽBA DOMAČIH IGRALCEV

Če navedemo, da je bilo od vseh nastopajočih 73 igralcev članov Fužinarja ali še nečlanjenih igralcev iz Raven in okolice, potem vidimo, da je namizni tenis tudi na Ravnah osvojil številne ljubitelje te lepe in zanimive igre. Nihče od organizatorjev turnirja za prvenstvo Koroške ni pričakoval, da bo udeležba dosegla tako številko. Računalo se je na 60 tekmovalcev, kar je tudi lepo število,

če pomislimo, da so starejši namiznoteniški igralci Raven, ki so prevzeli razne funkcije v sekciji, pričeli z redno vadbo in propagando za ta šport šele pred dobrim mesecem.

PRVIČ NASTOPILO TUDI PIONIRJI IN ŽENSKÉ

Razveseljivo je, da so na tem turnirju nastopili tudi naši najmlajši — pionirji, mladinke in članice. Že v decembru se je pričela enomesečna namiznoteniška šola, ki je bila organizirana na pobudo tov. Marjana Azmana, vodiljo pa jo starejši igralci sekcije. V to šolo so se vpisali pionirji, mlajši mladinci in ženske; kljub temu, da šola še ni bila končana, so se vsi udeležili turnirja za prvenstvo Koroške, razen ene članice, ki se še ni smatrala za dovolj »močno« in ni zato hotela igrati. Da bo na Ravnah tudi ženska mladina igrala namizni tenis in da bo zagotovljen kader mlajših igralcev-pionirjev, od katerih so nekateri pokazali solidno znanje, se je zahvaliti organizatorjem namiznoteniške šole in vsem starejšim igralcem, ki so se in se še

trudijo, da bi naše najmlajše čimprej naučili osnovnih potez, da bi se lahko vključili v redne treninge. Led je prebit! Tudi ženska mladina, ki je do sedaj omahovala igrati pred ljudmi, je »ognjeni« krst prestala; prav tako tudi naši pionirji in mlajši mladinci.

KAJ PA KVALITETA?

Gremo kar po vrsti. Pri pionirjih je bilo opaziti talente, kot so mladi Bauče, Repič, Krebs, Krajnc, Grabner in še par drugih, ki imajo možnost, pod vodstvom trenerja še veliko pridobiti, seveda če bodo disciplinirani in vztrajno vadili. So pa zelo izenačeni in je težko reči, kdo je pravzaprav trenutno najboljši. Pri mladinkah izstopata Vaučejeva in Rozmanova, vendar bo potrebno še veliko dela in treningov, da bodo dosegle višino povprečne dobre igralke. Ažmanova je pri članicah sigurno osvojila prvo mesto. Je najboljša igralka s solidnim znanjem in jo verjetno tako hitro še ne bo spodrinila nobena druga članica. Ostale članice so več ali manj izenačene, so pa kot začetnice zelo dobre, zlasti dve, in pričakovati je, da bodo tvorile skupno z Ažmanovo kar solidno žensko ekipo. Pri mladincih so najboljši Milan Maklin, Boris Iglar in Dušan Apostolovič. So zelo izenačeni in tvorijo zelo dobro mladinsko moštvo. Ostali mladinci so občutno mlajši, nimajo še tekmovalne rutine in kot taki tudi ne morejo konkurirati vodilni trojici. Član Auprih, zelo mlad in nadarjen igralec, ki ima sigurno in izpiljeno obrambo, dovolj rutine in mirno igro, je v članski konkurenci sigurno zmagal, saj ni izgubil niti enega seta. Sledi mu tudi mlad in nadarjen Maklin, ki pa še nima potrebne rutine. Je izredno ofenziven igralec, pravo nasprotje Aupriha. Krebsu in Ažmanu se je na turnirju poznalo, da sta premalo trenirala in sta se morala zadovoljiti s tretjim oziroma četrtim mestom. Krebs pa bi lahko z malo več sreče premagal Antona Maklina, vendar je v odločilnih momentih igral zelo nesigurno.

PRVAKI KOROŠKE ZA LETO 1955

pionirji: Repič Srdan (Fužinar)
 mladinke: Vauče Jožica (Fužinar)
 mladinci: Iglar Boris (Fužinar)
 članice: Ažman Draga (Fužinar)
 člani: Auprih Bogomir (Fužinar)

pionirske dvojice: Repič-Grabner (Fužinar)
 ženske dvojice: Ažman Draga-Borštner Ruža (Fužinar)
 mladinske dvojice: Iglar Boris-Maklin Milan (Fužinar)
 članske dvojice: Auprih B.-Maklin Tone (Fužinar)
 mešane dvojice: Ažman Draga-Ažman M. (Fužinar)

BODOČE DELO SEKCIJE

Namiznoteniška sekcija ima namen, v mesecu februarju ali marcu organizirati drugo namiznoteniško šolo za šolsko mladino, ki bo trajala predvidoma dva meseca. V to šolo se lahko vpišejo pionirke in pionirji v starosti od 8 do 12 let. Prav tako je odbor sekcije sklenil, da bo vsako leto organiziral poleg društvenega turnirja še turnir za prvenstvo Koroške. Prostori, s katerimi sedaj razpolagamo, so veliko premajhni in zdaleka ne odgovarjajo več potrebam. Delno se bo dalo rešiti vprašanje prostora, z obljubljenim klet-

R. Jasser:

V Mežici je bil nekoč tudi premogovnik

Od mežiških knapov-premogarjev, ki so rili in kopali ter delali jaške in rove pod zemljo, da so z veliko muko in potrpljenjem priskrbeli za sebe in družine skromen vsakdanji kruh, ni nihče več živ. Bilo je tam davno.

Dobrih deset minut iz vasi proti izviru potoka Šumca ob vznožju hriba Gorne so še dandanes dobro vidni sledovi tega majhnega premogovnika. Nasipi od premogovega prahu so precej veliki in na njih že rastejo po 8 do 10 col debele smreke, kar je lep dokaz, da je minilo že precej let od tega, kar so tam obratovali.

Glavni vhod v jašek oziroma glavni jašek, kjer so rudarji hodili po lestvah v globočino in ven, je bil izkopan na-

nim prostorom v hotelskem traktu Doma železarjev, vendar je tudi ta prostor preozek in dopušča igro samo začetnikom. Prav tako bi sekcija še nujno potrebovala eno mizo za trening pionirjev.

UVIDEVNOST OBČINSKEGA LJUDSKEGA ODBORA RAVNE NA KOROŠKEM IN UPRAVNIKA DOMA ŽELEZARJEV

Da je lahko turnir za prvenstvo Koroške v namiznem tenisu v redu potekal, se imajo organizatorji turnirja zahvaliti v prvi vrsti Občinskemu ljudskemu odboru, ki je prevzel pokroviteljstvo nad tem tekmovanjem in upravniku Doma železarjev, tov. Breclju, ki je odstopil za dva dni brezplačno veliko dvorano. Turnir so organizirali izključno člani namiznoteniškega odbora, gmočno pomoč za nabavo žogic pa je nudil tudi upravni odbor športnega društva Fužinar, dočim je prav lepe pokale za zmagovalce kupil občinski ljudski odbor Ravne na Koroškem.

J. Šater

vpično navzdol okoli 60 m globoko. Od tam so bili potem rovi na več strani, kamor so pač držale plasti premoga ali sledovi. Bil pa je še jašek čisto blizu potoka Šumca, kjer so vlekli čisto premog na dan s tako imenovanim vitlem. Veliko kolo na vodni pogon, blizu tam pa šupa, kjer so ženske premog prebirale in oprale, da je bil pripravljen za transport.

Vozili so ga vozniki menda v železarno na Prevalje, kjer so ga rabili za velike peči, mogoče pa še drugam.

Premog je bil prvovrsten, boljši kot pa na Lešah in na Holmecu. Obratovali so že leta 1802, kakor so našli v neki listini.

Jašek se je tedaj imenoval »Vinzenschacht«. Vzdrževala ga je nemška firma

Mežica — pravzaprav stara mežiška vas.

»Alpine Montan-Gesellschaft« in pa prevajalske tovarne.

Obratovati so nehali okoli leta 1885, a zadnji sledilni jašek so kopali še leta 1888, kar se še jaz spominjam.

Škoda, ker premog je menda še tam in je dober premog, kar vedo povedati stari ljudje po svojih prednikih.

Delo v jamah je bilo zelo naporno in nevarno zaradi silne mokrote in zemeljskega pritiska. Iz jame so prišli delavci vsi mokri in blatni, da se je kar kadilo od njih. Kljub temu so bili vedno dobre volje. Pred vhomom v luknjo so radi zapeli in še bolj, ko so prišli iz jame na dan.

Imeli so tedaj še dvanajsturni delovni čas. Opoldne so prišli na dan za eno uro, ko so jim prinesle žene kosilo, in potem zopet nazaj pod zemljo. Zimski čas sploh niso videli dneva ali sonca.

Tukaj navajam še imena nekaterih tedanjih premogarjev, kar se jih še spominjam:

Stane Riha, izvrsten citrač, Jurij Praper, kontrakitarist, Gregor Praper, violinist, in Peter Toničev, kontrabasist, muzikanti in dobri pevci. Potem sta bila še Blaž Ozimic

in Anton Kajzer. Veselila jih je godba, posebno pa še lepo petje. Da ne pozabim še Šimena Maklina.

Na marsikaterem ženitovanju so jih bili veseli; posebno fužinarji so jih imeli radi in so večkrat skupno obhajali razne kovaške in knapovske veselice. Ko je obrat prenehal, so jih nekaj upokojili, nekaj jih je bilo prestavljenih na premogovnik na Holmec, dobro uro hoda iz Mežice. Tja so hodili dan na dan in še je imel kdo na pleča privezan kos premoga, ker je bilo tedaj dovoljeno, da je smel vsak delavec vzeti za domačo porabo kuriva s seboj. Zmučen in utrujen je prišel domov, da mu še kosilo ni več dišalo.

Pa je tudi tam delo zaspalo okoli leta 1890. Nekaj so jih dali v premogovnik v Libučah Št. Jurij — sedaj v Avstriji —, kamor je bil prestavljen tudi moj stari oče ali ded in tudi moj stric, kjer sta bila upokojena. Vsi trije premogovniki so bili pod eno firmo. Pokojnine so dobivali iz obratne pisarne na Ravnah.

Sledovi teh premogovnikov se lahko še povsod vidijo; če koga zanima, naj si jih ogleda.

Talec

Pet jih je.
Eden v okovih.
Štiri so puške uperjene vanj,
Štirje okrutni obrazi.
Pazijo nanj.

Sam je.
Robec si strga z obraza.
Pogumno zre smrti v obraz:
Živela svoboda!
Vzklikne na glas.

Štirje...
Štirje odjeknili strel...
Peti zamaje se. Ugasnil je dan.
Se zgrudil je vznak.
Bil je junak.

Viktor Levovnik

ORJAK NA TOLSTEM VRHU

Odkar so pri Ošvenu podrli tisto čudovito smreko, pod katero se je lahko ob hudi uri zateklo vsaj dve sto ovc, me je minilo vsako veselje, pisati kaj o drevesih. Take košatije v naši deželi zlepa ne bo več, kajti čim več nas bo, tem bolj bomo zijali tudi v zrelost dreves.

Nikoli pa si tudi nisem mislil, da bi mogel kdo na svetu toliko napisati o kakem drevesu, kot je napisal v reviji »NOVA PROIZVODNJA« lanskega letnika dr. Maks Wraber, znanstveni sodelavec Slovenske akademije znanosti in umetnosti — o domačem kostanju. Nekaj strahovitega! Takemu obsegu in podrobnostim sploh ni mogoče kar tako slediti, zato bi tu kar po svoje povedali.

Verjetno je bil kostanj tam davno, ko človek še ni toliko vedel in zmogel, bolj čislana reč. Bil je pač eno izmed dreves, s katerega je padala tako imenovana »mana«. Potem je šel človek svojo pot. Bogatije in zmage narave so tiste pičle naseljence razvadile in speljale na čisto druge jedilne liste, da je na take darove v pogledu prehrane bolj pozabil, lesa pa je imel tako že vsestranskega, da ga mu ni bilo treba nikakor štediti, kaj šele gojiti.

Danes gremo zelo hitro k mravljišču. Vsako leto nas je na svetu kakih 25 milijonov več. Za vse mora biti takoj predvsem jesti. To bo šlo vedno huje naprej in prišel bo čas oziroma je že tu, ko se bomo morali zamisliti in ko bomo razpravljali tudi še o borovih iglah. Človek je čudoviti. Boril se bo za obstanek z vsemi domisleki. Da, kaj vse še lahko pridobimo tudi s spoznavanjem in gojitvijo najboljših vrst rasti itd. Tudi pri domačem kostanju ne gre le za sad, gre predvsem za imeniten les in za sad. Vse take stvari bomo vedno bolj drobno obravnavali. Videli bomo, kaj smo vse spregledali in pridobivali novih možnosti za življenje vedno več ljudi, ki se vsipajo dnevno na ta veseli svet.

In tako je dala dr. Wraberjeva razprava — četudi ne govori o tem — povod, da smo pogledali za domačim kostanjem tudi pri nas. Pri Spodnjem Lečniku raste tak orjak. Vsaj 2,30 m ima premera na ritasto stran. Obseg debla je šest in pol metra. Do krošnje ga je kakih osem metrov, potem pa se razraste v tri vrhove in doseže višino kakih osemnajst metrov. Za kostanj je to precejšnja višina, ker se navadno razleže prej v obsežno krošnjo. To je pravi domači kostanj, ki dobro nosi. Takih sosedov v kraju nima, čeprav brez kostanja nismo. Starost drevesa je neznan.

Ptice za kostanj ne marajo dosti (gnezdenje), strela pa včasih le zabuču vanj — pa se dosti ne gane.

IPGD Železarne Ravne

Tudi naši industrijski gasilci so imeli občni zbor, vendar za »Koroški fužinar« nimamo poročila. To ni prav. Marsikaj ima ta spodbuda takega, da bi lahko povedala vsem, da bi bilo bolje, kajti dela za vse.

Društvo livarjev Slovenije

Pomemben zbor in program za krepitev domače proizvodne moči

V lanskoletni prvi številki smo obširneje poročali o ustanovitvi in programu Društva livarjev Slovenije, katerega delo obsega štiri glavna delovna področja, in sicer:

- metalurgija in tehnologija livarstva,
- modernizacija naših obratov,
- vzgoja livarskega naraščaja,
- organizacijska vprašanja.

Letošnji občni zbor društva, ki je bil 14. januarja v prostorih oddelka za rudarstvo in metalurgijo Tehniške fakultete Univerze v Ljubljani, je lahko ugotovil, da je DLS večidel prvega programa z uspehom izvedlo za veliko korist napredka livarske stroke naše republike.

Nadaljnji delovni program

Občni zbor je določil za bodoče delovanje naslednji delovni program:

1. Vključenje še nadaljnjih malih livarskih obratov v članstvo in dopolnitev članske kartoteke. — Že sedaj je nad 30 gospodarskih članov (livarska podjetja) ter nad tisoč ostalega članstva (livarji). Ravne so po številu članstva na prvem mestu, kar ne ustreza samo naši stroki, temveč dokazuje tudi zrelost in naprednost naših livarjev.
2. Ureditev kartoteke strokovne literature za vso strokovno čtivo, ki je na razpolago.
3. Redna izdaja »Livarskega vestnika« in oprema posebnih številok. Izšla bo posebna številka o livarskih peskih, posebna številka o kupolkah ter številka, ki bo obravnavala ulivno tehniko, oddušnike in še praktične primere ulivanja.

4. Izdelava načrtov za mešalec za pesek in organizacije proizvodnje.

5. Predavanja domačih in tujih strokovnjakov. — Predvidena so predavanja o temprani litini, o laboratorijih, o litju bronca, o vezivih za jedra, o dimenzioniranju oddušnikov s filmom o bohumskem jeklu, o popravljanju ulitkov, o varjenju jeklene in sive litine in o litju aluminija.

6. Prireditve strokovnih tečajev, in sicer:
 - ulivna tehnika po Fredeju,
 - tečaj »konstrukter in livar«
 - kakovostna litina,
 - ognjestalna gradiva,
 - peči v livarstvu in zgorevanja,
 - sušilne peči,
 - tečaj za modelne mizarje,
 - zdravstvo v livarstvu.

V zvezi in za dopolnitev tečajev bo prirejenih več ogledov podjetij.

7. Redni stiki z ostalimi livarskimi društvi, DIT, Ljudsko tehniko itd.

8. Izdelava predloga o šolstvu in strokovnih izpitih.

9. Uvedba stalne posvetovalne kontrole in sodelovanje s podjetji, ki proizvajajo pomožna sredstva za livarstvo.

10. Poučne ekskurzije v Belo krajino, na Štajersko, v Srbijo, v Avstrijo in v Düsseldorf.

11. Priprava livarskega priročnika.

12. Redno informiranje forumov o gospodarski problematiki.

13. Izdelava livarskega znaka.

Iz dosedanjšega izvršenega programa smo videli in tudi nadaljnji kaže, da ima napredek našega livarstva v Društvu livarjev Slovenije najboljšega garanta.

Ravne naj bi dobile »Tivoli«

Jesenski dan je in zemlja se koplje v prijetnih sončnih žarkih. Prvi pisani listi se izgubljujejo v vetru, da najdejo svoj grob. In vendar je v tej otožnosti, ki prevzema naravo, nekaj lepega in toplega. Sledite mi, skušajte jo doživeti! Vedno znova vas bo vabila v svojo sredino, da v njej pozabite na dnevne skrbi, si osvežite duha in si naberete novih sil za prihodnji dan. Postala vam bo učitelj in nepogrešljiv tovariš. Dobili boste nešteto novih prijateljev, ki vas bodo čakali pod vsakim listom v vsaki krošnji. Posvetite jim vsaj malo pozornosti in vaše življenje bo bogato.

Bliža se opoldne. Prevzema vas utrujenost. Še kratek skok časa in delovnik bo za vami. Nato hitro k mizi, da si utešite glad. Končali ste in skrivoma iščete možnost razvedritve, ako vas ne čaka zopet delo.

Gostilne vas ne mičejo. Do kopaljšča niti poleti ne čutite simpatije, saj je v njem komaj prostora za del naraščaja. Kino odložite do dva večera v tednu. Nogomet in odbojka prideta v poštev samo za nekaj izbrancev, poleg tega pa to tudi ni več za vaše kosti. Želite si sprostitev, želite zraka. In že smo napeljali »vodo na mlin«.

Stopite za mano! Peljal vas bom na majhno vzpetino, kjer ni več sledu o kadečih se dimnikih, o večnem ropotu strojev. Štiri stene, ki z dneva v dan pritiskajo na vas in med katerimi boste tako ali tako preživeli dobršen del življenja, se bodo umaknile v neskočnost in vi boste prosti. Sedaj pa na pot! Odprite oči, ušesa in srce. Naj vam ne uide ničesar.

Zapustili smo tesne ulice, umaknili smo se stenam. Pod nami leži novo naselje na Čečovju. Počasi stopamo po mehki travi navzgor proti gozdu. Oči so uprte v Goro, ki nas vabi. Vendar se ji danes ne moremo odzvati. Malo nam preostaja časa in hočemo ga čimbolje izkoristiti. Medtem smo prišli že do Ulšeka. Globoko smo zajeli sapo, saj je šlo precej navzgor. Nozdrvi nam draži prijeten vonj po zemlji. Pljuca vdihavajo čist gorski zrak... Oko se nam pase na prijetnem zelenju gozdov. Med njim leže kmetije in izpopolnjujejo pejsaž naše pokrajine. Toplo nam je pri srcu.

Razgrnili smo zeleno zaveso. Obkrožajo nas številna debla, katerih krošnje šume svojo večno pesem. Kako ubrano je tukaj vse življenje! Se ptički so se prilagodili tej veličastnosti in se vesele življenja. Pot je skoraj ravna in žvižgajoč smo prišli na Rebernikovo kmetijo. Zopet nas vabi Gora, ki se je povsem odkrila. Mogočno stoji nad Kotljami, kot da jih varuje pred svojo lastno silo. Zdi se nam, da ta dežela razsiplje z lepotami, ki jih je prejela ob rojstvu. Iz nje veje življenje in moč. Še sonce se ji čudi in pošilja v dar svoje žarke.

Že smo pozabili na dnevne skrbi. Žene nas naprej, saj je pot med svetlim hrastjem tako privlačna. Kmalu je pri kraju in želimo si počitka. Kot nalašč se nam

ponudi sočna trava, da se v njej naužijemo sonca. Misli pa hite z oblaki.

Predramil nas je mrak. Vračamo se in spremlja nas pogled na Peco. Grape so postale temne in še močnejše čutimo mir in zemljo. Razgrnejo se veje in v nebo sili steber dima. Pod njim utriplje življenje z vso silo. Jutri se mu bomo spet pridružili, da uresničimo sanje, ki so prišle z oblaki.

Prišel pa je tudi čas, da vam jih razkrijemo. Poslušajte! Hodili smo po gladki lepi poti, na katero so se stekale številne stezice. Vabile so nas klopi, da se na njih potopimo v čudežno življenje narave. Spremljali smo mravljo, sledili čebeli in metulju, ki si je od rože do rože tešil ljubezen.

Sredi sončnega travnika je stala prijazna kočica. Ko smo si utešili žejo, je zrasla v nas želja po igranju. Zakaj ne bi bili »odrasli otroci«? Pritegnile so nas figure na igrišču in že smo bili vneti od igre. Kako prijetna je takšna zabava sredi trave in drevja.

Ko smo se vračali, nas je srečala skupina dijakov, ki je odhajala iz botaničnega vrta nad gimnazijo. V njem so iskali znanja. Ravne bodo dale nove študente, ki ne bodo čutili razlik v znanju zaradi tega, ker so se rodili izven znanstvenih centrov. Odnegli bodo s sabo dedičino domače grude, ki stopa v novo obdobje.

Žična ograja nas je opomnila, da se še nekoliko ustavimo ob njej in se pozabavamo z dvo- in štirinožci naših gozdov, ki smo jim odvzeli svobodo, da nam nudijo razvedrilo in pouk. Naleteli smo na številne malčke, ki so zapustili svoje igrišče sredi že obstoječega parka, da si vtisnejo v spomin ponosno hojo srnjaka, skok dolgouha in vrišč perjatih znancev naše pokrajine.

Ravne bodo dobile »Tivoli«. Ne, Ravne ga že imajo! Samo posvetimo mu več

pažnje. Morda bodo storili prvi korak gozdarji, ki žele celoten Navrški vrh spremeniti v nekakšen rezervat, ki jim bo služil kot učni gozd. Dobro vemo, kakšno bogastvo se skriva v naših temnozelenih preprogah. Želimo ga čimbolj izkoristiti. Za to pa rabimo znanje, ki ga bomo črpali v teh učnih objektih.

Mogoče nam bodo sledili planinci s prijetno planinsko kočico vrhu hriba? Prepričan sem, da imamo tudi lovce, ki žive s srcem v naravi in bi lahko uredili majhen zoološki vrt v zabavo sebi in svojim otrokom. Tudi dijaki bodo priskočili na pomoč, saj bodo delali zase. Končno pa so tu še športniki, ki žele, da odtegnejo mladino gostilnam. V ta namen so najbrž zgradili tudi smučarsko progo, grade stadion, ki bi prišel povsem do veljave prav v tem okolju.

Dovolj je lepega. Zato vam bom ob koncu še zaupal, da sem vse to že nekje videl — v Švici. Vse je zraslo iz dobre volje in brez velikih stroškov. Mar nismo tega zmožni tudi mi? Trdil bi, da ne vemo, kaj imamo. Sigurno pa je, da tega ne znamo upoštevati. Ali se strinjate s to trditvijo? Če ne, potem nekoliko razmislite o članku in dodajte svoje mnenje.

D. D.

NEUNIČLJIVI SAMORASTNIK

Zavist — nekaj čudovitega! Sama se zasadi že tam v zibelki, brž ko ločiš, da sta na svetu vsaj dva človeka. Potem pa raste kar sama, se razcveta, buhti in širi, da je veselje. Nič je ni treba gojiti, ni se je treba učiti ali vaditi. Medtem ko moraš na primer matematiko, zgodovino, kmetijske vede, pa celo knjigovodstvo ali petje itd. študirati, vaditi in si delati težke ure, da so ti žile nabrekle, zavist presenečeno sama raste in je vsak trenutek na višini.

Zavist tudi nikoli ne opeša. Izgubiš lahko vid, sluh, voh, glas, pa še apetit ti mora včasih zdravnik popravljati, le zavist ti ostane. Trdoživa zadeva in resničen samorastnik. Ni še ugotovljeno, v katerih živcih ima sedež. V glavi menda ne.

KAKO SKOPUHI KOLNEJO?

O, da bi se ti sin iz ljubezni poročil!

Ob zaključku kuharskega tečaja je bila prirejena tudi vabljava razstava take kuhe in peke zbora deklet ter mojstrov in posameznih tečajnic. Na sliki tov. Horjakova in tov. Breclj.

Rešitev nagradne križanke

Križanka, ki je bila nastavljena v prejšnji številki, je bila precej huda. Pravilna rešitev je naslednja:

Vodoravno: 1. in 180 Železarna Ravne tovarna plemenitih jekel, 21. Elan, 22. Ingoti, 23. Prizren, 24. Iru, 25. Pesek, 26. Repač, 28. Agronoma, 31. Godelj, 35. Jože Kert, 36. Okus, 38. Rima, 40. Hecl, 42. Kosa, 44. Ferk Anton, 45. At, 46. Reka, 48. Elita, 51. Topilnica, 56. Vratar, 59. Guštanj, 61. Kila, 62. RIO, 65. Ton, 66. in 67. do, 68. Leskošek Franc, 70. Ag, 71. dna, 72. od, 73. Fram, 74. Rdeči križ, 76. par, 78. nag, 80. vso, 81. ure, 84. Karel, 87. akorda, 88. At, 89. LRS, 90. Murska Sobota, 91. et, 92. arena, 94. LLL, 95. okno, 98. Lutz, 100. Etna, 101. zidarja, 102. ed, 103. Ac, 104. jež, 105. katran, 106. ick, 108. po, 109. Novi Sad, 110. upravni odbor, 111. aktivni, 114. iti, 116. sidro, 118. Ščetinec, 119. NK, 120. skril, 121. AA, 122. rjav, 123. Ignac Naglič, 124. Er, 125. rani, 126. Toluén, 130. st, 131. Oslo, 133. lunker, 136. IS, 137. Ika, 138. hrib, 140. jeklo, 142. IS, 143. DOZ, 144. akt, 145. Voranc, 147. OE, 148. SICE, 150. KS, 152. OK, 153. Velike Lašče, 155. ran, 156. ikra, 158. Arzen, 159. Ir, 160. OL, 161. pilot, 162. Volčanšek, 163. hidrokoma, 170. za, 171. vložek, 173. sto, 175. aj, 176. tja, 178. rž, 179. KM, 181. ki, 182. ad.

Navpično: 1. žerjav, 2. elektroda, 3. lapor, 4. enak, 5. Zupan Ivan, 6. Ana, 7. RG, 8. nor, 9. atom, 10. Rina (Ita), 11. Apohal Franc, 12.

vzmetarna, 13. ni, 14. erg, 15. Turki, 16. OPO, 17. ve, 18. ASEA, 19. Re, 20. NK, 27. Cuk, 29. Gregor Klančnik, 30. Aco, 32. Delavski svet, 33. Lesičnik Franc, 34. Jugoslovanska Armija, 37. Sar, 39. II, 41. LP, 43. OL, 47. Eter, 49. IKE, 50. tik, 52. nogomet, 53. industrijski uš, 62. RA, 63. ing., 64. ocvrt, 65. TASS, 67. dokazi, 69. Krivograd Miran, 75. kolesni stavki, 76. produktivnost, 77. ad, 79. atleti, 82. Renata, 83. Etan, 85. enak, 86. Lar, 87. Aljoša, 89. lužilnica, 93. Ricinus, 96. kaos, 97. oj, 99. zanat, 105. kvas, 107. Eden, 108. porez, 111. ak, 112. kruh, 113. IR, 115. Ivo, 116. Silikoza, 117. RR, 127. oko, 128. Lar, 129. Erna, 131. OE, 132. LL, 134. kokile, 135. Radij, 139. Bor, 140. jezo, 141. Oer, 143. dop., 146. ar, 148. se, 149. cirka, 151. slap, 153. vlom, 154. lože, 155. Rt, 156. ihti, 157. ki, 164. daj, 165. rje, 166. OTK, 167. kje, 168. mrk, 169. AMD, 171. VL, 172. en, 174. oh, 177. Aluminiij.

Komisija, ki je pregledala poslane rešitve, je ugotovila, da je prispelo 19 rešitev, od katerih pa je bilo čisto pravih le 5.

Zrebanje, ki je bilo izvedeno čisto po loterijskih predpisih, je izbralo naslednje nagrade: Mirko Kristan, delavec, Franc Metelko, uslužbenec, Drago Kveder, delavec, Avgust Štor — peti pa Alojz Fink, za katerega se predlaga tolažilna nagrada, ker so bila prvotno namenjene samo štiri nagraditve.

Hvala za sodelovanje. Drugič bomo nastavili kaj lažjega.

Skrb za telesno vzgojo

Novembra lani je bil pri ravenski občini ustanovljen Svet za telesno vzgojo. Potrebo po upostavitvi skupnega in enotnega vodstva telesne vzgoje je obravnaval že občni zbor športnega društva »Fužinar« in zbor volivcev Čečovja.

Svet za telesno vzgojo občine Ravne vodi predsednik Pavel Golmajer, člani sveta pa so agilni športni delavci s Prevalj in Raven: Franc Čuk, Drago Fanel, dr. Davorin Flis, Pavel Harnold in Lado Kukec (Cilka Košak je medtem za stalno odšla v Ljubljano).

Poglavitna naloga Sveta za telesno vzgojo je vsekakor skrb za koordinirano delo na polju telesne vzgoje med osnovnimi šolami, gimnazijami, planinskimi društvi, TD Partizan ter drugimi športnimi društvi na področju občine. Prava telesna vzgoja mora biti enotna. Prizadete ustanove in društva morajo skupaj delati in si medsebojno pomagati. Taka povezava je potrebna tudi med telovadnimi in športnimi društvi, saj dobro telovadno društvo pomaga pri vzgoji kadrov tudi športnim društvom. Delo sveta se mora osredotočiti prav po teh vprašanjih.

Oživetiti bo treba tudi telesno-vzgojno delo v Kotljah in na Lešah, kjer so po osvoboditvi ustanovljeni in takrat takoimenovani »fizikturni« aktivisti že davno prenehali z delom, kakor sploh podpreti to važno spodbudo po vseh oddaljenih krajih občine ter nuditi mladini možnost, da se udeležuje na polju telesne vzgoje.

Problemov je cel kup; eden največjih je: zgraditi mladini ustrežajoče prostore. To je sicer težka denarna naloga, vendar mimo ne bo mogoče. Edina dvorana TVD Partizan na Ravnah je n. pr. vsak dan in vseskozi zasedena, tako da telovadijo tudi že šole na »nočnih dneh«, pa le ne more sprejeti vse mladine, ki bi se rada udeleževala v telesno-vzgojni ali športni organizaciji in ki ima to celo v učnem programu. Na Prevaljah n. pr. telovadi mladina v kino dvorani, da Leš ali Kotelj sploh ne omenjamo.

Potreben je stadion. Na srečo so z gradnjo že začeli, a tu bo treba še veliko udarniškega dela, da bo usposobljen za vaje in nastope.

Seveda od novo ustanovljenega sveta ne smemo pričakovati, da bo vse te in tudi investicijske naloge rešil sam. Pomoč bo potrebna od vseh športnikov, športnih društev

in ustanov, pa tudi od podjetij in od občinskega ljudskega odbora.

Na prvi seji so sprejeli »Načela in priporočila za delo sveta«, ki jih je predložil predsednik. Te smernice bomo objavili v prihodnji številki našega lista, ki izide za 1. maj — torej tudi za dan TVD Partizana.

—er—

ZMAGA IN PORAZ FUŽINARJA V MARIBORU

V januarja so igralci namiznega tenisa domačega Fužinarja gostovali v Mariboru, kjer so igrali dvoboj z igralci Branika in Maribora.

Proti Braniku so člani zmagali z rezultatom 5:4, mladinci pa z rezultatom 5:3, dočim so pionirji srečanje izgubili z rezultatom 5:2.

Proti igralcem Maribora pa so morali domači Fužinarji kar trikrat kloniti. Člani so izgubili 5:2, mladinci 5:0 in pionirji 5:0. Edino članice so premagale Mariborčanke z rezultatom 2:0.

Presenečenje pri dvoboju z Mariborom je napravil naš član tov. Auprih, ki je v lepi in razburljivi igri premagal trenutno najboljšega člana Maribora z 2:1.

EKSPRES PRALNICE

Nedavno je bilo objavljeno v »Slovenskem Poročevalcu«, da so v Zagrebu odprli moderno ekspres pralnico. Stroje, ki so zato potrebni, so nabavili v Avstriji. Dobili so 5 strojev za po 3 kg perila in 2 stroja za po 10 kg perila. Na ta način lahko perejo za vsako gospodinjstvo posebej. Ta pralnica lahko opere, posuši in zlika 5 kg perila v dveh urah. Mestni odbor Zagreb je dal 20.000 din dotacije in namerava odpreti takšne pralnice v vseh občinah. Pranje za eno gospodinjstvo bo stalo 250 din.

Tudi pri nas bi bila pralnica te vrste zelo dobrodošla. Koliko bi bilo prihranjenega truda in časa mnogim gospodinjam! S pranjem je velika težava, posebno v zimskem času. Pralnica bi razbremenila tudi druge ustanove kot: internat, samski dom, kavarno itd., ki jim je pranje precej težak problem.

Takšna pralnica je želja mnogih gospodinj, ki imajo le malo časa zase in za razvedrilo. Rešen pa bi bil tudi problem, kako sušiti pozimi perilo. Upam, da našim naprednim ljudem to ne bo velik problem.

Marija Klančnik

KAKO DELA VESTEN KLAVEC IN DOBER GOSPODAR

Vemo, da imajo bralci že polna ušesa dobrih naukov, toda kljub temu moramo v par besedah povedati, kako lahko preprečite veliko škodo in zgubo.

Smo sredi sezonskega klanja prašičev (naša objava je, sicer malo pozna, a velja za naprej). Največkrat je lagodnost kriva, da gre mnogo svinjskih kož po zlu namesto, da bi šle po odkupnem podjetju KOTEKS tja, kamor edino spadajo, to je v naše usnjarne. Namesto, da bi prašiče pravilno odrli, ga oparijo in s tem uničijo kožo. Če rečemo, da gre na ta način koža po zlu, prav nič ne pretiravamo, kajti mesto denarja je v žepu praznina, a koža na slanini vara želodec, ker pač ni redilna. Onemu potrošniku, ki mora zabelo kupovati, podraži koža na slanini to prepotrebno živilo.

Tudi vi se morate boriti za znižanje cen, zato morate svinjsko kožo pravilno odreti.

Če si pogrešil lani, popravi to letos. Zakanega prašiča pravilno oderi in oddaj kožo KOTEKS, ki plača za 1a kožo slovenske pasme 200 din za kg.

Ne zametuj denarja, gospodinji pa prihrani nevšečno delo z žaltovo slanino na koži.

Da! Tudi letos kakor lani in kakor prihodnje leto poziva Koteks naše prašičerejce in klavnice, da ne zavržejo niti ene kože, marveč skrbno oderejo vse zaklane prašiče, a KOTEKS jim bo plačal za 1a kožo slovenske pasme 200 din za kg.

Kože odkupujejo vse Kmetijske zadruge. KOTEKS, LJUBLJANA, KIDRIČEVA UL. 3

NAJDALJŠE REKE NA SVETU

Mississippi (Severna Amerika)	6970 km
Nil (Afrika)	6500 km
Amazonka (Južna Amerika)	5500 km
Yangtes Kiang (Azija)	5200 km
Jenisei (Azija)	5200 km
Río de la Plata (Južna Amerika)	4700 km
Kongo (Afrika)	4640 km
Hoangho (Azija)	4150 km
Volga (Evropa)	3570 km
Donava (Evropa)	2850 km
Ren (Evropa)	1326 km
Labá (Evropa)	1154 km

itd. Zakaj to objavljamo, niti ne vemo; vendar vode imajo svoje lepote. Naša Meža je v primeri s temi toki res precej kratka.

NA RAVNAH NA KOROŠKEM

Neki bi spet radi pokvarili naše Ravne. Kar naprej pišejo v Ravnah, v Ravnah na Koroškem itd.

Sama lenoba, premalo vesti in zanimanja za resnico, za to, kako govori krajan. Kmet je vedno rekel: grem v Guštanj, toda vedno grem na Ravne. Čeprav je šel s hriba dol, je rekel: grem na Ravne. Pustimo stvar, kakor je in ne delajmo je primitivne.

Tudi Prevalje nekateri kvarijo. Tudi tu velja, da gremo na Prevalje in nikoli v Prevalje.

DOBESEDNO

Naziv za stranišče v italijanščini: u ritirata.

Ajnžik:

KRMUH

Dvakrat, trikrat na leto je prišel. Pred prvim majem, pred Porcijunkolo in pred Malo Gospojnico. Tiste dni so bila namreč proščenja pri Sv. Križu nad Dravogradom in tja je hodil prosjači.

Ime mu je bilo Joža, pisal pa se je Kos. Krmuh je bil seveda samo njegov »cuman«. Po rodu je bil Zarazbrčan, ker pa je prihajal vedno iz Javorja, smo mu mi rekli tudi »Javorce«. Mož je bil visoke preklaste postave. Gotovo je zaradi tega dobil »cuman« po tisti prekli, s katero se pri nakladanju podprejo gore, da se oje ne vzdigne in ki ji planinci pravijo krmuh. Njegov obraz je imel močne, izrazite poteze. Oči je imel izbuljene in ugase — kajti revež je bil slep. Bil je porasel s kocinastimi rusami, bril se je gladko, a poredko. Ni bil cotav, kot so bili navadno drugi berači in postopači. Obleden je bil navadno v staro ponošeno obleko, ki pa je bila vedno pošivana. Pač pa je imela njegova obleka vedno nek poseben, močan duh zaradi tega, ker je možakar najraje kar storjen² ležal. Obut je bil v močne škornje iz kravine. Njegov klobuk je bil zamaščen od znoja. Čez ramena je nosil malho.

Kot je Krmuh trdil, je lahko razločil dan od noči, ni pa mogel razločevati predmetov. Vzrok njegove nesreče nam ni bil znan. Stari Javorci vedo povedati, da je v mladosti študiral, zbolel na očeh in je zaradi tega moral opustiti šole. Sam je meni pravil, da ga je pri tepežki nasprotnik udaril po očeh. Sicer pa o tem sploh ni rad govoril.

Čeprav je mnogo okrog hodil, ni imel nobenega vodnika, razen kakšnega priložnostnega. Imel je berglje, ki pa jih ni rabil za oporo, ampak so mu služile kot nekakšne tipalke. Ni se naslanjal nanje pod pazduho, držal jih je nekaj nad sredino. S temi bergljami je tipal cesto, stezo, občestni jarek, kanal, dražnik, most, potok, lužo, njivo, drevo, hišo, skalo, skratka vse, kar je srečal na svojih poteh. Hodil je počasi, previdno;

spominjal je na pregovor, da se tudi počasi daleč pride.

Dolga je bila njegova pot iz Javorja mimo Križa na Jelena in Narovnika na Kotlje, od tod v Guštanj in na Tolsti vrh. Mnogo postaj je imel na tej poti. Vsa ta dolga pot je bila kolovozna, zaradi tega jo je mogel prehoditi brez vodnika — toda pri nas je zašel v slepo ulico. Sicer bi lahko šel naprej po kolovozni poti do Steharnika, toda vedno je hotel obiskati tudi gostoljubno, sedaj že rajno Lečnikovo mater. Od nas do Lečnika se namreč cesta kmalu izgubi in se nadaljuje vijugasta steza po strmem bregovju. Te steze Krmuh ni zmožal brez vodnika, in je vselej pri nas prosil zanj.

Za tega vodnika sem bil mnogokrat. Skraja sem spremljal možakarja nerad, ker sem se ga bal, toda sčasoma sem se ga privadil in sem to vedno radevolje storil. Zanimiva so bila ta pota. Oblastno sem komandiral: »levo, desno, naprej, stoj, više« itd. Najraje pa je imel, če sem se ga narahlo držal za desno bergljo. Dedcu se ni nikamor mudilo. Pogosto je postajal, si z umazanim robcem brisal potno čelo in plešo, si dal opravit s čikom, se izkašljaj ali kaj podobnega. Jezil se je nad sitnimi muhami, obadi, komarji in mušicami.

Značilen za Krmuha je bil njegov močan, globok glas. Podoba je bila, kakor oi govoril iz soda. Glasen je bil tudi njegov smeh, kašelj, zeh, glasen sploh vsak glas, ki ga je dal od sebe. Smejal se je zelo rad. Dosedaj še nisem v življenju srečal človeka, ki bi se mogel tako od srca smejati. Nalezljiv je bil za smeh. Smejal pa se je tudi za vsako malenkost. Četudi si se z njim menil resne stvari, je bruhnil brez vsakega povoda v bučen smeh.

Berače in brezposelne, ki so prenočevali pri nas, sem rad spremljal spat na gumo ali v hlev. Marsikaj sem čul od teh ljudi, največ kritike čez oblast, slišal sem pa tudi marsikatero pametno, izvirno misel. Najbolj za-

FRANC APOHAL

Po 47 letih nepretrganega službovanja pri jeklarni se je mojster Apohal ob zaključku leta poslovil od fužin in nastopil pokoj. Odsel je tih in napreden delavec, strokovnjak in mojster pravega odnosa. Toda dovolj je bilo — skoro pol stoletja ob jeklu. Apohal je bil jeklar tistega kova in generacije, ki so utemeljevali zaupanje v tradicijo železarskega dela tega kraja ter zato tembolj srečen sograditelj novih dimenzij. Naprednost mu je bila prirojena in jo je gojil. Svoje dni je vodil na Ravnah tudi dramsko spodbudo in je morda malo krajanov, ki bi prebrali toliko knjig, kot jih je prečital jeklar Apohal. To pove dovolj.

Na zadnji dnini so se zbrali pri njem valjavci in mu segli v roko. Ivan Pusovnik pa je spregovoril za slovo. Tudi rože sd bile in rožmarin, pa še malenkost za spomin. Jeklarji se trdo poslavljajo, a mehko čutijo. Nič posebnega ni bilo, a dokaz pravega odnosa in tovarištva do pravega mojstra in tovariša.

Apohal, hvala — in po 47 letih vsaj še toliko zasluženega srečnega pokoja. Ko bomo postavili novo valjarno, pa še pridite pogledat.

nimiv je bil pri tem Krmuh, kajti tega sem moral tudi sezuvati. Ker je prihajal poleti, je vsakokrat spal na kravji parni. Pripravil me je tako, da sem mu obrnil hrbet in zajahal njegov škorenj. Prosto nogo mi je nastavil tja, kjer hrbet svoje lepo ime izgubi. On je porival, jaz sem pa vlekel. Ko se je škorenj ločil od njega in sem jaz nekaj korakov zletel v stran — tudi več kakor je bilo treba — takrat se je od njegovega smeha v resnici cela parna tresla.

Stalni spremljevalec Krmuhov je bil čik. Tobak je zvečil neprestano: podnevi in ponoči, v petek in svetek. Zaradi tega so njegove ruse bile na bradi vedno rjavo porbarvane.

Kdor rad pije, tudi rad o pijači govori. Ti dve lastnosti je imel tudi Krmuh. Kot njegov vodič sem imel priložnost, izvedeti vsako leto o moštu in sadni letini na področju Kotelj, Sel, Podgore, Javorja, Zarazborja, Lepe njive, Belih vod in do Soštanja, kajti mož je hodil tudi k Sv. Križu pri Belih vodah. Pri moštu se je spuščal v vsako podrobnost. Pripovedoval je, kje in pri kateri kmetiji so tisto leto veliko mošta dobili, kje malo, ali kje preše sploh niso zmočili. Vedel je povedati, kje so mošti dobri, kje slabi; ali če se je kje mošt potegnil, da je cikal, povedal je tudi, če je imel kje po sodu ali obročih okus. Celo to se mu je zdelo vredno pripovedovati, če mu postrežejo v glažu ali pa v piskru in mlečni kangli. Menil je, da je mošt boljši iz glaža kot pa iz piskra.

Morda prav zato, ker je tako rad pil in o pijači govoril, je umrl z litrom žganja v roki na klopi pri peči. Smrt ga je namreč našla na Jurjevo leta 1939 pri kmetu Čresnovniku v Sp. Razborju.

Bilo je vročega poletnega dne, konec julija. Že nekaj tednov ni bilo dežja, zemlja je bila razpokana, žejna. Sonce je neusmiljeno žgalo. Tudi rose po jutrih ni bilo. Tisto leto smo lahko spravili seno in žito pod streho, toda vse je skrbelo, kaj bo z otavo in kako se bo spravila v zemljo repa, da se ne bo zaradi suše in vročine stalila.

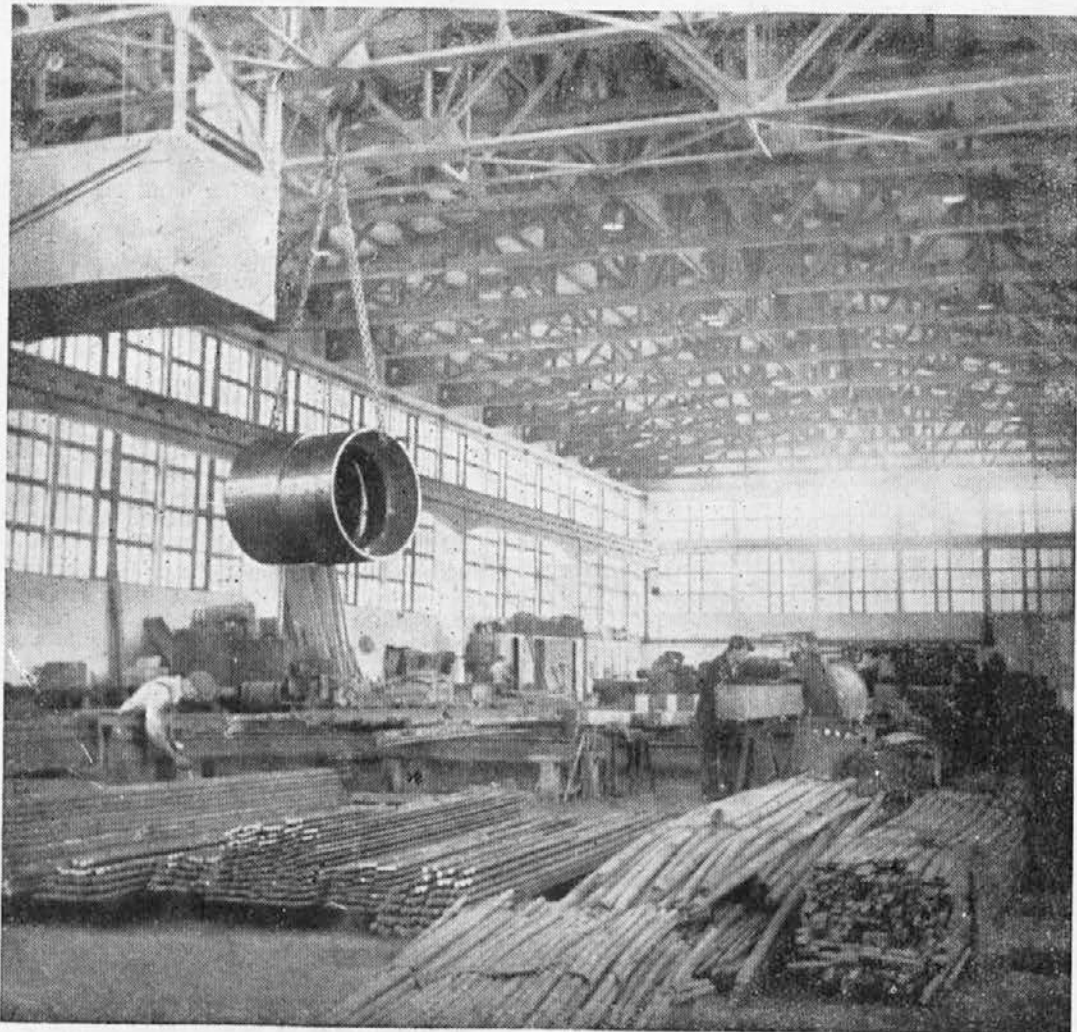
S Krmuhom sva počasi korakala. Dedca je zelo utrgalo. Pogosto je postajal, si brisal znoj in pihal kot kovaški meh. Vedel sem, da ga žejna in da bo začel govoriti o pijači. Nisem se motil. Ko sma prišla na »rido«, se je usedel na rob njive pod senco jablane.

»Mojduš! Predvčerašnjim sem bil pa tako žejen, da sem pri Jelenu cel mlečni žehtar vode spil.«

To me je začudilo, kajti mislil sem, da možakar vode sploh ne pije.

»Zakaj pa vam niso dali mošta?« sem porbaral.

Krmuh je zasul svoj gromski smeh. Toda kakšen? To ni bil tisti njegov prirsčni smeh, ampak tisti porogljivi, robati, ki človeka prizadene.

V odpremnem skladišču, kjer vse že po denarju diši.

Skrb in delo in ponos Ravenčanov in Raven na Koroškem z velikimi mednarodnimi smučarskimi prireditvami

MLADINSKI TROBOJ IN COUPE KURIKKALA

so odpadli zaradi izostanka snega. Sicer veliko, da so bile Ravne za to sploh izbrane, a premalo, da bi z izvedbo, ki smo jo imeli pripravljeno, prispevali za našo in domovinsko čast tako kot smo želeli.

»Mošta? Kakšnega pa? Jesenovega, leskovega ali jamovega?«

Dal je poudarka svojemu itak močnemu glasu. Žal mi je bilo, ker sem ga razburil, nisem pa vedel, zakaj je hud. Toda ni bilo časa premišljevat.

»Ali ne veš, da so vsi grunti za goro razen Čemerja grofovi? Kjer pa grof na gruntu sedi, tam mošta ni.« Krmuh se je odkašljaj. »Mošta na grofovih hubah zato ni, ker najemniki ne sadijo in ne gojijo sadnega drevja. Na teh gruntih propada sadje, propada cimprovje in znotrjnja. Od grunta ima grof korist le, če se čimveč njiv zaraste v gošo, kaj ga briga cimprovje, še manj pa sadje. On sam seveda vino pije, njegov najemnik pa lahko vodo. Saj drugače mu ne gre slabo. Vsak bolje stoji kot kakšen kmet. Nima štibre, ni mu treba plačevati zavarovalnine, ne popravljati cimprovja. Zemljo obdeluje le za največjo silo, kajti kruh si najemniki služijo v glavnem kot olcarji in furmani, ki jih grof stalno potrebuje. Zato v današnji krizi kmetje zavidajo grofovim najemnikom in marsikateri je pripravljen, da proda grunt grofu.«

Krmuh se je razvnel. Venomer si je brisal znoj z obraza in pleše, odganjal sitne muhe in nemoteno pripovedoval:

»Veš poba, slep sem, pa vendar vidim, vidim, ko grejo grunti v nič in to me boli. Tudi na to stran Uršlje gore ima že precej gruntov, že čisto blizu Guštanja. Posedel je tudi največji grunt Zg. Javorja, Robnikovo, in največji grunt Sp. Javorja, Dretnikovo.«

»Od tam izvira moj rod,« sem prekinil razvnetega možakarja ves vesel, da mu lahko kaj važnega povem.

»Vem. Tudi Miha — dobro sem ga poznal — je hitro podlegel. Komaj je prevzel grunt, ga je že prodal grofu, ki ga ni kupil zaradi tistih strmih ilovnatih njiv, ampak zaradi lepe in velike goše. Ker pa ga je Miha tudi z menoj vred rad pil — Bog mu tega ne šteje v greh — se ni hotel udingati grofu za

najemnika, ampak je šel v bolj moštovni kraj.«

Od kraja sem Krmuha poslušal brezbržno, toda njegovo pripovedovanje me je jelo zanimati čedalje bolj, posebno še, ko se je dotaknil zgodovine mojih prednikov. Miha je bil namreč moj ded. Vse, kar je o njem povedal, je bilo resnično.

»V Sp. Javorju so mu podlegli še Srebre, Modrej in Rezman,« je nadaljeval. »Povsod, kjer je lepa goša in dobro raste, kjer je velika planina, tam se bo grof povsod rad usedel.«

Frdamani grof! Od Krmuha sem čul prvo žal-besedo o grofu. Do takrat sem imel o njem kar najlepše predstave, saj je bil vse-naokrog visoko čislana oseba. Šolarji smo zelo radi pozdravljali tega visokega, v krzno oblečenega gospoda, ki nam je z globokim priklonom glave tako prijazno ozdravljaj. Posebno veselje pa smo imeli pozdravljati grofico, ki bi nam bila rada slovensko ozdravljajala, a se ji ni popolnoma posrečilo; rekla je vselej: »Toper tan«. V cerkvi je imela grofova družina prvo klopo na ženski strani in je bila preoblečena z baržunom. Ljubili so red. Prihajali so točno pred pričetkom maše in ženske, ki so se med pridigo nabrale v njihovi klopi, so iz samega spoštovanja dobesedno izfrčale iz nje kakor divje kure. Govorili so, da je bil grof zelo dober in radodaren, menda celo preveč. Če je komu pogorelo in se je obrnil nanj, mu ni odrekel kakšen kubik desk ali kaj drugega.

Krmuh se je vzdignil in odpravila sva se spet počasi naprej. Ker me je vsa stvar vedno bolj zanimala, sem sedaj jaz tiščal v možakarja, da mi še kaj več pove o razmerah med grofom in najemnikom.

»Grof ne potrebuje pavrov, ampak le olcarje, furmane, foršnerje, lovske in gozdne čuvaje. Zato najemnik lahko počne na gruntu, kar hoče, naj bo to gruntu v prid ali škodo, samo nekaj se ne sme pregrešiti. Grof, njegov logar ali lovski čuvaj ga ne sme zalotiti v goši s sekiro ali s puško. To je največji greh, ki ga grof ne odpusti in na-

jemnika požene. Poleg goše da grof tudi veliko na lov. Zato ne trpi, da mu kdo krade zverino. Ni zadosti, da grof pušča na svojih hubah sadje v nemar, skrbi tudi, da je dosti divjih zajcev za lov. Najemnik tudi ne more imeti veselja, da bi sadil sadje, ker ga mu zajci sproti oglodajo. Toda Bog ne daj, da bi zajcu storil kaj žalega, čeprav bi ga videl, kako ti žre mlado lubje, mu ne sme zagnati kamna. Odpoditi ga sme le z lepo, vljudno besedo.«

Od utrujenosti je Krmuh na široko zazel. Pri tem je pokazal svoje prazne dlesni, kjer sta samevala dva dolga rumena zoba. Vedel sem, da ga žeja, kajti nemirno je porinil čik z jezikom z levega kota ust v desnega in poželjivo požrl slino.

»Lov je luksuz za grofa in drugo gospodo. Lovska strast pa se prijemlje tudi drugih, celo pavrov samih. Ne zamerim toliko grofu in uradnikom, ki se na lovu toliko shodijo, da potem laže kakšen dan sedijo. Bolj zamerim pavru. Če je paver lovec, ni sadjar. Vse skupaj ne more biti. Divji zajec je velik škodljivec mladega sadja, lovski zakon pa ga ščiti!«

»Zakaj pa je takšen zakon?« sem bil radoveden.

»Zategadelj, ker noben minister še ni bil kdaj paver, lovec pa že marsikateri. Rajni Franc Jožef je bil navdušen lovec, pa tudi naš Aleksander je rad hodil na lov. Dokler bo toliko lovcev na vladi, se sadjarjem ne obetajo dobri časi. Veš, puob, mošt rad pijem, zato pa lov in vse, kar je z njo v zvezi, mrzim.«

Spet mi je dalo misliti. Primerjal sem Krmuhovo naziranje o lovu z očetovim in vse se je tako lepo ujemale. Mošt rad pije, sadje rad sadi in za lov nima veselja. Sicer so lovci pogosto prihajali k nam, saj so bili po večini njegovi sošolci ali znanci, toda kljub temu oče o lovu ni hotel nič govoriti. To so lovci sami dobro vedeli, zato od lova v naši hiši nobeden ni kaj krknil.⁵

»Paver mora zajca v kašti iskat!« se je Krmuh tako zadril, da je priletel močan škratek sem od Čebulovega lesa. »Za pavra ni dobro, če hodi na lov, skrbi naj, da bo imel zajca, tistega dobrega svinjskega zajca v kašti. Če se tistega naješ, potem se prileže mošt, samo skrbeti moraš, da ga imaš. Oja, tudi paver-lovec gre rad najprej po tistega zajca v kašto, da mu na štoru prej mine. Vem za lovca, ki je vso svinjino znosil na lov, med tem ko je delavec trdobo delal.«

Takšnega Krmuha še nisem videl. Govoril je navdušeno, prepričevalno. Znoj je z njega kar lil. V kotih ust se mu je nabirala rumena pena, ki me je od časa do časa narahlo pokropila.

»Saj ne rečem, da so vsi pavri-lovci slabi gospodarji,« se je začel opravičevati, kot bi se bal, da je preveč povedal. »Toda mnogi med njimi zanemarjajo sadje, nekateri pa sploh vse gospodarstvo.«

Končno sva premagala Lečnikov breg in tu sem se od možakarja poslovil. Kolikor nisem takrat Krmuhu vse verjel, me je pozneje življenje samo prepričalo, da je imel mož prav.

¹ raztrgan

² oblečen

³ od vročine premagan biti

⁴ planinski izraz za obdelovalno zemljo

⁵ črnil

⁶ odmev

Stanovanjski trakt novega gasilskega doma ob Meži.